KARYS

1971
BALANDIS
Nr. 4

KARYS

1971
Nr. 4 (1471)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

P. PETRUŠAITIS
"Tremties Trimitas"

S. KAUNELIENĖ
"Šaulė Tremtyje"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"
Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

Žuvusiems dėl Lietuvos Laisvės paminklinė lenta, Melbourne, Australijoje ..... (viršelis)

K. Škirpa — 5 p. DLK Kęstučio pulko kovos 109

Z. Raulinaitis — Karinė veikla Pabaltijy 117

V. Lagenpušas — Karinio topografo nuotykiai 121

A. Budreckis — Lietuvos Didieji Etmonai 123

B. B. — Rusų ginkluota persvara 126

Tremties Trimitas 128

Šaulė Tremtyje 131

Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 134

Karinės Žinios 135

K r o n i k a 137

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKŪNAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS, Australia — V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus

CHICAGO, ILL. — L. Griauzdė, "Gifts International", "Parama"

DETROIT, MICH. — V. Perminas

GRAND RAPIDS, MICH.— J. Belinis

LOS ANGELES, CALIF. — V. Prižgintas

WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"

WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

HAMILTON, ONT. — J. Orvidas

TORONTO, ONT. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius

MONTREAL, QUE. — "Parish Library"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew Surry

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Geelong North, 3215, Vic. Australia

L. Vasiliūnas — 3 Wall Street, Norwood 5067

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — $8.00, pusmečiui — $4.00, atskiro nr. kaina — 80¢.

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A.

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A. Subscription $8.00 per year. Single copy 80 cents • SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

KU biblioteka
093 00523839 4

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (1471) BALANDIS - APRIL 1971

5 PĖSTININKŲ DLK KĘSTUČIO PULKO KOVOS TIES SEINAIS 1920 METAIS

KAZYS ŠKIRPA
Gen. štabo pulkininkas

(Pradžia kovo mėn. KARYJE)

III bn. priešpuolis prasidėjo 6 val. ryto ir buvo suorganizuotas šitaip:

a) 2-rai kp. su "Šarūnu" (jam vadovavo ltn. Asevičius) buvo nurodyta pulti plentu Gibai - Pranckai kryptimi, palaikant ryšį su 8 p.p. iš kairės ir su 8-ta kp. — iš dešinės. Tikslas — išmušti priešą iš Pranckų ir įsitvirtinti pozicijose to kaimo rajone, apžergiant plentą.

b) 7-tai kp. buvo pavesta pulti per Krosną, siekiant užimti Totoriškius, kur įsitvirtinti, palaikant ryšius iš kairės su 2-ja kp. ir iš dešinės — su 9-ta kp.

c) 9-tai kp. buvo įsakyta pulti per Pagaržėlių kaimą, iš kur, sustiprintomis žvalgų grupėmis, užimti Aukštatiltį ir Studenų mišką, palaikant ryšius iš kairės su 7-ja kp., iš dešinės — su I bn. 1-ja kp.

d) 8-ta kp. buvo palikta III bn. rezerve ir turėjo slinkti pirmyn paskui 7-tą kp. į Krosną.

Šarvuočio "Šarūnas" kovos veiksmai su 2-ra kp. ties Pranckais "Mūsų Žinyne" aprašyti taip:[13]

— Rugsėjo 8 d. Šarūnas gavo įsakymą, kartu su 5 pėst. pulko viena kuopa iš 50 žmonių, pulti lenkus ir išmušti juos iš užimamų pozicijų prie Juodosios Gančios upės ties Pranckais. Lenkų ten būta 1 pėst. bataliono su raitininkais ir artilerija. Ši maža mūsų rinktinėlė prisiartino prie pozicijos. Čia šarvuotis sutiko suverstų ant plento medžių kliūtis. Šarvuočio kulkasvydžių ugnimi priešo ugnis buvo nuslopinta, bet, pasitraukęs į mišką, jis pradėjo supti iš sparnų. Buvo pavojus, kad priešas iš užpakalio padarys šarvuočiui kitas kliūtis. Priešo artilerija pradėjo šaudyti į šarvuotį. Reikėjo ieškoti išeities. Šarvuotis, pridengdamas savo ugnimi kuopą, laimingai grįžo į Gibus. —

Iš savo pusės St. Butkus, tęsdamas 5 p.p. veiksmų aprašymą, patvirtina, kad prisiartinus 2-rai kp. prie Pranckų, priešas atidengė smarkią ugnį, perėjo į priešpuolį ir privertė tą kuopą su šarvuočiu pasitraukti. Dėl to, 7 kp. ir paskui ją slinkusi 8 kp., buvo priverstos irgi pasitraukti į savo senąsias pozicijas Gibų - Pagaržėlių linijoje. Negeraį ėmė sektis ir dešiniajame III bn.sparne. Kaimyninio I bataliono 1 kp. nepavyko užimti Ruda-Ruskos, kaip jai buvo įsakyta. Tuo būdu atsidarė priešui kelias veržtis pirmyn pro susidariusį tarpą tarp abiejų tų batalionų.

Akyvaizdoje čia augščiau suminėtų nepasisekimų abiejuose III bn. baro sparnuose, priešas išplėtė savo puolimus ir visame to bataliono fronte, išmušdamas 9-tą kp. iš Mažieji Ežerai - Pagaržėliai pozicijos. Susidarė kritiška padėtis. Jai taisyti, skubiai permečiau iš Seinų, III bn. palaikyti, dar ir 4 kp. (faktiškai tik puskuopį). Tačiau, padėtis buvo sunkiai beatitaisoma. Batalionas, kad ir sustiprintas dviem kuopom (tikriau pasakius, dviem puskuopiais) iš kitų dviejų batalionų, priešo spaudžiamas, jau traukėsi atgal į šiaurės rytus. Toksai tad buvo plk. Glovackio neapgalvoto įsakymo atsiimti Juodosios Ančios pozicijas rezultatas, kuris tik paakino priešą energingai toliau spausti, siekiant vėl pagrobti Seinus.

I bn. bare priešas rugpjūčio 8 d., prieš piet, vykdė tik žvalgybinio pobūdžio puolimus. Tačiau, popiet, apie 17 val., ėmė ir šio pastarojo bataliono bare stipriai pulti 5-tą kp., kuri gynė poziciją į šiaurę nuo ež. Ilgasis, ties Zubranaičiais. Puolimą vykdė vienas lenkų pėst. batalionas, kurio buvimas Tartoko rajone buvo išryškėjęs jau rugsėjo 5 d., mūsų I bn. mėginimo prasiveržti per Tartoką į Suvalkus metu. Kautynės tęsėsi apie pusant-

Schema Nr. 2 Kautynių eiga III Bn. dešinėje, rugsėjo 7 d. 14 val. ir vakare.

ros valandos ir baigėsi tuo, kad 5 kp. buvo priversta trauktis ... Padėtis rugsėjo 8 d. vakare parodyta schemoje Nr. 3.[14]

4. LENKŲ PRASIVERŽIMAS Į SEINUS

(žiūr. schemą Nr. 4)[15]

Dėl III bn. nepasisekimo atgauti Ančios poziciją ir to fakto, kad tas batalionas buvo lenkų stipresnių jėgų priverstas trauktis visu frontu, buvo pasidariusi nebesaugi ir I bn. padėtis Jeglinčių - Gremzdų ež. linijoje. Todėl buvo duotas tam batalionui nurodymas atsišaudant trauktis palaipsniui į Marinavo - augšt. 149 - Kleivų liniją, kad prindengtų III bn. dešinįjį sparną ir vienkart pastotų kelią lenkams įsiveržti į Seinus. Buvo tikimasi, jog III bn., nors lenkų ir stipriai spaudžiamam, pavyks užsikabinti už Gibų - Baltojo ež. - Danilevičių linijos ir tuo būdu pulkas išvengtų tolesnio pasitraukimo.

Deja, šiam planui nebuvo lemta išsipildyti. Kai III bn. traukiantis susidarė neginamas tarpas tarp abiejų batalionų, pro jį rugsėjo 9 d. rytą, pasipylė skaitlinga lenkų kavalerija, viso apie pulką (3 ul. pulko). Kpt. Plechavičius buvo dar prieš tai pranešęs, jog miškuose ties jo bataliono dešiniuoju sparnu lenkai turėjo visą brigadą. Iš lenkų pokarinių šaltinių dabar žinome, jog tai buvo 3 ir 16 ul. pulkai.[15] Tą lenkų kavalerijos prasiveržimą galėjau ir pats pastebėti iš Sumavo, kur tada buvo 5 p.p. vadovietė.

Tuo pat metu pasireiškė lenkų veiklumas ir dešiniajame I bataliono sparne, kur lenkams pavyko užimti Kolietininką. Kai Krasnapolis jau buvo lenkų pėstininkų (41 pėst. pulko I bn.) užimtas — į jį įšoko kitas lenkų kavalerijos dalinys (16 ul. pulkas) iš už Gremzdų ir Ilgojo ežerų linijos. Šitaip staigiai atsiradęs, tas kavalerijos dalinys vystė I bn. supimą užjojimais Kleivų kryptimi, gręsdamas atkirsti galimumą tam batalionui pasitraukti.

Minėtų lenkų kavalerijos staigių ir netikėtų veiksmų, iš kairės ir dešinės, užkluptas, I bn. vadas kpt. Gabrėnas, atrodo, buvo kiek pasimetęs: ne tik nebeužėmė batalionui nurodytos naujos gynimosi linijos prieš Seinus, bet leido savo kuopoms trauktis toliau per pačius Seinus į rytus. Kadangi pulko rezervas jau prieš tai buvo išnaudotas, tai nebeturėjau priemonių tą blogą padėtį tuojau pat atitaisyti, nelauktai atsidūręs prieš

įvykusį faktą. Lenkai progos nepraleido ir priekiniai abiejų pulkų eskadronai, apie 14 val. 30 minučių, įjojo į Seinus.

I bn. atsitraukimas už Seinų apnuogino III bn. dešinįjį sparną, atidengdamas betarpiškai grėsmei lenkų, prasiveržusių į Seinus. Be to, kpt. Plechavičiaus batalionui, iš tiesų pusei pulko (nes 2 ir 4 kuopos tebebuvo priskirtos III bn.), brendo didelis pavojus dar ir iš Pranckų - Gibų krypties. Iš čia puolė pagrindinės 3 ul. pulko jėgos, sustiprintos 41 pėst. pulko III bn. su artilerija, paskui kuriuos artėjo, vadinamas, sudėtinis ul. pulkas, o toliau miškuose — dar ir 211 ul. pulkas, kaip rezervas.

Buvo aišku, jog lenkai rengėsi stipresniam smūgiui per Gibus ir Želvą, kad užkirstų III bn. galimumą pasitraukti iš apsupimo, kuris jau ryškėjo. Apsupimo pavojus atrodė tuo realesnis, kad tarp III bn. kairiojo sparno ir 8 p.p. buvo pasidaręs didelis neginamas tarpas, be to, dar apaugęs miškais iki pat Beržnyko, kaip palankiausia lenkų kavalerijai prieiga giliam mūsų 5 p.p. supimui iš pietų-rytų pusės.

Augščiau apibūdintoji padėtis reikalavo iš 5 p.p. vadovybės ryžtingo taktinio sprendimo, kol lenkų supančios replės dar nebuvo suspėjusios pilnai užgniaužti Plechavičiaus rinktinės. Paprasta karinė logika nurodė nedelsiant atsipalaiduoti nuo priešo ir vikriu pulko manevru, pasitraukti į kitą gynimosi poziciją, neleidžiant lenkams veržtis toliau į rytus.

Lenkų prasiveržimas į Seinus buvo sukėlęs audrą nepasitenkinimų visuomenėje ir priekaištų karinei vadovybei St. Seime. Tačiau, tada man rūpėjo ne tai, kaip kas į tokį mano sprendimą pažiūrės iš už šimto su viršum kilometrų, o tik kaip geriau atlikti savo, pulko vado, pareigą — padaryti tokį sprendimą, kokį nurodė karinė logika ir kovos aplinkybės. Sprendimas, kurį buvau padaręs, buvo toks:

I bn. — jam jau pasitraukus į rytus nuo Seinų — buvo nurodyta su dviem kuopom tuojau

Schema Nr. 3: Padėtis rugsėjo 8 d., vakare. Lietuvių jėgos pažymėtos šviesiai.

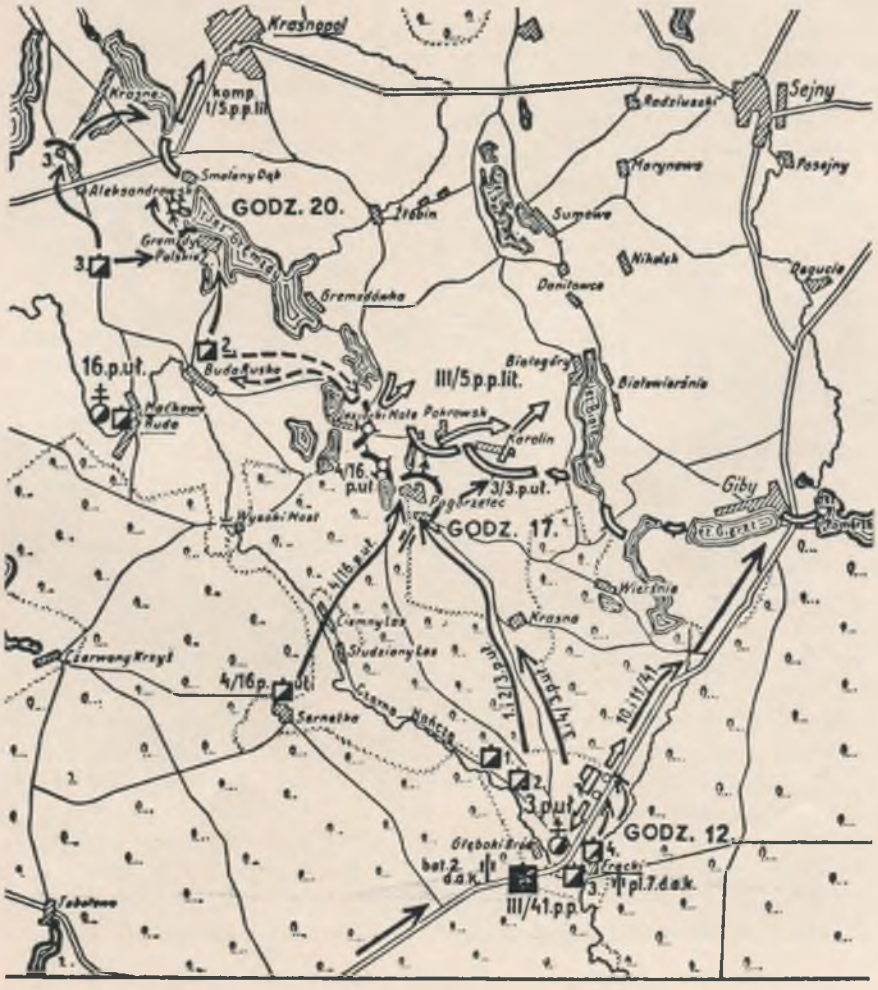

užimti ir ginti poziciją Pulkotai, Pockūnai ir Dvarčiškiai, grąžinant 5 kp. II batalionui.

II bn. — užimti ir ginti poziciją Dubai, Beržnykas, Pulkotai (išimtinai).

III bn. — įvykdžius pasitraukimą, grąžinti 2 kp. ir 4 kp. priklausomai I ir II batalionams, ir pereiti į pulko rezervą Pazapsio rajone.

7 artil. baterijai — užimti poziciją rajone į pietų vakarus nuo Klepačių.

Šarvuočiai: Aras lieka prie I bn., Šarūnas — prie II bn.

Pulko pasitraukimas į naują poziciją, apskritai paėmus, praėjo be staigmenų iš priešo pusės. Tik III bn., kuriam prisiėjo atsitraukti apie 15 kilometrų, teko pakartotinai nuvaikyti kulkosvaidžių ugnimi lenkų raitelių užpuldinėjimus iš fronto ir į sparnus, siekusius trukdyti bataliono atsitraukimą. Tačiau, rugsėjo 9 d., vakarop, apie 18 val., vienam lenkų pėstininkų padaliniui buvo pavykę užimti Pockūnus, kur I bn. buvo pastatęs užtvarą savo atsitraukimui pridengti. Pavartojus rezervą, tas priešo padalinys buvo iš Pockūnų atstumtas.

Stambesni lenkų puolimai pasireiškė rugsėjo 10 d., nuo pat ryto. I ir II bn. tada jau buvo įsirengę jiems nurodytuose gynimosi baruose, o III bn. jau buvo susupėjęs laimingai atsitraukti į rytus už priekinių batalionų ginamos linijos į pulko rezervą. Priešo puolimai buvo pasireiškę dviem kryptimis, būtent, Beržnyko ir vėl Pockūnų. Ties Beržnyku lenkų puolamasis pasikėsinimas buvo II bn. (kpt. Bagdonavičiaus) veikiai atmuštas. Kitokia padėtis buvo susidariusi I bn. (kpt. Gabrėno) bare, kur priešas puolė Pockūnus su nemažiau, kaip vienu pėst. batalionu, paremtu stipresne artilerijos ugnimi. Jam pavyko atstumti iš ten I bn. užtvarą, Pockūnus iš naujo užimti ir atstumti to bataliono dešinįjį sparną į rytus už Beržnyko ežero[16] (žiūr. schemą Nr. 5).

Plk. K. Žuko tvirtinimą neva Pockūnų kryptimi tą dieną jokio lenkų puolimo, iš viso, nebuvę tenka laikyti priekabių ieškotojo gryniausiu prasimanymu. Kad, tikrumoje, būta visai kitaip, tą paliudija ne tik schema Nr. 5, bet dar ir sekantis šarvuočio "Šarūno" pranešimas:[17]

— Rugsėjo 10 d. "Šarūnas" nuvyko į Pockū-

Schema Nr. 4: Lenkų prasiveržimo į Seinus eiga, rugsėjo 9 dieną.

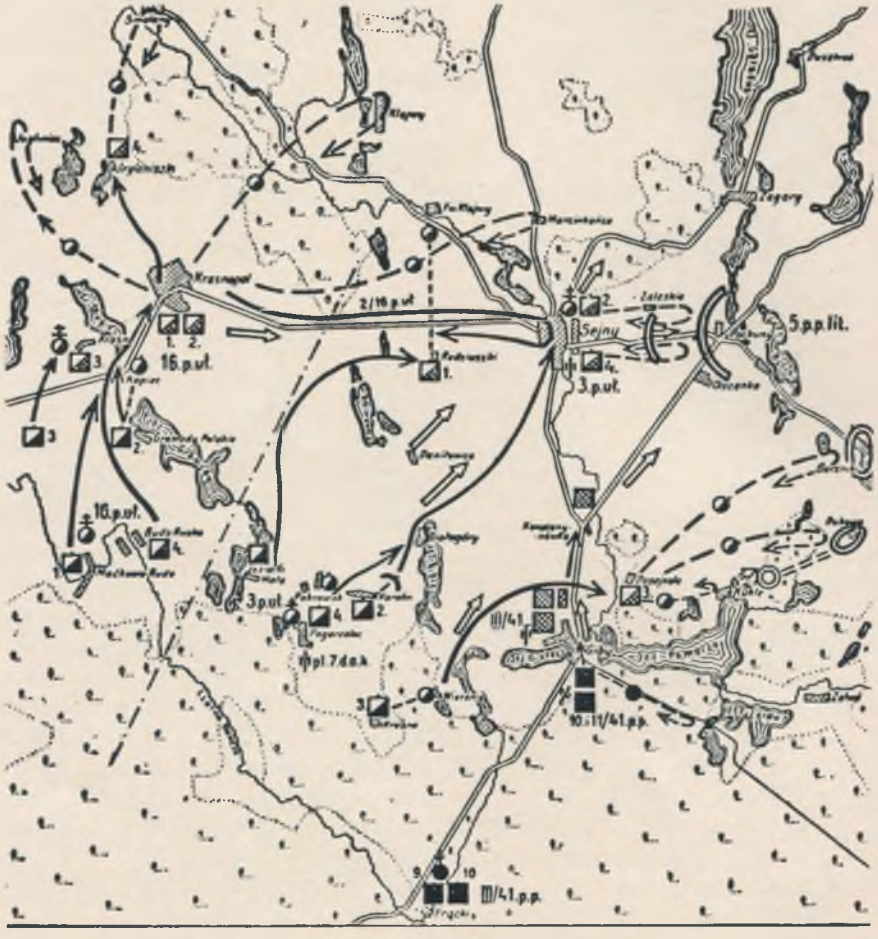

nus, kur rado pietaujančią lenkų kuopą, kuri kulkosvaidžio ugnimi buvo išblaškyta. Pasišvaistęs priešo pusėje ir padaręs jam nemažai nuostolių, šarvuotis grįžo į Beržnyką. —

Į 5 p.p. I bn. kautynes su lenkais, rugsėjo 10 d., dėl Pockūnų, buvo kiek įsivėlęs ir 6 pėst. pulko I bn. (kpt. Petrovo), kuris, kaip jau buvau minėjęs, buvo divizijos vadovybės nurodytas pridengti 5 p.p. dešinįjį sparną, šiam pulkui atsitraukiant į naują poziciją, nors minėto kaimyninio bataliono bare lenkai stipriau nepuolė. Todėl 6 p.p. kovų dienoraštyje apie to pulko I bn. vaidmenį tose kautynėse užsiminta tik kukliai šitaip:[18]

— Tą dieną jis [6 p.p. I batalionas] pagelbėjo 5 pulkui sulaikyti lenkus ties Štabinkiais — (į šiaurės rytus nuo Pockūnų).

Tuo pat metu, kai kpt. Bagdonavičiaus batalionas sėkmingai atmušė lenkų pasikėsinimą į Beržnyką, į kairę nuo to bataliono, Želvos rajone, buvo išsivysčiusios rungtynės tarp lenkų ir kaimyninio mūsų 8 p.p. dešiniojo bataliono miškų zonoje, į kurią, kaip jau minėjau, lenkai buvo sutraukę daugiausia kavalerijos.

Schema Nr. 5: Lenkų puolimas ties Pockūnais, rugsėjo 10 dieną.

5. VADOVYBĖS SUSINERVINIMO FAKTAI

Rugsėjo 10 d. pavakarėje buvo gautas II div. vado plk. Grigaliūno-Glovackio įsakymas atitraukti 5 p.p. į liniją Kavalkiai - Klepačiai - Rudziškiai, o 8 p.p. — į barą Stolai - Ivaškiai ir tarpežerį tarp Veisėjų ir Paviesnikio ežerų. Pasitraukimą iš Beržnyko - Pockūnų pozicijos buvo reikalaujama įvykdyti naktį iš rugsėjo 10 į 11 d., kad išvengus persekiojimo iš priešo pusės.

Koki buvo tokio parėdymo motyvai, plk. Glovackis man nebuvo atskleidęs. Prileidžiu, kad gal buvo paveiktas 8 p.p. vado mjr. Čapliko pakartotinų nusiskundimų, jog tokio ilgo baro, koks 8 p.p. buvo pavestas ginti, sėkmingas apgynimas buvo praktiškai neįmanomas, ypač kai priešas galėjo naudotis didžiuliais miškais priartėjimui, buvo sutraukęs ties 8 p.p. skaitlingos kavalerijos, panašiai kaip ir prieš 5 p.p., tuo tarpu mums neturint nė vieno raitelių eskadrono. Man mjr. Čaplikas buvo sakęs, jog jis buvo prašęs plk. Glovackį atitraukti 8 p.p. kiek tolėliau nuo Augustavo miškų į kurią nors kitą poziciją, tinkamesnę gynimuisi, jei lenkai pereitų į puolimą. 5 p.p. atsitraukiamosios rungtynės su lenkais, po plk. Glovackio nelemto įsakymo kontratakos keliu atsiimti Juodosios Ančios liniją, galėjo, be abejo, tik vaizdžiai parodyti, netik mjr. Čaplikui, bet jau ir pačiam divizijos vadui plk. Glovackiui, kaip yra rizikinga leistis į kovas plačiuose baruose, miškų zonose, kur viešpatauja skaitlinga priešo kavalerija.

Apie tai, kad plk. Grigaliūnas-Glovackis buvo, be to, davęs dar kokį tai kitą įsakymą divizijos pulkams trauktis į kažkokią tolimą Šeštokų - Simno - Alytaus liniją, kaip pasakyta plk. Žuko knygoje (342 psl.), patyriau pirmą kartą tik iš tos jo atsiminimų knygos. Panašus įsakymas 1920 m. iš divizijos štabo manęs, 5 p.p. vado, nebuvo pasiekęs nei rugsėjo 10 d., nei naktį iš rugsėjo 10 į 11 d., nei kada nors.

5 p.p. pasitraukimas, naktį iš rugsėjo 10 į 11 d., iš Beržnyko - Galadusio ež. linijos buvo ne pasėka kokios panikos, kaip plk. Žukas mane inkriminuoja, bet pasėka divizijos vado, plk. Grigaliūno-Glovackio, augščiau minėto operatyvinio įsakymo 5-tam ir 8-tam p.p. pasitraukti į kitą poziciją, toliau nuo Augustavo miškų srities. Ne man derėjo spręsti, ar tatai buvo tada tikrai reikalinga ir ar nauja gynimosi linija būtų buvusi tiem pulkam laimingesnė. Mano pareiga tebuvo gautą įsakymą vykdyti, o ne jį sabotuoti.

Jei dirksnių pakrikimo, bei panikos ženklų buvo tada galima pastebėti, tai ne pas 5 p.p. vadą, bet pas ką kitą, pirmoje vietoje, pas ano meto mūsų kariuomenės Vyriausįjį vadą, plk. Žuką. Štai faktai, kurie apie tai liudija:

Vieton prisiėmus atsakomybę už Seinų praradimą sau, kaip Augustavo miškų puolamosios strategijos rezultato, plk. Žukas nusprendė atsivežti su savim į tą fronto barą kelis St. Seimo narius, tarsi ekspertus kariniuose dalykuose, kad pabūtų liudininkais minėtai atsakomybei suversti ant kariuomenės dalių ir padalinių vadų fronte,

su iš anksto priimtu sprendimu, jog tik šie, pastarieji, verti nukryžiavimo. Todėl, nenuostabu, kad nei vienas jų plk. Žuko nepasitiko su raportu: "Pone Vade, kai tik pajutome, jog atvykstate visus mus patraukti atsakomybėn, nusprendėme lenkus iš Seinų vėl pašalinti! . . ."

Deja, kai augštieji svečiai iš Kauno rugsėjo 10 d. vakare ar naktį atsirado II divizijos štabe, Seirijuose, plk. Grigaliūnas-Glovackis tegalėjo jiems raportuoti visai ką kitą, būtent, jog davė 5 ir 8 p.p. įsakymą pasitraukti į kitą poziciją, toliau nuo Augustavo srities miškų. Ir be pasakiško to atsitikimo aprašymo, galima sau įsivaizduoti kokį įspūdį toks raportas galėjo padaryti Vyr. kariuomenės vadui plk. Žukui ir jo seiminiams palydovams. Matomai, jis buvo iššaukęs tikrą eksploziją, kurios efektas greitai pasiekė ir mane, 5 p.p. vadą, Klepačių dvare, kur buvo apsistojęs pulko štabas.

Rugsėjo 11 d. vidunaktį, kai 5 p.p. batalionai ir kuopos jau buvo pusiaukelyje į naują gynimosi liniją (Kavalkiai - Klepačiai - Pudziškiai) ir ją vietomis jau buvo pasiekę, susilaukiau iš plk. Glovackio dar ir kito, bet visai priešingo įsakymo — viską grąžinti atgal, bei užimti kitą poziciją linijoje Briunikai - Pazapsys - Kalendiškiai - Kučiūnai, taigi apie kokius 4 kilometrus atgal į vakarus. Savaime suprantama, jog toksai pulko padalinių stumdymas naktį iš vienos pozicijos į kitą, po jau prieš tai atliktų kovos žygių, begaliniai vargino kareivius ir kadrą.

Į mano telefoninį pasiteiravimą kodėl toksai įsakymų kaitaliojimas, plk. Grigaliūnas-Glovackis atsakė, jog tai padaryta Vyr. kariuomenės vado nurodymu. Aš dar bandžiau aiškinti, jog pulko batalionai ir kuopos jau kelios valandos kaip žygiuoja į anksčiau nurodytą liniją, kad naktį jas pasiekti nebus lengva nebeturint telefoninio susisiekimo ir kad, iš viso, ar, praktiškai, besuspėtų daliniai iki išaušiant grįžti į kur nurodyta. Bet čia, plk. Glovackis, su kažkuo pasikeitęs žodžiais, trumpai nukirto mano aiškinimasi ir tvirtu tonu pareiškė, jog naujas įsakymas turi būti vykdomas, kad iki 5 val. ryto pastatytčiau stiprią (nemažiau vienos kuopos su sunk. kulkosvaidžiais) užtvarą ties Beržnyku ir augštuma 151, į šiaurę nuo Pazapsio, ir kad pats vietoje patikrinčiau, ar užtvara tikrai pastatyta. Iš to pasidarė aišku, jog įsakymus davinėjo nebe divizijos vadas Glovackis, bet kaž kas kitas juos jam diktavo.

Tuojau pat pasiuntęs atskirus, būtiniausius nurodymus pulko padaliniams, ėmiausi diktuoti pulko adjutantui ltn. Januškai tekstą naujo operatyvinio įsakymo pulkui, būtent: ginti naują poziciją dviem batalionais pirmoje linijoje, II — kairėje ir I — dešinėje, paliekant III (kpt. Plechavičiaus) batalioną pulko rezerve, Klepačių rajone, kaip labjausiai fiziniai nuvargusį nuo kovų ir žygių atsitraukiant nuo Juodosios Ančios; 7 baterija buvo grąžinta į prieš tai turėtą poziciją — į vakarus nuo Gemzlų ež., o šarvuočiai priskirti: vienas — II bn., kitas I bn. Po to išsiskubinau patikrinti ar užtvara ties Beržnyku jau pastatyta. Ją radau jau savo vietoje ir galėjau patirti iš jos (II bn. vado), jog jokių naujų puolamųjų veiksmų iš lenkų pusės nebuvo pasireiškę.

Kadangi jokios staigmenos iš priešo pusės nesimatė, tai galėjau sau ramiai grįžti iš tos priverstinos ekskursijos. Grįžau fajetonu, nes nuo jodinėjimų dienomis ir naktimis, per ištisas 10 dienų karo veiksmų buvau pritrynęs šlaunis ir todėl turėjau pasitaupyti, kai tik būdavo galima. Tai suteikė plk. Žukui progą mane piktai įgelti kai, grįžtant plentu, nelauktai prie kelio į Klepačius susitikau su plk. Žuku ir jo seiminiais palydovais:

— Kaip tai, Pone Kapitone, grįžtate fajetonu iš kovos lauko! — tarė plk. Žukas man išlipant iš fajetono, su manim dar nė nepasisveikinęs.

— Taip, Pone Ministeri, grįžtu patikrinęs reikalautos užtvaros pastatymą, kur priešas visai nepuola. Bet kodėl Tamsta, Pone Ministeri, pirma nesiteikei pasiteirauti ar begaliu joti, kai šlaunys pritrintos iki kraujo, po jodinėjimų dienomis ir naktimis? — pasiaiškinau iš savo pusės.

— Na, tai ne esminis dalykas — pasitaisė Žukas. Gal, Tamsta, paaiškinsi mums kokia yra padėtis ir kaip 5 pulkas užėmė jam duotą barą. . .

Po to nužingsniavome į pulko štabą Klepačiuose, kur buvo patiesti žemėlapiai.

Suglaustai papasakojau augštiesiems svečiams iš Kauno, kaip pulko batalionai, atlikę naktinius žygius atgal ir vėl pirmyn, užėmė jiems nurodytas pozicijas: I bn. — rajone Kalendiškiai - Kučiūnai ir Zapsių ež.; II bn. — nuo Ogrodnikų per Bryniukai iki Zapsių ež., 7 baterija — krūmų rajone į pietų vakarus nuo Klepačių. Po to, buvau paprašytas parodyti pulko operatyvinio įsakymo tekstą. Jį permetęs akimis plk. Žukas tarstelėjo, jog įsakymas tvarkoje ir davė tą dokumentą pasiskaityti savo seiminiams palydovams. Vienas iš jų, būtent socialdemokratas Digrys pastebėjo, man girdint, jog tai grynai karinis dalykas ir kad jo nuomone St. Seimo nariai neprivalo į tokius reikalus kištis. Kiti du — liaudininkas Ruseckas ir krikščionis demokratas dr. Draugelis — nereagavo niekaip . . .

Po šio apklausinėjimo jie visi nuėjo į atskirą kambarį pasitarti. Ką jie ten už mano akių tarpusavyje kalbėjo, man nežinoma ir aš nė nemėginau patirti, nenorėdamas leistis su jais į jokias diskusijas. Tačiau, gerai prisimenu, jog plk. Žukas po to, nusivedęs mane kiek į šalį, klausė ar aš nenorėčiau paimti kiek atostogų poilsiui. Ką ta-

tai reiškė — aišku ir be paaiškinimų. Nors poilsis man, kaip ir kiekvienam kitam 5 p.p. kariui, kovos veiksmų privargintam, buvo reikalingas, bet anomis aplinkybėmis, kada pulkas tebebuvo pirmoje kovos linijoje, pasiūlymas atostogų man buvo nepriimtinas. Todėl, nevyniodamas reikalo į "bovelną", atsakiau plk. Žukui:

— Kol pulkas, kurio vadu aš esu, tebevykdo kautynes, atostogų imti negaliu, nes tai prilygtų pabėgimui iš karo lauko. Jei laikote mane nebetinkamu pulko vado pareigoms, tai turite teisę mane iš tų pareigų pašalinti. Tik teikitės, Pone Ministeri, raštu man konkrečiai nurodyti už kokį nusikaltimą, ar nedovanotiną klaidą esu iš pulko vado pareigų pašalinamas! . . .

Tuo mano atsakymu, augštųjų revizorių iš Kauno apsilankymas 5 p.p. štabe, buvo subalansuotas. Po to, man bebuvo likę tik laukti paskutinio žodžio iš plk. Žuko, kaip Vyr. Lietuvos kariuomenės vado, bei mano ano meto augščiausio viršininko. Apie tai skaitąs šias eilutes patirs sekančioje šio rašinio skiltyje.

Kai augštieji svečiai jau buvo išvykę, III bn. vadas kpt. Plechavičius raportavo man, jog gavo žodinį įsakymą iš plk. Žuko, sutikto pakelyje, kad tuojau grįžtų su batalionu į fronto priekinę liniją. Kpt. Plechavičius klausė manęs kaip jam pasielgti. Mat, jo batalioną buvau palikęs pulko rezerve ir nurodęs jam apsistoti Klepačių dvare.

Atsakiau kpt. Plechavičiui, jog pulkui tebevadovauju aš, o ne kas kitas, ir kad mano prieš tai duotas III bn. nurodymas lieka galioje. Patariau, dėl nesusipratimo su plk. Žuku, nesukti sau galvos, bet greičiau patalpinti bataliono kuopas dvaro daržinėse patogiam poilsiui ir, be to, nepraleisti progos leisti kareiviams nusimaudyti Gemzlų ežere prie pat Klepačių dvaro.

Iš esmės, nesusipratimas su plk. Žuku dėl III bn. buvo tik smulkus atsitikimas. Tik, jis vaizdžiai parodo, jog panikai buvo pasidavęs pats plk. Žukas, ėmęsis davinėti įsakymus paskiriems batalionams, tuo tik įnešdamas netvarkos į vadovavimą pulkams.

PAKARTOTINAS SEINŲ UŽĖMIMAS

Nors savo knygoje plk. Žukas, po 40 metų nuo mano susikirtimo su juo, Vyriausiu Lietuvos kariuomnės vadu, rašo (344 psl.), kad jis, grįžęs į Seirijus (divizijos štabą), mane "tuojau pašalino", tačiau, faktinai, nei tą dieną, nei po to, jokio įsakymo apie mano "pašalinimą" iš 5 pėst. pulko vado pareigų nesusilaukiau. Tačiau, pasikeitimų įvyko augštesnėje vadovybėje: pranyko Armijos vado postas. Jį prieš tai buvo užėmęs plk. ltn. K. Ladiga, kuriam buvo suversta kaltė už Augustavo operacijos nepasisekimą. Sutraukus šia kryptimi daugiau jėgų, buv. Marijampolės grupė buvo perkrikštyta į Suvalkijos frontą, kurio vadu buvo paskirtas plk. Katche, kariniai daugiau prityręs, tik, deja, alkoholio pavergtas. Rugsėjo 12 d. jis davė tokį įsakymą:[19]

— Lenkai koncentruoja savo jėgas Suvalkų ir Lipsko rajone ir mano žygiuoti pirmyn. Mūsų kariuomenei dėti visas pastangas sulaikyti aršiausią mūsų priešą, lenkus. Dėl to:

3-ji pėst. Divizija, Majoras Musteikis,
3 ir 6 pėst. pulkai, 2 ir 3 baterijos, du esk. raitelių — Laikyti barą prieš lenkus bare vokiečių rubežius - Vištyčio ežeras - Vižainis - Liepinė - Smalėnai - Žagarė.

2-ji pėst. Divizija, pulk. Grig.-Glovackis,
2, 5 ir 8 pėst. pulkai, 7 ir 9 baterijos, gaubicų baterija — Laikyti barą prieš lenkus bare Žagarė - Želva - Marychos (Maros) upė - Augustavo perkasas iki Nemuno.

Grupės rezervas
10 pėst. pulko du batalionai — sukoncentruoti Kalvarijoj, 2 pėst. pulko 1 1 batalionas, 6 pėst. pulko 1 batalionas, 5 baterija, 2 šarv. automobiliai — sukoncentruoti Seirijuose.

Grupės štabas — Simne. —

Kadangi nuo pulko vado pareigų nebuvau "pašalintas", tai jas ėjau ir toliau. Išaiškinti priešo laikyseną po 5 p.p. atitraukimo iš Beržnykų - Stabingio pozicijos, rugsėjo 11 d. rytą buvau pasiuntęs žvalgybas: iš II bataliono į Beržnykus, ir iš I bataliono — į Pockūnus. Paaiškėjo, jog Beržnykai, iš viso, lenkų nebuvo užimti. Ten buvo užtiktas tik silpnas lenkų raitelių žvalgybinis elementas, kuris tuoj supruko, kai tik II bataljono žvalgai priartėjo prie Beržnykų. Kai dėl Pockūnų, tai buvo nustatyta, jog ten lenkai buvo pastatę tik užtvarą, visas kitas jėgas atitraukdami į pačius Seinus. Toksai lenkų pasyvumas rodė, jog Nieniewskio operacinė grupė tenkinosi Seinų užėmimu ir tuo metu nieko daugiau nesiekė. Tai įgalino mūsų vadovybę atgauti veikimo iniciatyvą, juo labiau, kad mūsų vadovybei labai rūpėjo atgauti Seinus. Užsimezgant Kalvarijoje lietuvių lenkų deryboms, lenkai buvo sutikę sustabdyti kovos veiksmus rugsėjo 13 d. nuo 12 val. Terminas Seinams atsiimti tad buvo likęs labai trumpas. Kad laiką išnaudojus, jau rugsėjo 12 d. rytą II divizijos vadas buvo nurodęs 5 p.p. pravesti žvalgybinio pobūdžio priartėjimą prie priešo, siekiant vėl užimti Beržnykų - Stabingio liniją, iš kurios, to paties plk. Glovackio įsakymu, 5 p.p. buvo naktį iš rugsėjo 10 į 11 d. atitrauktas toliau į rytus.

Vykdydamas tą nurodymą, 5 p.p. pradėjo artėjimo veiksmus apie 15 val. su dviem plačiai išskleistais batalionais: II iš kairės ir I iš dešinės; apie 18 val. pasiekė Želvos - Stabingio liniją, už-

imant Kreivinčių tarpežerį, kaip vartus tolesniam puolimui Seinų link. Rugsėjo dienos puolimai tebuvo tik parengiamosios reikšmės, iš pradžios, nesant tikriems, ar teks juos išvystyti į tikrą puolimą Seinus atsiimti, ar ne. Bet apie vidunaktį buvo gautas II divizijos vado įsakymas:[20]

Kapit. Škirpai

5 p.p. — 3 batalionai
7 baterija
2 šarvuoti automob.
Iki 12 val. užimti Seinus ir įsitvirtinti Šeipiškės - Baltojo - Dmitravo ežerų tarpeklyje iki Baltupių imamai.

Majorui Čaplikui

8 p.p. 3 batalionai
5 baterija.
Iki 12 val. užimti Gibus ir įsitvirtinti Baltupiai - Versnių ež. - Gibai - Marychos upė - Augustavo perkasas iki Nemuno. —

Po to, kai šis įsakymas buvo ką tik gautas, man buvo pranešta iš divizijos štabo, jog galiu disponuoti, jei būtų reikalinga, dar vienu 2 p.p. batalionu ir kad, be to, pulkui priskiriama dar 9-toji patrankų ir 1-ji gaubicų baterijos, taigi, viso bus artilerijos grupė.

Taktika, kurios 5 p.p. laikėsi, buvo numatyta tokia:

a) stipresnių žvalgybos pėstininkų būrių puolimais, pirmiausia, priversti priešą atskleisti kur randasi jo kulkosvaidžių lizdai, bei jo atsparos punktai;

b) tas vietas nustačius, sudaužyti priešo ugnies bei pasipriešinimo punktus koncentruota artilerijos ugnimi, arba sunk. kulkosvaidžių pagalba;

c) tuojau po to, pulti dviem batalionais: I ir II priekiniame ešelone, su šarvuotų automobilių būriu (2 šarvuočiai) tarpe jų, III batalionui slinkti pirmyn pridurmu, paskui pirmuosius du taip, kad prasiveržtų į pačius Seinus, kai tik momentas bus pribrendęs.

Pasiųstas pirmyn pėstininkų žvalgybines grandines rugsėjo 13 d. auštant lenkai pasitiko šautuvų ir kulkosvaidžių ugnimi iš įvairių vietų. Į jas tad ir buvo mūsų artilerijos ir sunkiųjų kulkosvaidžių ugnis nukreipta. Jau apie 6 val. I/3 kp. pavyko prasiveržti iki Zaleskių ir tą kaimą užimti, tuo būdu apeinant iš šiaurės lenkų užtvarą, kuri gynėsi Pockūnuose. 3 kp. prasiveržimas sudarė natūrališką signalą duoti įsakymą pulkui pereiti į bendrą puolimą, kuris buvo suorganizuotas šitaip:

I batalionui (kpt. Gabrėnui) buvo įsakyta energingai pulti toliau, supant Seinus iš šiaurės-rytų pusės, kad po to užėmus tarpežerių Šeipiškės - Baltojo - Dmitravo liniją.

II batalionui (kpt. Bagdanavičiui) — supti Seinus iš pietų-rytų, kad užimti tarpeklį tarp Dmitravo ir Baltojo ežerų iki Baltupių (imtinai).

Šarvuočių būriui — palaikyti kovos ryšį tarp I ir II batalionų ir, prasiveržus į Seinus, — sukelti paniką lenkų įguloje.

III batalionui (kpt. Plechavičiui) — slinkti kovos tvarka pirmyn, abipus Seinų plento, pasiruošus įsiveržti į pačius Seinus, miestą užimti, kai šarvuočiai jau bus sukėlę lenkuose paniką.

Artilerija — pozicijose rajone į rytus nuo Pulkotų.

Rezervas — 2 p.p. II batalionas, Beržnykų rajone, kur laukti tolesnių nurodymų.

Jau apie 7 val. priešo užtvara ties Pockūnais buvo sumušta. Jos likučiai paspruko į pačius Seinus. Minimos užtvaros sumušimas įgalino I batalioną sklandžiai vykdyti Seinų supimą iš šiaurės. Tuo tarpu II bataliono dešinioji kuopa susidūrė su stipriu lenkų pasipriešinimu ties Paseinių kaimu, į pietus nuo Seinų. Suteikus kuopai reikalingos paspirties, artilerijos telktinės ugnies pavidale į priešo poziciją, tas kaimas buvo irgi greitai užimtas. Tai reiškė, jog jau buvo atėjęs momentas siųsti pirmyn šarvuočius prasiveržti į Seinus, pridurmai su III batalionu miestui užimti.

Apie tai, kaip sekėsi šarvuočiams prasiskinti kelią į Seinus ir ką ten jie nuveikė, liudija "Aro" komendanto sekantis pranešimas:[21]

— Rugsėjo 13 d. Aras gavo įsakymą vykti į Seinus ir išvaikyti miestą ginančius lenkų dalinius. Privažiavęs Seinus, Aras rado ant tilto per Marychos upę nuverstus medžius. Šią kliūtį šarvuočio įgula, prisidengdama kulkosvaidžių ugnimi, pašalino. Šarvuotis įsibrovė miestan. Lenkų raitininkai, artilerijos baterija ir pėstininkų daliniai panikoje apleido miestą. —

Apie *10 val. 5 p.p Seinus jau buvo užėmęs.* Sumušti lenkų daliniai skubiai pasitraukė Krasnapolio, Danilevičių ir Gibų kryptimis, kaip parodyta Schemoje Nr. 6 (iš lenkų šaltinio).[22] Taigi, Seinai buvo 5 p.p. pakartotinai užimti net dviem valandom anksčiau, neg buvo įsakyta. Pulko batalionams tik liko dar kiek pasistūmėti daugiau į vakarus, kad užėmus ir Seinų priedangos poziciją ežerų tarpekliuose į vakarus ir į pietų vakarus nuo Seinų. Deja pozicijos Danilevičių km. (tarpeklyje tarp Dmitravo ir Baltojo ežerų) II batalionui rugsėjo 13 d. užimti nebepavyko. Taip atsitiko ne vien dėl to, kad pasprukę iš Seinų lenkų 3 ul. pulko eskadronai su artilerija buvo pirmieji minėtą poziciją užėmę ir joje įsitvirtinę, bet svarbiausia, todėl, kad 8 p.p. nebuvo laiku išėjęs į jam duotą Gibų - Baltojo ež. barą, kad pridengtų minėto bataliono kairįjį sparną nuo lenkų pasikėsinimų iš pietų bei Gibų krypties.

(Bus daugiau)

KARINĖ VEIKLA PABALTIJY
IX AMŽIAUS PABAIGOJE

Z. RAULINAITIS

Be Rimberto (žiūr. Apuolės užpuolimas, 1970 m. KARYJE) yra ir kitų liudininkų nurodančių švedų varingų išvystytą nepaprastą veiklumą ir jų žygius Baltijos jūroje, dažnai nukreiptus į jos rytinius krantus. Žymią vietą tų liudininkų tarpe užima rusų kronikos. Nestoro kronikoje rašoma, kad 859 m. iš už jūrų atvykę varingai pareikalavo iš suomių ir slavų kilčių duoklės:

"6367 (859 m.) Užjūriniai varingai uždėjo duoklę čiudams, slavams (įsikūrusiems apie Ilmenio ež., Z.R.), meriams, vesams ir krivičiams. Tačiau charazai (vėlesnieji Rytų Europos žydai, Z.R.) uždėjo duoklę polianams (gyv. apie Kievą, Z.R.), severėnams ir viatičiams ir ėmė po vieną baltos voverės kailiuką nuo kiekvieno židinio."[1]

Taigi, prie Rimberto liudijimo tenka pridėti dar ir rusų metraščių žinias, kurios rodo, kad tuoj po 850 metų švedai labai stengėsi užkariauti Rytų Pabaltijo sritis, tarp jų Kuršą ir dabartinę Estiją.

Švedijoje, antroje IX amž. pusėje, būta dviejų karalių. Vienas valdė Birkoje, o kitas — Upsaloje. Karaliaujant Olafui Birkoje, Upsalą valdė Erikas Eimundsonas, kuris, pagal Heimskringlą, vykdęs karo žygius per Baltijos jūrą. Tą faktą patvirtino 1019 m. Upsalos seimo kalbėtojas, ūkininkas Thorgnyr Lagmanas, savo kalboje į karalių Olafą Skotkonungą (995-1022), prisimindamas senuosius laikus:

"Mano tėvukas Thorgnyr", kalbėjo jis, "dar atsiminė Upsalos karalių Eriką Eimundo sūnų (mirusį 882 m.). Jis apie jį mielai pasakodavo, kad savo amžiaus geriausiuose metuose būdamas, jis kas vasarą susirinkdavęs karių būrį ir traukdavęs į įvairias šalis. Jis buvo užkariavęs Finlandiją ir Kareliją, Aisčius (*Eystland*) ir Kuršą (*Curland*) ir kitus tolimus kraštus Rytuose (*Austrlönd*). Dar ir dabar ten yra matomi žemės įtvirtinimai ir kitoki didžiuliai pylimai jo statyti . . . Mes ūkininkai pageidaujame, kad tu, karaliau, padarytum taiką su Norvegų karalium Olafu Storuoju (vėlesniu šventuoju, Z.R.) ir jam per žmoną duotum savo dukterį Ingigerdą. Jei tu norėtum tas karalystes Rytuose (*Austrvegi* — žodis, kurį Heimskringlos vertėjas Monsen verčia *Baltic*, Z.R.), kurias tavo giminaičiai ir protėviai ten valdė, vėl atkariauti, tai mes noriai iki pat galo tau padėsime. Tačiau, jei tu nepadarysi to, ką mes tau čia pasiūlėme, tai suruošime prieš tave sukilimą, tave užmušime, nes nepakęsime daugiau jokios nesantaikos ir jokio neteisėtumo iš tavęs. . ."[2]

Iš šios Upsalos seimo kalbėtojo kalbos ištraukos atrodo, jog Erikas Eimundsonas, savo laiku, tarp 850 ir 860 m., bus valdęs kaikurias sritis Pabaltijy, slavų ir suomių apgyventas, nes kitas įrašas, jau minėtoje Nestoro kronikoje, skamba taip:

"6368-6370 (860-862 m.) Varingų duoklininkai išvijo juos atgal už jūros, atsisakydami mokėti jiems duoklę ir pradėjo patys valdytis." Šios kronikos Supraslio nuorašas sako tiesiog, kad 6730 m. t.y. 862 m.) sukilo Krivičiai, ir Slavai, ir Merė, ir Čiudė prieš varingus.

Taigi 862 metais varingai buvo slavų ir suomių kilčių išvyti. Trumpą metą slavai bandė valdytis patys, tačiau, pasak kronikos, nepajėgė; jų krašte kilusi nesantaika ir sąmyšis ir dar tais pačiais metais įvyko garsusis švedų varingų, Riuriko ir jo dviejų brolių, pakvietimas valdyti slavus, davęs pradžią Rusų valstybei: "Mūsų šalis yra didelė ir turtinga, bet joje tvarkos nėra. Ateikite viešpatauti ir mus valdyti."[1]

Mūsų kalbininkas K. Būga, dėl šito įvykio taip pastebi:

"Rusų istorijoje nemaža buvo prisigińčyta dėl "variagų" kilmės. Patrijotai nieku būdu nenorėjo "variagų" pripažinti švedais, nes tai priešinga buvo jų "unarui". Bet Kuniko, o dar labiau kalbininko Viliaus Thompsen'o raštai ir patrijotams nulaužė ragus, nes pirštu prikišamai buvo parodyta, kad variagai (skand. varingar) yra švedai. Visi Riurikai, Dirai, Olegai ir kt. yra senovės švedų vardai. Vardu Rus' buvę senovėje vadinami ne rusai, bet tie švedai, kurie paėmę buvo savo valdžion Naugardo slavėnus, krivičius (latvių krievi) Kievo polianis ir kt. Vardas Rus' esąs paimtas iš suomių kalbos, kur vardu Ruotsi vadinami yra švedai."[4]

Atvykęs 862 m. valdyti slavų, Riurikas, pradžioje, apsistojęs Aldeigjuborge (Ladogoje), tais pat metais perkėlė savo sostinę į Holmgardą - Naugardą, iš kurio ėjo prekybiniai keliai į Volgos upę. Vėliau, jo įpėdinis Helgis-Olegas pasirinko Dniepro kelią ir įkūrė varingų sostinę Kaenugarde — vėlesniame Kieve, iš kurio Helgis ir Ingvaras (Igoris) 907 m. pradėjo savo didžiuosius žygius į Miklagardą (Konstantinopolį).

Kai kurie istorikai, ypač rusų, mano, kad Riurikui įsigalėjus Naugarde, varingams duokles

mokėjo, ne tik slavų kiltys, bet Čiudė, t.y., dabartinė Estijos sritis, latvių ir lietuvių kiltys. Tam, tačiau, pagrįsti nėra jokių davinių rusų metraščiuose.

Riuriko, matyt, būta ne pirmo varingų valdovo Naugarde. Slavai ir prieš tai jau buvo valdyti varingų. Jaunesnioji Edda mini karalių Halfdaną Senąjį, "kuris buvęs vienas iš garsiausių karalių... Jis buvęs ir didelis karvedys ir žygiavęs toli per Rytų kraštus (*Austrvegi*). Ten kartą, dvikovėje jis užmušė (bene seniausią žinomą ten) kokį tai karalių Sigtrygą ir ta proga vedė Alvigą Išmintingąją (greičiausia, žuvusiojo našlę), kuri buvo Holmgardo karaliaus Emundo duktė."[3]

IX amž. pabaigai priklausytų ir žinia apie Normandijos kunigaikštijos įkūrėją, dažną svečią Rytų kraštuose, t.y. Pabaltijy:

"Nuoširdžiausias karaliaus Haraldo (Gražiaplaukio, įsigalėjusio Norvegijos soste 872 m.) draugas buvo Moerės jarlas Roegenvaldas... Jo sūnus Hrolfas buvo žymus vikingas. Jis buvo tokio milžiniško ūgio, kad joks žirgas negalėjo jo panešti, tai jis visur kur žygiuodavo pėsčias. Todėl jį praminė Gang-Hrolfu. Jis daug kariavo Rytų kraštuose..."[2]

Šis vikingas Gang-Hrolfas vėliau išsikovojo Prancūzijoje kunigaikštiją ir ten apgyvendino daug vikingų-normanų. Iš to atsirado ir krašto pavadinimas Normandija. Iš jo giminės kilo Normandijos jarlai-kunigaikščiai, kurių ainis, Vilius Bastardas užkariavo Angliją.

Atskiroje sagoje apie Gang-Hrolfą yra minimas kažkoks Naugardo karalius Regvidas (*Hreggvidr*), kuris jaunas būdamas pasižymėjo karo žygiais ir "užkariavo daug vietovių prie Dvinos, (ar Dauguvos-*Dynu*) upės, kuri teka per Gardos (*Gardariki*) karalystę, paskui jis karu užpuolė įvairias tautas Rytų karalystėje (*Austeriki*)..."[5]

Pasakojime apie kareivą Sörlą, kalbama, jog jis trumpai tegyveno, nes Rytų krašte (*i Austrvegi*) krito nuo vikingų rankos. Apie tai išgirdęs Högnius (matyti, Sörlos draugas) tą pat vasarą išvyko, ten pat, į Rytus vikingauti ir laimėjo pergalę. Sakoma, jog jis tapo tų kraštų karaliumi ir net 20 karaliukų sumokėję Högniui duokles gaudami iš jo rankų administruoti tuos kraštus.[5]

Haraldo Gražiaplaukio sūnūs dvyniai, Halfdanas Juodasis ir Halfdanas Baltasis "buvo išvykę į vikingų žygį ir plėšė Rytų kraštuose (*Austrveg*). Jie kovėsi dideliame mūšyje Aisčiuose (*Eistlandi*). Ten krito Halfdanas Baltasis."[2]

Kitą savo sūnų Eriką, karalius dar labai jauną pratino prie karinių žygių:

"Kai Haraldo sūnus Erikas sulaukė 12 metų amžiaus, karalius jam davė penkis karo laivus ir Erikas išvyko į karo žygį, pirmiausia į Rytų kraštus (*Austrveg*), vėliau pietų kryptimi — į Daniją ir į Frizų ir Saksų kraštą (Šiaurinės Vokietijos) pajūrius. Šitas karo žygis truko keturis metus. Po to, jis buriavo per jūrą į vakarus ir plėšė Skotijoje, Valijoje, Irlandijoje ir Prancūzijoje. Ir šis žygis truko keturis metus. Pagaliau, jis pasuko į šiaurę į Finų kraštą ir tolyn į Permą, Rusijoje..."[2] Karaliaus Olafo Trygvasono sagoje dar pridedama: "Kai Erikas, Kruvinu Kirviu vadinamas, su savo laivynu ir didele kariauna grįžo iš žygio į Baltijos jūrą, jis nuvyko pas savo brolį Biorną..."[6]

Skaldas Thorbjoernas Hornklofi, dalyvavęs 872 m. jūrų mūšyje Hafrsfiorde, Norvegijoje, mūšyje, kuris atidavė Haraldui Gražiaplaukiui Norvegijos sostą, sueiliavo Haraldo Dainą. Tos dainos 15-tame posme Varnas atsako į Valkirijos klausimą, kaip yra dosnus karalius Haraldas savo kareivoms:

> *"Gausiai yra apdovanoti*
> *Mūšių karžygiai,*
> *kurie valdovo dvare*
> *kauliukais žaidžia:*
> *auksu jie yra apdovanoti*
> *ir blizgančiais kardais,*
> *Hunų rūda* (t.y. geležiniais ginklais ir šarvais iš šiaurinės Vokietijos)
> *ir Rytų krašto* (Austroenu) *merginomis* (t.y. vergėmis iš Baltijos kraštų. Z.R.).[7]

Vienas seniausių akmenų su rūnų įrašu, liudijantis varingų žygius į Baltijos kraštus, randasi Švedijoje Oestergoetlando provincijoje. Jame yra toks įrašas:

"Styggr pastatė šitą paminklą savo sūnui Oeivindui. Jis žuvo Rytuose (*aus-r*) kartu su Aeivislu. Rūnas įrėžė Vikingas ir Riulfas."[8]

Danų *Annales Ryenses* mini vieną, paraidžiui neimtiną epizodą, kuris, tačiau, ryškiai rodo danų veiklą Baltijos pajūrio kraštuose tais amžiais:

"Eriko Barno sūnus *Lothoenoeknut* (ar *Lothekont*). Jis buvo karingas ir gudrus ir valdė 11 metų. Jo laikais (870-912 m. Z.R.) gal trečdalis vergų ir daugelis žmonių paliko karalystę. Jie atvykę užvaldė visą Prūsiją (*Pruciam*), Žiemgalą (*Semigaliam*) ir Karelų žemę ir daug kitų kraštų ir apsidžiaugę tų žemių derlingumu nenorėjo jas palikti, todėl ir pasiliko ten iki šių dienų." (Kronika rašyta XIII amž. pabaigoje) *Petri Olai* kronika sako tą patį, tik priduria, kad atvykėliai "išžudę visus vyrus, ten pasiliko iki dabar."[9]

Mažai težinomas rašytojas, Bavarijos Geografu pavadintas, rašęs tarp 866 ir 890 m., Europos tautų sąraše pamini ir prūsus, kurių įvardas kronikose pradeda išstumti aisčių vardą. Jis juos pamini, deja, vos tik dviejomis eilutėmis: *Bruzi plus est undique, quam de Enisa ad Rhenum* (Prūsų esama daugiau iš visų pusių, kaip

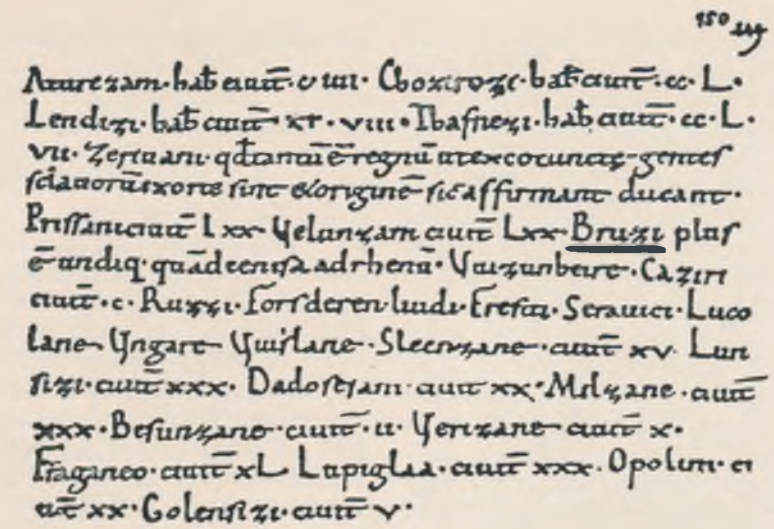

Bavarijos Geografo "Regensburgo Tautų Lentelėje" yra paminėti ir prūsai — Bruzi. Tai seniausias raštas, kuriame užrašytas prūsų tautovardis.

nuo Enso iki Reino).[10] Nedaug ką tas dvieilis tepasako mums apie Prūsus.

Iš *Oervaroddi* sagos patiriame, kaip norvegų vikingas-kareiva Odas su savo laivais išplaukia į Holmgardą-Naugardą. Tais laikais Gardariki valdė koks tai Kvilanas, irgi vikingas-kareiva, ten įsigalėjęs, greičiausiai, užmušęs prieš tai valdžiusį. Saga yra pasakiško pobūdžio ir joje susiduria senųjų laikų pasakojimai su žinomais vėlesnių įvykių, priskiriamų mongolų antplūdžio metui. Sagoje minimas Pallteskjuborgo (Polocko) karalius *Palltes*, Kaenugordumo (Kijevo) karalius *Kaenmar* ir kiti. Ten kalbama apie didelę kariuomenę besitelkiančią Naugarde, besirenkančią iš įvairių kraštų: iš *Kirjalandi, Rafestalandi, Rafalandi* (Revalis, estų Talinas), *Virlandi* (estų sritis), *Eistlandi* (Aisčių), *Liflandi* (Lybių), *Vitlandi* (Prūsuose), *Curlandi* (Kuršo), *Samlandi* (Sembos), *Ermlandi* (Varmės) ir *Pulinalandi* (Lenkijos).[5]

Daugiausia žinių apie aisčių kraštą IX amž. antroje pusėje patiekia Anglijos karalius Alfredas Didysis (848 m. - 901 m.). Jis buvo ne tik karalius, bet ir žymus tų laikų mokslo vyras, tarp 887 m. ir 901 m. išvertęs į anglų-saksų kalbą Orosijaus pasaulinę istoriją, tyrinėjęs pasaulio geografiją. Žinių jis sėmėsi, ne tik iš senesniųjų rašytojų raštų, bet ir pats siuntinėjo žvalgus ir tyrinėtojus į kitus kraštus. Į Baltąją jūrą jis pasiuntė normaną Oterį, o iš jūrininko Wulfstano jis gavo įdomių ir vertingų žinių apie aisčių kraštą. Aprašinėdamas Vokietiją, įžangoje į Orosijaus veikalo vertimą, Alfredas Didysis daug kur mini *Ostsae* — Baltiją, arba Aisčių jūrą ir jos rytiniame krante gyvenančius *Osti* (kitur — *Estum*) — aisčius:

"Į vakarus nuo pietinių danų (*Súdh-Denum*) yra įlanka okeano plaunančio Britaniją, o į šiaurę nuo jų yra jūros įlanka, kurią vadina *Ostsae* (Baltijos jūra)... Šiauriniai danai (*Nordh-Dene*) nuo savęs į šiaurę turi tą pačią jūrų įlanką, kurią vadina *Ostsae*, o į rytus nuo jų gyvena tauta vadinama *Osti* (aisčiai), o į šiaurę — obotritai (*Afdrede*)... Osti į šiaurę nuo savęs turi tą pačią jūrų įlanką kaip ir vendai (*Vinedan*) ir bornholmiečiai (*Burgendan*)... Į pietus nuo savęs švedai (*Sveon*) turi *Osti* jūrų įlanką, o į rytus nuo savęs sarmatus (*Sermende*), o į šiaurę nuo jų iš tos dykros pusės yra Kvenlandas (*Cvēnland*). O į šiaurės vakarus nuo jų gyvena *Scride-finnas* ir į vakarus — normanai (*Nordhmen*)."[10] Baltijos jūros rytinę ir šiaurinę dalį jis vadina Kvėnų jūra (*Cwensaé*), o jos krantų gyventojus suomius — kvėnais."[11]

Orosijaus Pasaulinės istorijos priede Alfredas Didysis pridėjo keliautojo Vulfstano tokį pranešimą, apie jo kelionę iš *Hydaby*-Šlesvigo į *Truso*, dabar Elbingo, Prūsuose:

Orosius I, 1.#20.

Vulfstanas sakė, kad jis išvyko iš *Haethum* (*Hydaby*, dabar Šlesvigas) — kad *Truso* jis pasiekė po septynių dienų ir naktų, — ir kad visą tą kelią laivas atliko buriuodamas. Vendų kraštas (dabar Pamarys, Meklenburgas ir Holšteinas) buvo dešinėje; o kairėje buvo Langelandas ir Laalandas ir Falsteinas ir Sconegas (Skanė); ir visi tie kraštai priklauso Danijai. Toliau mums po kairei buvo Bornholmas, kuris turi savo karalių (*cyning*). Toliau už Bornholmo buvo kraštai, kurie vadinasi, pirmasis Blekinge, toliau Mōre, Oelandas ir Gotlandas, visi po kairei; ir visi tie kraštai priklauso Švedijai. Vendų kraštas visą kelią,

iki pat Vyslos, žiočių, buvo mūsų dešinėje. Vysla yra labai didelė upė ir teka tarp Vitlando *(Witland)* ir Vendų šalies; o tas Vitlandas priklauso Aisčių kraštui (*to Estum*); Vysla teka iš Vendų krašto ir įteka į Aismares (*in Estmere*); Aismarės yra mažiausia penkiolika mylių pločio. Toliau iš rytų į Aismares įteka Elbinga (*Ilfing*) iš ežero, ant kurio kranto stovi *Truso*; į Aismares susibėga Elbinga nuo rytų iš Aisčių krašto (*Eastlande*) ir Vysla nuo pietų iš Vendų krašto; toliau Vysla atima Elbingos upei vardą ir nuo tų marių teka į vakarus ir šiaurę, į jūrą; dėlto ir vadinasi Vyslos žiotimis. Aisčių kraštas (*Eastland*) yra labai didelis, jame yra daug miestų (*burh*) ir kiekviename mieste yra karalius; tenai yra taip pat gausybė medaus ir žuvų; karalius ir turtingiausieji žmonės geria kumelės pieną, o neturtingieji ir vergai geria midų (*medo*). Tarp savęs jie labai daug kariauja; aisčiai alaus nedaro, tačiau midaus ten yra iki soties.

#21. Aisčių (*Estum*) tarpe yra paprotys, kai žmogus numiršta, tai jis nesudegintas guli viduje, savų giminaičių ir draugų tarpe, ištisą mėnesį — kartais du; o karaliai ir kiti augštų pareigų žmonės, kuo daugiau turto turi, tuo ilgiau guli nesudeginti, kartais pusę metų; ir jie taip guli paviršiuje, savo namuose; ir visą laiką, kol lavonas taip viduje guli, turi būti geriama ir žaidžiama iki tos dienos, kai jis sudeginamas.

#22. Po to, tą pačią dieną, kai mirusis nešamas į laužą, jie padalina jo turtą, kiek jo dar likę būna po puotavimo ir žaidimų, į penkias ar šešias dalis, kartais ir į daugiau, žiūrint kiek to turto yra. Tada didžiausią dalį jie padeda mylios atstume nuo miesto, paskui sekančią dalį ir po jos trečią, kol jos visos būna išdėstytos vienos mylios kelyje taip, kad mažiausioji dalis būtų arčiausia tos vietos, kur mirusis yra. Po šito, penkių ar šešių mylių atstume nuo turto, surenkami visi vyrai, kurie turi greičiausius žirgus visame krašte. Tada jie visi pasileidžia šuoliais link to turto: ir tas vyras, kuris turi greičiausią žirgą, pasiekia pirmą ir didžiausią dalį ir taip vienas paskui kitą, iki viskas būna paimta; tas, kuris arčiausia prie sodybos esantį turtą prijoja, gauna mažiausią dalį; po to, kiekvienas joja savo keliu su turtu, kurį gali pasilaikyti; todėl už greitą žirgą ten mokama nepaprastai brangiai. Kai visas palikimas būna taip išskirstytas, jie išneša mirusį laukan ir sudegina kartu su jo ginklais ir rūbais; ir taip, paprastai, jie išeikvoja mirusio visą turtą, jį ilgai laikydami pašarvotą jo troboje ir išdėstydami viską ant kelio, ką svetimi jodami pasiima sau.

#23. Aisčių tarpe yra paprotys, kad bet kurios kilties mirę žmonės turi būti sudeginti; jei kas surastų kad ir vieną vienintėlį kaulą nesudegintą, tai juos ištiktų didelė bauda. Aisčiai taip pat išmano kaip iššaukti šaltį; todėl ten mirusieji taip ilgai guli pašarvoti ir negenda, kad jie juos sušaldo. Pastatę du indus pilnus alaus ar vandens jie juos užšaldo, nežiūrint, ar tai būtų vasaros, ar žiemos metas."[11]

Šias jūrininko-keliautojo patiektas žinias dr. J.Puzinas taip aiškina: "Vulfstano pranešimas apie aisčius yra pats plačiausias iš visų lig šiol paminėtų šaltinių. Čia aisčiai visai aiškiai lokalizuojami srityje į rytus nuo Vyslos žiočių. Vysla yra buvusi siena tarp slavų (vendų) ir aisčių. Vyslos žemupyje jis mini Vitlandą, kuris priklausąs aisčiams. Vulfstano Vitlandas (=Waldland) yra ne kas kita, kaip Jordano paminėtoji vidivarų sritis. Vidivarai, gotų kalboje Widuwarjos, reiškia "miško gyventojai"... Aisčių žemė, anot Vulfstano, esanti labai didelė. Pagaliau Vulfstanas duoda šiek tiek žinių apie aisčių politinę bei socialinę santvarką ir papročius. Pagal Vulfstaną, aisčių krašte esą daug miestų ir kiekvienas miestas turįs savo karalių, kurie tarp savęs dažnai kariauja. Miestų sąvoka čia mums tenka suprasti, greičiausia, didesnes sričių pilis, kuriose paprastai gyvendavo sritiniai valdovai, kunigaikščiai. Iš Vulfstano pranešimų šį tą patiriame ir apie socialinius santykius. Aisčiuose jis išskiria bent tris luomus: turtingųjų, neturtingųjų ir vergų. Vergai — tai daugiausia karo belaisviai, tiek svetimos, tiek ir vietinės kilmės, sudarę atskirų didikų neapmokamą darbo jėgą. Atskirų sričių valdovai dažniausiai iškildavo liaudyje pagal savo turtingumą bei galingumą; jie tarpusavyje, kaip matyti iš Vulfstano, nebuvo vieningi ir kovojo dėl pirmaujančios vietos, bei įtakos kiltyje ir net tautoje. Vieningos valstybės santvarkos tuo metu, atrodo, nėra buvę."[12]

Tyrinėtojai priskaičiuoja Prūsuose apie 500 piliakalnių. Juose yra stovėjusios, daugiau ar mažiau, nepriklausomų valdovėlių valdytos pilys, iš kurių jie valdė ir artimiausias apylinkes, kariaudami su vikingais-varingais ir taip pat — tarp savęs.

LITERATŪRA

1. The Russian Primary Chronicle (Transl. S. H. Cross), 1953
2. Heimskringla, transl. E. Monsen, 1932
3. Die Juengere Edda, Thule Band 20, 1966
4. K. Būga, Rinktiniai Raštai, 1958-61
5. Antiquités Russes, I vol., 1850
6. The Saga of King Olaf Trygwasson, transl. J. Sephton, 1895
7. Carmina Norroena, Rettet Tekst, 1793
8. A. Rupprecht, Die Ausgehende Wikingerzeit im Lichte der Runenschriften, 1958
9. Langebek, Scriptores Rerum Danicarum, I, 1772
10. H. Jaenichen, Die Wikinger in Weichsel und Odergebiet, 1938
11. Scriptores Rerum Prussicarum, I, 1861
12. J. Puzinas, Aisčiai Istorijos Šaltinių Šviesoje, Aidai, Nr. 12, 1948

KARINIO TOPOGRAFO NUOTYKIAI

V. LAGENPUŠAS

1. PIRAMIDĖ

1931 m. liepos 15 dieną buvo išleista topografijos kursų laida. Šiuos kursus baigęs buvau tą pačią dieną perkeltas iš 4-to artilerijos pulko į topografijos skyrių prie Vyr. Štabo, kur 1 d. rugpjūčio ir pradėjau savo naują tarnybą. Teoretinių žinių buvo gauta žymiai daugiau, nei jų tiesioginiams darbams reikėjo. Užtat trūko praktiško patyrimo. Mano pirmas darbas buvo sudaryti Eigulių poligono 1:10.000 nuotrauką, kur aš ir gavau savo "krikštą".

Visame poligono plote jau anksčiau buvo padaryta maža trianguliacija, kuri susidėjo iš apie 15 piramidžių. Jų geografines koordinates — ilgį, plotį ir augštį, aš gavau iš skyriaus, užnešiau į planšetę ir pradėjau darbą. Mano baras teužėmė tik pusę poligono, o antrą pusę turėjo kpt. Chamanskis.

Mūravos kaimas buvo mano bare, todėl aš palikau jį nutraukti rudenį o patį poligoną dabar, kai dar oras būna geras. Kaime buvo dvi piramidės, iš kurių išeinant, aš lengvai galėjau užbaigti darbą.

Baigęs paties poligono nuotrauką ir suderinęs su kpt. Chamanskiu turėtą bendrąjį ruožą, pradėjau darbą Mūravos kaime. Išeidamas iš vienos piramidės priėjau prie jau atliktos nuotraukos ir nusigandau, nes vieną horizontalę, kurios buvo vedamos per vieną metrą, nebeturėjau kur padėti ir ji lyg pakibo ore. Kas čia per vielniava! Nuėjau iš tos piramidės į kitą galą, — ir vėl vieno metro trūksta! Vadinasi, kur tai yra klaida, — matomai mano kur tai apsirikta, nes dėl trianguliacijos ir piramidžių tikslaus apskaičiavimo aš buvau daugiau negu tikras. Pavargęs porą dienų ir neradęs niekur savo klaidos, nuėjau pas kpt. Chamanskį, norėdamas gauti jo patarimo, nes jis tarnavo skyriuje jau kelis metus. Bet ir jis nieko nerado ir patarė man kreiptis į mjr. Ranteną, kuris yra senas topografas ir tikrai suras kame "šuo pakastas".

Paskambinau į skyrių, bet mjr. Ranteno tenai nebuvo, o atsiliepė pats viršininkas, plk. Krikščiūnas. Jam užklausius, kuriuo reikalu man reikalingas mjr. Rantenas, aš pranešiau pulkininkui savo bėdą, o jis žadėjo kitą dieną atvažiuoti ir parodyti, kaip reikia jieškoti klaidų.

Kitą dieną su pulkininku pradėjome darbą nuo kitos kaimo piramidės ir priėjus prie jau atliktos nuotraukos, pasirodė viskas tvarkoje. Nuėjome prie kitos, "klaidingos" piramidės ir atlikę nuotrauką iki anksčiau atliktos vietos, gavome skirtumą — lygiai 1 metrą! Čia tai ir pulkininkas pakrapštė sau galvą. Pagalvojęs porą minučių, jis paėmė du kareivius ir nuėjo prie piramidės, kur vyrai turėjo išmatuoti piramidės augštį. Žiūrėk, čia tai ir buvo tas metras užkastas, nes tikrasis piramidės augštis skyrėsi nuo man iš skyriaus duoto augščio lygiai vienu metru. Pulkininkas išvažiavo patenkintas, o aš tęsiau savo darbą.

Eigulių poligono piramidė (abi nuotr. prie šio straipsnio — autoriaus)

Dar nuotrauką nebaigus, pas mane atvažiavo mjr. Rantenas. Jis patikrino keliose vietose mano darbą, klaidų neberado ir leido grįžti į skyrių. Atsisveikinęs vienok pasakė: jei ir vėl kada kils kokių neaiškumų, reikia pranešti jam, o ne viršininkui. O aš tik vėliau sužinojau, kad Eigulių poligono tinklą skaičiavo mjr. Rantenas.

2. VYSKUPO VIZITACIJA

1932 m. mano nuotraukos baras buvo labai gražioje vietoje: Nemunaičio bažnytkaimis ir kaimas — vienas dešinėje, o kitas kairėje Nemuno pusėje, labai daug miškų, bet svarbiausia, tai pats Nemunas, kuris tekėjo kuo ne per visą plotą, iš pietų į šiaurę. Šiaip vieta buvo gana išraižyta ir horizontalių teko gana kruopščiai jieškoti, užtat Nemuno buvimas padengė su kaupu visus nemalonumus.

Aš ir mano keturi kareiviai apsigyvenome Nemunaičio kaime, aš pas seniūną, o kareiviai pas vieną ūkininką. Nemunaičio kaimas nemažas, jo ūkininkai gana turtingi ir mums tenai nieko netrūko. Bažnytkaimis kitoje upės pusėje visai nedidelis, užtat turėjo labai gražią bažnyčią ir prie kranto vandens matavimo stotį: Nemune, apie 15 m nuo kranto, buvo labai didelis akmuo, jo viršus kyšojo apie 1.5 m virš vandens, o jo šone buvo pritaisyta matavimo lenta. Be bažnytkaimio šioje Nemuno pusėje dar buvo nedidelių kaimų ir labai daug miškų. Todėl dešinę Nemuno pusę palikau nutraukti rudeniui.

Užbaigę nuotrauką kairėje Nemuno pusėje ir pradėję darbą kitoje pusėje, mes gyvenome vis kaime ir kiekvieną dieną persikeldavome laiveliu. Jau nutraukus patį bažnytkaimį ir už jo dar apie kilometrą, atsitiko šis nuotykis.

Vieną dieną, pavalgę lauke atneštus pietus ir pagulėję kokį pusvalandį pamiškėje, pradėjome darbą, su tokiu išskaičiavimu, kad dirbdami, tuo pačiu, vis artinamės prie namų. Čia kaip tik ėjo vieškelis iš Alovės į Nemunaitį, kurį aš ir pasirinkau dabar nutraukti.

Kai aš stovėjau vienoje kelio pusėje, o mano matuoklininkai rodė vietovę kitoje vieškelio pusėje, aš pamačiau jojant kelis raitelius, o už jų du automobilius ir kelis papuoštus vežimus su žmonėmis, daugiausia moterimis. Nebekreipdamas į tai dėmesio, aš varinėjau savo vyrukus vėliavėlėmis tai į kairę, tai į dešinę, o jie rodė man situaciją ar daiktus, kurie buvo reikalingi nuotraukai. Kai raiteliai pasiekė maždaug tiesiąją tarp manęs ir matuoklininkų, jie sustojo, o su jais ir visa vora. Pastovėjus kurį laiką, virtinė pajudėjo į Nemunaitį. Užbaigę darbą, mes vakare grįžome į namus, vėl persikėlę laiveliu į mūsų Nemuno pusę. Iš savo šeimininko sužinojau, kad į Nemunaitį atvažiavo vyskupas vizitacijos. Vadinasi, ta vora buvo jo palydovai.

Kitą dieną su seniūnu buvau susitaręs gauti vežimą, kuris turėjo nuvežti mano daiktus iki Nemuno, tenai kareiviai su laiveliu perkels daiktus, o anoje Nemuno pusėje ir vėl lauks vežimas, kuris ir nuvež mus į naują apsigyvenimo vietą. Kitos išeities nebuvo — artimiausias tiltas buvo tik Alytuje. Naujas butas buvo apie 5 km už Nemunaičio bažnytkaimio, arčiau nei man, nei kareiviams tinkamos patalpos nebebuvo. Persikėlimas užtruko visą dieną. Po to darbas ėjo savo tvarka.

Praėjus apie 10 dienų pas mane atvažiavo mjr. Rantenas. Majoras turėjo patikrinti mano darbą, o be to išaiškinti kažkokį "keblų" reikalą.

Kai patikrinimas buvo užbaigtas, mjr. Rantenas paklausė manęs, kaip gi ten buvo su vyskupu. Jis, Rantenas, yra skyriaus viršininko pavestas išaiškinti, kodėl aš sustabdžiau vyskupo automobilį ir jo palydovus, o antra, jei jau sulaikiau, tai kodėl nebuvau pas vyskupą nuėjęs pareikšti jam pagarbą.

Paaiškinęs majorui tą įvykį, kaip jis tada atsitiko ir paminėjęs, kad apie vyskupo atvykimą nežinojau, aš pareiškiau, kad nieko nestabdžiau, ar leidau kam važiuoti. Jei ta vora tada sustojo, tai matyti žinojo kodėl ji tą daro, ne mano reikalas tuos ponus klausinėti kodėl ir kada. Majoras paklausė dar kelis kareivius, kurie, matomai, atsakė maždaug taip, kaip ir aš buvau sakęs. Man tą parodymą pasirašius, mjr. Rantenas pasakė: tas įvykis kažkokiu būdu buvo praneštas vienam seimo nariui, kuris tą klausimą iškėlė seime. Iš seimo kanceliarijos buvo pranešta į Krašto Apsaugos ministeriją, kad Nemunaičio rajone dirbąs "kariškis" sustabdė ant kelio vizitacijos važiuojantį vyskupą su palydovais ir išlaikęs vorą kurį laiką, leido jai toliau važiuoti. Prašoma dalyką išaiškinti. Vadinasi, tas jieškomas "kariškis" buvau aš.

Mano parodymo, matomai, užteko, nes apie šį įvykį daugiau nieko negirdėjau. Spėju, kad mjr. Rantenas pranešė plk. Krikščiūnui, o šis dar toliau, kol pagaliau tas reikalas paaiškėjo ir tam seimo nariui. Jau kuo ne žiemos metu, kai aš grįžau iš darbo į Kauną, man vieną kartą plk. Krikščiūnas pasakė: nuo davatkų laikykis toliau, jos Tamstos nemyli.

Taigi, pasirodo, į seimo nario nagus galima visai lengvai patekti.

Bažnyčia Nemunaičio bažnytkaimyje

LIETUVOS DIDIEJI ETMONAI

ALGIRDAS BUDRECKIS

(PABAIGA)

Kai švedų karalius Karolis XII su savo pagrindinėmis jėgomis vyko Lenkijon, Lietuvoje pasiliko tik dvi nedidelės švedų rinktinės, Raseiniuose ir Vilniuje. Tuo tarpu senieji Sapiehų ir švedų priešai Grigas Oginskis, Mykolas Višnioveckis, Zaranka ir broliai Pociejai, kurie anksčiau nedrįso pulti Karolio XII, klajojo po kraštą, naikindami užtinkamus švedų būrelius, Sapiehų šalininkus ir jų dvarus. Sapiehos, žinoma, atsilygindavo. Sapiehos kalbinamas perleisti jam, didžiajam etmonui, kariuomenę ir gelbėti naikinamą kraštą, lauko etmonas atsakė, kad tą padarysiąs tik Sapiehai perėjus Augusto pusėn. Sapiehos jėgos buvo per silpnos, ir jis pats buvo priverstas iš Lietuvos pasitraukti.

1703 m. kovo mėn., po lemtingų Saločių-Žagarinės kautynių, kurias pralaimėjo sąjungininkai, Višnioveckis su draugais ir kariuomene išvyko į Lenkiją, kur maršalkavo Liublino seime, paskui dalyvavo žygyje prieš Didlenkių konfederaciją, privedusią prie Augusto nuvainikavimo. Tuo tarpu Lietuvoje buvo, palyginti, ramu.

Po Saločių pralaimėjimo Višnioveckio ir Oginskio delegatai nuvyko į Šliselburgą tartis su rusais, kurie buvo Augusto sąjungininkai. 1703 m. liepos 9 d. jie padarė formalią sutartį su rusais, kuria caras Petras I įsipareigojo duoti Lietuvos kariuomenei 30,000 rublių, kaip tik Žečpospolita sueis į sąjungą su Rusija.

1703 m. Liublino seimas nusprendė atimti Sapiehos urėdą. Reiškia, pirma Valkininkų konfederacija, o po 3 metų Žečpospolitos seimas, atėmė iš Sapiehos etmono buožę. Sapiehų urėdai buvo išdalinti Augusto šalininkams. Mykolas Višnioveckis gavo didžiojo etmono buožę, kurią jis išlaikė iki 1706 m. Grigas Oginskis užsigavo, kodėl lauko etmono vieta buvo atiduota ne jam, o Liudvikui Pociejui. Pociejaus nenorėjo pripažinti ir Višnioveckis. Karalius Augustas buvo priverstas Oginskį patenkinti ir Pociejus gavo Lietuvos iždininko vietą.

Sužinojęs apie Augusto abdikaciją 1707 m., Višnioveckis pradėjo linkti į švedų pastatyto karaliaus Stanislovo Leščinskio pusę. Mykolui Višnioveckiui pasitraukus nuo Augusto II ir Petro I, švedų generolas Loevenhauptas Mintaujoje jį sutaikė su Sapieha. Višnioveckis pripažino Sapiehai Vilniaus vaivados ir didžiojo etmono titulus, bet sau pasiliko kariuomenės vadovybę ir anksčiau turėtą lauko etmono titulą. Jo buvę sąjungininkai Oginskis ir Pociejai ir toliau tebeliko caro Petro prieglobstyje.

Lietuvoje ir vėl viešpatavo Sapiehos. Didysis etmonas pasidaręs tribunolo maršalka, atsiteisinėjo su savo priešais. Jo ir Višnioveckio kariuomenė laikėsi karinėje linijoje Mozyrius - Pinskas - Brasta. Tais pat 1707 metais Kazimieras Sapieha atsisakė nuo didžiojo etmono urėdo, pasilikdamas tik Vilniaus vaivada. Sapieha pasitraukė iš politikos (jis mirė 1720 m.).

Lietuvoje labiausia buvo nepatenkinti Višnioveckiu, todėl kai Kazimieras Sapieha pasitraukė, Višnioveckį aplenkiant, didžiojo etmono vieta buvo atiduota Bobruisko seniūnui Jonui Sapiehai. Jis buvo didysis etmonas nuo 1708 m. ligi 1709 m. Iš pradžių jis veikė Stanislovo Leščinskio pusėje. Tačiau, po Poltavos mūšio, Jonas Sapieha užmezgė ryšius su Leščinskio priešais, su Lenkijos etmonais, ir perėjo į Augusto II pusę. Norėdamas pats tapti karaliumi ir intriguodamas, Jonas Sapieha atsimetė ir nuo Saksų karaliaus, taip nustodamas etmono buožės.

Rusai grįžo į Lietuvą. Jie sučiupo Višnioveckį ir jį išsivežė į Maskvą, iš kur pabėgęs, į kraštą grįžo tik 1716 m. Po Višnioveckio ištrėmimo Lietuvos didžiojo etmono titulą gavo Grigas Antanas Oginskis.

Grigas Oginskis buvo pasižymėjęs kovose prieš Sapiehų giminę. Po Valkininkų konfederacijos, Oginskis pasidarė lyg koks Lietuvos karaliukas, iš Augusto II gavęs teisę rinkti mokesčius. Oginskis per tą laikotarpį vedė savo atskirą užsienių politiką, ypač palaikydamas glaudžius ryšius su caru Petru, kuris prie Oginskio dvaro laikė savo diplomatinį atstovą. Vos kelis mėnesius ėjęs didžiojo etmono pareigas Oginskis pasimirė.

Jau nuo 1709 m. faktinis Lietuvos tvarkytojas buvo rusų generolas Dolgoruij, kuris įtaigojo Augustą II perduoti Lietuvos didžiojo etmono vietą Pociejui. Brastos pakamaris Liudvikas Konstantinas Pociejus ėjo didžiojo etmono pareigas nuo 1709 m. ligi 1730 m. Jis pasižymėjo kaip Petro I pakalikas ir samdinys. Jam etmonaujant 1717 m. Nebylys seimas apribojo Lenkijos ir Lietuvos etmonų valdžią, o kariuomenės Lietuvoje tebuvo palikta iš viso tik 6,000. Dar blogiau: nepaisydamas 1717 m. savo duotų pažadų, caras vis dėlto neišvedė savo kariuomenės iš Žečpospolitos.

Rusų kariuomenė 1733 m. vėl įsikišo, kad Stanislovas Leščinskis nebūtų išrinktas karaliumi. Iki 1735 m. ėjo karas krašte tarp Leščinskio ir Augusto III šalininkų.

1735-1744 m. laikotarpy į didžiuosius etmonus buvo grįžęs Mykolas Višnioveckis. Bet jisai nieko negalėjo daryti. Didikai Lietuvoje turėjo privačias kariuomenes, kurios savo skaičiumi viršijo Kunigaikštijos reguliarią kariuomenę. Lietuvos valstybė nepajėgdavo išlaikyti net leisto 6,000 karių kontingento. Tačiau magnatai, savo pačių lėšomis, išlaikydavo daug daugiau. Pavyzdžiui, Čartoriskis Volčine laikė raitelių būrius, vadinamus "vilkais", kurie žiauriai sudorodavo Čartoriskių priešininkus seimeliuose. Taipogi ir Lietuvos karužas Jeronimas Radvilas turėjo apie 6,000 reguliarios kariuomenės, uniformuotos ir kariškai išmankštintos. Be to, jis laikė dar antra tiek laisvų samdinių, kazokų, haidukų, šaulių ir tarnų. Vėliau jo giminaitis Vilniaus vaivada Karolis Radvilas turėjo 6,000 karių, kuriuos amžininkai vadino "albaniečiais". Daugelis tų didikų nenorėdavo mokėti valstybei jokių mokesčių, nes jie patys išlaikydavo savo kariaunas.

Čartoriskių giminės priešas ir Potockių bei Branickių šalininkas Mykolas Kazimieras Radvilas ėjo didžiojo etmono pareigas tarp 1744 ir 1762 m. Nors vienas iš turtingiausių Lietuvos didikų, jis buvo žmogus be gilesnio išsilavinimo ir gabumų. Savo amžininkų buvo pramintas "Žuvele" (lenkiškai: Rybenko) dėl neapsakytai didelio girtuokliavimo. Etmonas Radvilas Žuvelė tiek buvo netikęs vadovauti Lietuvos kariuomenei, kad nors Žečpospolita Septynerių Metų karo metu buvo neutrali, rusų armijos siautė ir laisvai žygiavo skersai Lietuvą Prūsuosna. Karą Lietuva skaudžiai pajuto, nes per jos teritoriją 1757 m. traukė 80,000 rusų kariuomenė kovoti prieš prūsus. Kai generolas Lievenas peržengė Lietuvos sieną, Žuvelė Radvilas liepė parlamentarams jo paklausti: ar rusai eina kaip draugai ar kaip priešai?

Rusų generolas Lievenas atsakė, kad kaip draugai, ir ėjo toliau neprašydamas jokio leidimo. Rusai ėmė rekrūtus ir kraštą apiplėšė, o Lietuvos kariuomenė nieko nedarė krašto gyventojams apsaugoti. Radvilas, gi, tūnojo savo šeimos rūmuose Nesvyžiuje.

Seimelių ir Lietuvos tribunolo sesijos buvo karštos ir kruvinos. Etmonas Radvilas, norėdamas nustelbti Čartoriskių partiją (Familiją), atvykdavo į sesijas su krašto kariuomene ir net su patrankomis. Jo vienintėlis konstruktyvus etmono darbas buvo tas, kad 1754 m. jis įsakė išspausdinti Nesvyžiuje Etmono artikulų rinkinį "Kariniai Artikulai įvairiais laikais nustatyti Žečpospolitos, Lenkijos karalių ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės etmonų autoritetu" (lenkų kalba: "Artykuly woienne po wagą Rzeczy Pospolitey, królów Polskich y Hetmanów W.X. Littewskiego rożnymi czasy ustanowione").

10. PASTANGOS PRAVESTI PATRIOTINES REFORMAS

Antrojoje 18-to amžiaus pusėje Čartoriskiai bandė pravesti reformas Lenkijos-Lietuvos valstybiniame gyvenime. Jie neužmiršo ir krašto gynybos reikalų. Čartoriskiai padėjo ir Masalskių šeimos nariams iškilti į pirmaeilius Lietuvos pareigūnus. Augščiausiai iškilęs iš Masalskių buvo Mykolas Juozas.

Mykolas Masalskis titulavosi Lachovičių, Kretingos ir Myšų grafu. 1726 m. jis jau buvo Lietuvos raštininkas. 1744 m. jis tapo Lietuvos lauko etmonu, o nuo 1762 m. buvo didysis etmonas. 1764 m. Čartoriskių pastangomis buvo pravestos pagrindinės reformos; buvo įvesta komisijų sistema. Mykolas Masalskis, būdamas didžiuoju etmonu, buvo karo komisijos pirmininkas. Kiti karo komisijos nariai buvo seimo renkami. Karo komisijos žinioje buvo kariuomenės reikalai ir mokesčiai apsaugos reikalams. Komisija taip pat svarstė karininkų bylas ir bylas iškilusias tarp karininkų ir šiaip piliečių. Masalskis ilgai nedirbo karo komisijoje: jis mirė 1768 m. sausio 20 d.

Tais pat 1768 metais buvo pravestos valstybės struktūrinės reformos. Pagal 1768 m., vadinamas, Kardinalines Teises Lietuvos kariuomenė turėjo būti padidinta iki 10,000 kareivių. Žečpospolitos didieji etmonai buvo pakelti senatoriais. Valstybės taryba turėjo ir kariuomenės skyrių, kuriam vadovavo didysis etmonas. Praktikoje, kariuomenės skyrius kontroliavo etmonų darbus ir galėjo už prasižengimą juos atiduoti seimo teismui.

Po Masalskio, į Lietuvos didžiuosius etmonus atėjo Mykolas Kazimieras Oginskis. 1768 m. jis nusipirko didžiojo etmono titulą, nors apie karo reikalus visiškai nieko nenuvokė. Oginskis išbuvo didžiuoju etmonu net 25 metus.

Oginskis buvo fabrikų ir kanalų statytojas. Jis buvo didelių gabumų, bet silpnavalis žmogus. Septynis metus jis studijavo ir važinėjo po užsienius. Kaip ir daugumas to meto didikų, Oginskis kurį laiką buvo Maskvos samdinys, Jis net gaudavo nuolatinę algą iš Maskovs. Oginskis, tačiau, gyveno kaip karalaitis Jo rezidencija Slanyme su 116 kambarių buvo lyg koks mažasis Versalis.

1771 metais, nors ir pavėluotai, Oginskis prisidėjo prie patriotiškos Baro konfederacijos. Mat visi patriotai sukilėliai laukė etmono Oginskio intervencijos su Lietuvos kariuomene. Nuo 1771 m.birželio mėn. Oginskis rinko kariuomenę, bet

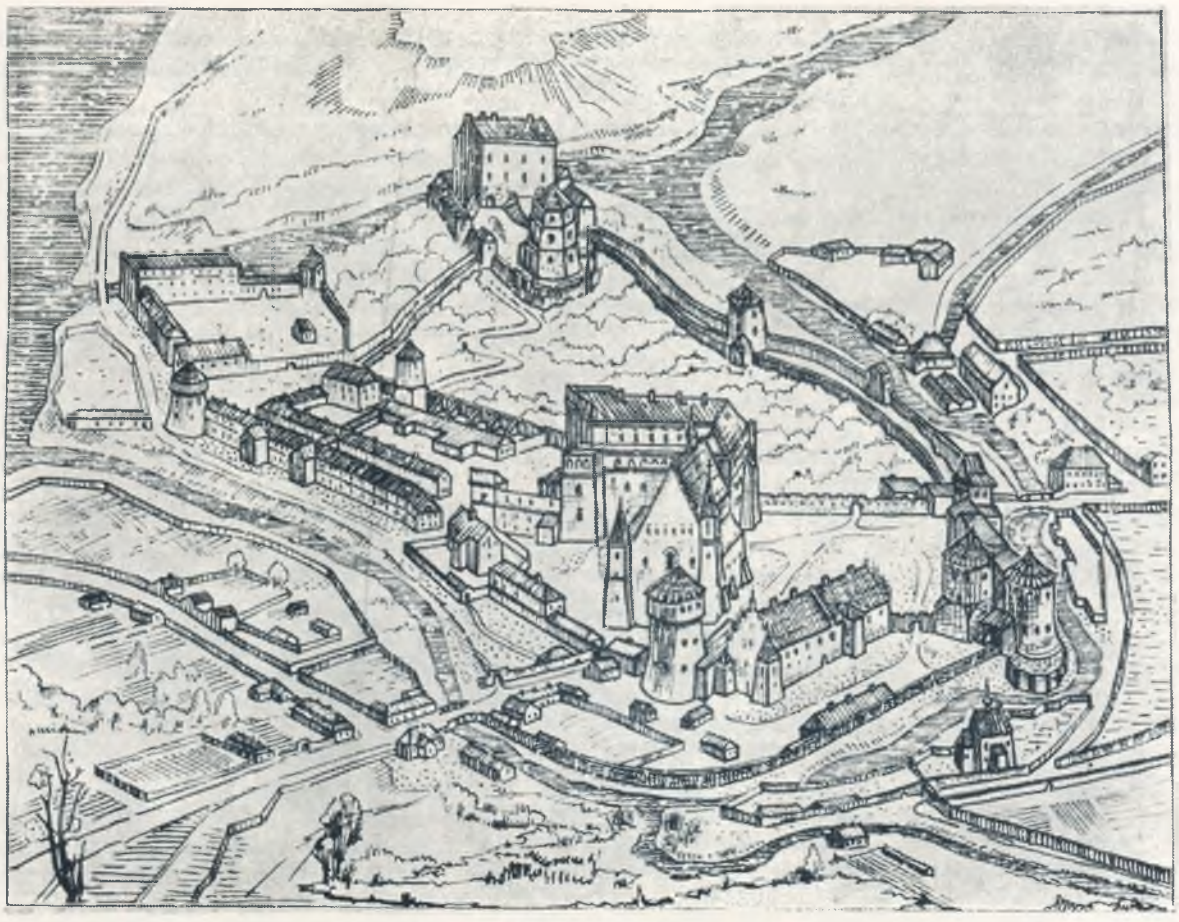

Vilniaus akropolis XVIII a. viduryje, bendras vaizdas

tik rugsėjo 6 d. stojo prieš rusus. Jis juos sumušė ties Bezdežu ir čia pat, karo lauke, paskelbė manifestą apie savo prisidėjimą prie Baro konfederacijos. Etmonas Oginskis tada užėmė Nesvyžių, Volčiną ir kitas vietoves. Tačiau, jis buvo bailus ir domėjosi daugiau muzika, negu karyba. Laimėjęs keletą nedidelių mūšių, jis nutūpė Nesvyžiuje. Rugsėjo 23 d. rusų karvedys Suvorovas taip staigiai jį užpuolė berašantį operą, jog jis vos išsigelbėjo, iššokdamas vienmarškinis pro langą, palikęs ne tik visą savo kariuomenę, bet ir pingus ir savo brangenybes. Oginskis pabėgo į užsienį, į Tešeno miestą, kur tuomet veikė konfederatų vadovybė — generalitetas. Tuo tarpu jo kariuomenė liko be vado. Tą pačią rugsėjo 23 d. ties Stvalavičiais Lietuvos kariuomenė narsiai gynėsi, tačiau buvo Suvorovo iššudyta. Pavyzdžiui, iš Juozo Bieliako vadovaujamo totorių pulko 500 vyrų, pulkvedys tik vienas teišsigelbėjo. Tai buvo paskutins Baro sukilėlių veiksmas Lietuvoje. 1776 m. Karo komisija buvo panaikinta ir pakeista Nuolatinės Tarybos Karo departamentu.

1783 m. didysis etmonas Oginskis savo lėšomis iškasė kanalą, kuris sujungė Ščarą, įtekančią į Nemuną, su Jasiolda, įtekančia į Pripetę. Oginskio kanalas sujungė Pabaltįjį su Juodosiomis Marėmis.

Ketverių Metų seimo metu (1788-1791 m. didysis etmonas Oginskis rėmė gegužės 3 d. konstituciją. 1789 m. buvo atgaivinta Karo komisija, bet jau bendra abiem valstybėm. Sekančiais metais pati Nuolatinė komisija buvo panaikinta. 1791 m. vyriausia vadovybė buvo vadinama "Sargyba" (*Straž*). 1792 m. Sargyboje karo reikalus tvarkė lenkų diysis etmonas Branickis. Oginskiui teko subordinacinė vieta.

1793 metais Targovicos konfederacija įgijo persvarą. Gardino seimas sumažino Lietuvos kariuomenę iki 5,000. Kiti kariai turėjo pereiti į rusų žinią. Tame pačiame seime, gegužės 27 d., Oginskis atsisakė nuo Lietuvos didžiojo etmono urėdo.

11. KASAKAUSKO TRAGEDIJA

Oginskiui atsistatydinus, rusų įtaigotas Gardino seimas pakvietė Simaną Kasakauską tapti Lietuvos didžiuoju etmonu. Atlaikęs mišias ir atgiedojęs *Te Deum*, vyskupas Juozapas Kasakaus-

kas pasveikino brolį Simaną su etmono urėdu. Kadaise pasižymėjusiam Baro konfederacijoje, kaip drąsiam kovotojui ir rusofobui, dabar etmonui Kasakauskui atiteko narsios Lietuvos kariuomenės duobkasio pareigos. Gavęs didžiojo etmono buožę, jis gavo ir 6,584 Lietuvos kariuomenės vyrus. Rusams dirguojant, Kasakauskas turėjo palaipsniui išformuoti savo krašto karinius dalinius.

Simanas Kasakauskas iškilo Ketverių Metų seimo metu (1788-92 m.), kuriame jis dalyvavo. Jis buvo pasidaręs Maskvos šalininku, 1790 m. laisvu noru įstojo į rusų kariuomenę ir dalyvavo Turkų kare. Kartu su rusais jis kovojo prieš lenkus ir lietuvius. Mat, Simanas Kasakauskas ir jo brolis, vyskupas Juozapas Kazimieras, buvo 1791 m. gegužės 3 d. konstitucijos priešai. Jie susidėjo su rusais, ypač su politiku Potiomkinu, Jasuose. Broliai Kasakauskai įsigijo Kotrynos II pasitikėjimą ir rusai piniginiai rėmė Kasakauskų politiką. Kasakauskų siekimas buvo sukurti naują valstybinę santvarką ant senų demokratiškai oligarchinių pamatų. Tačiau, jie siekė ir Lietuvos savarankiškumo atstatymo, nes tik tokioje Lietuvoje tikėjosi laiduoti savo šeimai pirmenybę.

1792 m. gegužės mėn. lenkai, K. Branickis, S. Potockis ir S. Ževuskis, susitarę su Kotryna, sudarė Targovicoje federaciją, siekiančią su rusų pagalba atgaivinti senąją santvarką.

1792 m. birželio mėn. 25 d. panaši konfederacija susidarė Vilniuje. Jai vadovavo Livonijos vyskupas Juozapas ir Simanas Kasakauskai. Maskolių armijai žygiuojant tolyn į Žečpospolitos teritoriją, Simans Kasakauskas suvarinėjo šlėktą vaivadijose versdamas ją stoti į konfederaciją ir prisiekti Targovicos aktu. Targovicos konfederacija jį pakėlė į lauko etmonus. Vilniaus katedroje jo vyskupas brolis jam įteikė lauko etmono buožę.

Lietuvos faktinė valdžia atsidūrė brolių Kasakauskų rankose ir su rusų generolo Krečetnikovo kariuomenės pagalba, priešai buvo sudoroti. Netrukus Targovicos ir Vilniaus konfederacijos susijungė Gardine. Lenkų karaliaus Stanislovo Poniatovskio pasipriešinimas greitai buvo įveiktas. Rusų durtuvų apsaugoje konfederatai visur grąžino senąją tvarką, o savo priešų dvarus nusavino.

Neilgai išlaikė kariuomenės valdžią didysis etmonas Kasakauskas. 1794 m. jo karininkai ėmė organizuoti sąmokslą, jų tarpe buvo generolas Niesiolkovskis, R. Giedraitis, Zaviša, Prozoras ir Jasinskis. Baimingai sekdamas įvykius Vilniuje, Kasakauskas aliarmavo rusų įgulos viršininką Arsenijevą ir liepė suimti Jasinskį, kuris slapstėsi Antakalnyje. Apie Velykas Arsenijevas parsitraukė Vilniun daugiau rusų kariuomenės. Tuo pat metu Šiauliuose susirinko sukilimo vadai. Balandžio 21 d. sukilėliai susidūrė su rusais ties Nemenčine.

1794 m. balandžio 22-23 d. Jasinskis užėmė Vilnių ir suėmė etmoną Kasakauską, kurį su kitais belaisviais užrakino Šv. Kazimiero bažnyčioje. Norėdams įvaryti baimę konservatoriams didikams, sukilėlių vadas Jasinskis liepė sudaryti teismą ir skubiai nuteisė etmoną Simaną Kasakauską mirti. Miesto aikštėje, būgnams mušant, Simanas Kasakauskas buvo pakartas. Tai vieninteliš didysis etmonas, kuris mirė egzekucijos keliu. Netrukus ir Lietuvos kariuomenės likučiai žuvo, begindami 1794 m. lapkričio mėn. 8 dieną Varšuvos priemiestį Prahą nuo Suvorovo.

Rusų ginkluota persvara

B. B.

1970 m. lapkričio mėn. 10 d. amerikiečių jėgų Europoje vyriausias vadas gen. A. I. Goodpasteris, nagrinėdamas bendrą karinę situaciją pabrėžė, kad šiandieninės rusų karinės jėgos keleriopai viršija normalias krašto ginklavimo strategines jėgas moderniškais ginklais, priemonėmis, kovotojais ir jų parengimu. Tuo pačiu metu L. M. Rivers (resp.) senate pareiškė, kad rusai stato povandeninius laivus (Polaris tipo) Kubos uostuose, rusų bombonešiai tebenaudoja Kubos aerodromus savo bazėms ir kai galutinai ten įsitvirtins, vieną dieną, rusai paprašys amerikiečius išsikraustyti iš Viduržemio jūros.

1969 m. amerikiečiai išleido strateginiams ginklams $7.5 bil., tuo pačiu metu rusai — $13 bilionų. Amerikiečių pramonė koncentruota didesniuose miestuose, rusų išskirstyta krašto periferijoje. Rusai atominėm raketom pasiektų 50 didesnių amerikiečių miestų, sunaikintų 86 milijonus gyventojų ir 55% pramonės. Amerikiečiai galėtų pasiekti 50 rusų didesnių miestų, sunaikintų 48 milijonus gyventojų ir 40 % pramonės. Šie skaičiai rodo, kad būtų sunaikinta amerikiečių 42% gyventoji, o rusų — 20%.

1971 m. amerikiečiai sumažino karinį biudžetą $10 bil. ir nenumatė jokio naujo ginklo krašto gynybai papildyti. "50 metų sekiau rusų politiką ir iki šiol neturiu duomenų, kas rodytų rusus sumažinus siekimą užvaldyti visą pasaulį. Aš būčiau nenustebintas, jei vieną dieną, tiesiogine linija iš Maskvos, mūsų prezidentas gautų sekančio turinio pranešimą:— kaip žinote, p. prezidente, link jūsų tarpkontinentinių raketų yra nukreiptos mūsų SS9. Jūsų gynybos sekretorius pranešė jums, kad pirmu smūgiu mes galim sunaikinti 95% jūsų tarpžemyninių raketų. Jūsų Polario ir Poseidono raketomis ginkluoti povandeniniai laivai sudaro mums rimtesnę kliūtį, tačiau kiekvieną tų laivų sekioja mūsų du povandeniniai laivai ir povandeniniai naikintojai, todėl, šiuo metu reikalaujame visus jūsų povandeninius laivus pasiųsti į Juodąją jūrą kur jie turės būti nuginkluoti. Mes siūlome nedaryti jokių klaidingų manevrų, kas verstų mus imtis drastiškų priemonių šį planą įvykdyti. — Būdami santykyje vienas prieš ketu-

ris mūsų nenaudai (tokioje padėtyje Kruščevas 1961 m. pakluso mūsų reikalavimų), turėtume nusilenkti rusų reikalavimams. Nereikia spėlioti, kaip reaguotų kitos valstybės,kurios šiuo metu yra draugiškuose santykiuose su amerikiečiais, ir kas atsitiktų su ten esančiomis įgulomis ir ekonominiais mainais. (L. M. Rivers)

Šiuo metu amerikiečiams tėra du keliai — paklusti rusų ir vykdyti jų statomus reikalavimus, pasitraukti iš pasaulinės arenos atsisakant įsipareigojimų ir sutarčių su kitais kraštais, pereinant visiškon rusų malonėn, arba apsiginkluoti taip, kad bet kokis netikėtas užpuolimas branduolinės energijos ginklais, nesunaikintų amerikiečių pajėgumo priešpuoliui sutramdyti užpuolėją. Britai ir prancūzai pradėjo sparčiai vykdyti strateginį ginklavimąsi; pakeliui yra Vakarų Vokietija ir Japonija, tačiau, anos valstybės pagal savo pajėgumą vargu ar beįstengs išlaikyti pusiausvyrą. Antroji galimybė — apsiginklavimas, turi ir nenumatytų galimybių: "... rusai jau nebeleis amerikiečiams atgauti strateginio pirmavimo" (gen. I. C. Eaker, Red Strategic Superiority).

Rusai atsiekę strateginį pirmavimą darosi nuolatos agresyvesni — kartojama Berlyno blokada, pirmaujantis jų laivynas paplito viso pasaulio uostuose; lėktuvai, raketos, sausumos kariuomenė su ginklais nuolatos steigiasi naujas bazes, kurios tik užleidžiamos Vakarų valstybių. Rusų povandeniniai ir maskuoti žvalgybos laivai nuolatos patruliuoja amerikiečių žemyno pakrantes. Didindami karines jėgas jie okupuoja vieną po kito kitus kraštus. Atvirai, visokeriopais būdais, remia priešamerikietinę veiklą plėtimui savos įtakos visuose pasaulio kraštuose. "... mūsų visuomenė, kaip ir anksčiau, į šiuos reiškinius visai nereaguoja. Kam reikalingos rusams nusiginklavimo sutartys, jei mūsų kongresas užtikrina, kad amerikiečių nusiginklavimas vykdomas didėjančia sparta. Rusai išaugino technologiškai parengtą visuomenę. Per paskutinius 20metų paketurgubino inžinierių skaičių. Šiuo metu techniškas rusų personalas viršija šešeriopai mūsų" (gen. H. N. Cordes, Inteligence Strategic Air Command). To pasėkoje rusų gamybos produktai tarptautinėje rnikoje pradės konkuruoti su amerikiečių ir, būdami geresni ir pigesni, užims ten pirmaujančią vietą išstumdami amerikiečių. Tam tikslui rusai stato didelį prekybos laivyną, savo gaminių transportui viso pasaulio rinkosna, eventualiu atveju, gabentis vertybes iš užjūrio okupuotų, ar savo globoje laikomų kraštų.

Krašto vidaus netvarka daugelį valstybių nuvedė į pražūtį, "... mūsų krašto gyventojų dabartinė laikysena eina tuo pačiu keliu, kuriuo eilė valstybių nuėjo į sunykimą" (L. M. Rivers). Gyventojų apatija gynybos stiprinimui viršijo visas galimybes. Kraštas stipriai reagavo ir rėmė prez. Kennedžiui davus rusams ultimatumą pašalinti raketas iš Kubos, tačiau visiškai ignoravo, kai prez. Nixonas paskelbė, kad Kuboje statoma rusų povandeninių laivų bazė. Nuolatinis daugėjimas krašto išdavikų, įskaitant ir tuos kurie padeda priešui visokeriopom priemonėm ir propaganda; Kongreso nuolatinis kartojimas, kad karas Vietname yra nelegalus; demonstacijos, riaušės, visokeriopas turto naikinimas vykdomas taikos sąskaiton; nuolatiniai pirminiai reikalavimai įvairiems pagerinimams, sustabdant ar mažinant išlaidas ginklavimui. Tie pirminiai reikalavimai pasidarys nereikšmingi, kai nugalėtojas — priešas padiktuos savo reikalavimus. Labiausiai nuostabu, kad daugiausiai šį griovimo darbą vykdo amerikiečių inteligentija ir studentai. Turėdami galimybes ir pareigą suprasti krašto gynybos reikšmę nepriklausomybės išlaikymui, užsimerkia ir tarnauja destrukcijai, priešui. Nežinomas yra istorijoje atvejis, kad valstybė išeitų nugalėtoja kovoje dėl egzistencijos, būdama tik gynybos pajėgume ir padėtyje. Amerikiečiams, ypatingai inteligentijai, ši padėtis yra nematoma arba nenorima matyti — kertama šaka ant kurios sėdima, kai krašto gynybos reikalai nustumiami paskutinėn vieton, arba visai išbraukiami iš gyvenimo reikalavimų.

Politiniam laimėjimui reikalinga ginkluotos jėgos parama; rusai to siekė per eilę metų, ir kai šiandien turi ginklo persvaraą, dar 1920 m. Lenino nustatytus planus sekmingai vykdo. Amerikiečiai daug kartų, nuo 1898 m. ispanų-amerikiečių karo, įrodė pasauliui, kad jų karinis pajėgumas yra neveržlus, tik gynybinio pobūdžio. Šiandieninis amerikiečių priešas Nr. 1, rusas, tai gerai žinodamas, šį nusistatymą išnaudoja, viršydamas ginkluotu pajėgumu, agresyviniams tikslams savos imperijos plėtimui ir amerikiečių prapulčiai — "... tarptautinių jėgų išlyginimui, amerikiečiai privalo turėti tokias strategines jėgas ir vidinį krašto pajėgumą, kad jokia jėga pasaulyje, nebandytų vykdyti bet kokį užžpuolimą, — amerikiečiai tokią jėgą turėjo virš 20 metų ir jos šešėlyje bandė palaikyti pasaulyje taiką. Šiuo metu ši persvara yra prarasta ir pagrindiniu kašto uždaviniu turi būti — kuogreičiausiai, iki dar nevėlu, ją atstatyti." (Rivers)

National Strategy Information Center žiniomis, statistika atrodo sekančiai: povandeninių laivų — rusų 350, amerikiečių 150; 1975 m. rusai turės 425, amerikiečiai — 120 (nes vykdomas nusiginklavimas biudžeto subalansavimui). Karo laivų šiuo metu amerikiečiai turi 380, rusai — 270; 1975 m. rusai turės 300, amerikiečiai — 180; be to, apie 50% amerikiečių laivų yra 20 metų senumo, rusai tokio amžiaus turi vos 1%. Strateginių bombonešių amerikiečiai turi 650, rusai — 200 tolimo skridimo ir 700 vidutinio, kurie gali pasiekti Ameriką ir grįžti pasipildydami pakelyje kurą. Tuo principu jie ir sukonstruoti. Iš viso karo lėktuvų amerikiečiai turi 8,000, rusai — 10,000, jų tarpe yra didesnio už garsą greičio; amerikiečiai tokių neturi. Neminimos rusų tarpžemyninės raketos, kurios skaičium ir technologija pralenkia amerikiečių.

Ta pačia proga reikėtų paminėti ir gyvąją karinę jėgą. Rusai išaugino kariniai nusiteikusią visuomenę, kariuomenėje vyrauja pilnutinė drausmė ir nustatyta linija. Karių profesinis nusiteikimas, tiek laikinoje tiek nuolatinėje karinėje tarnyboje, yra tinkamame lygyje ir atatinka nustatytiems valstybės reikalavimams ir tikslams. Viso to negalima pasakyti apie amerikiečių kariuomenę. Amerikietis ateina į kariuomenę atlikti prievolę jau demoralizuotas studentų taikingos propagandos prieš bet kokį karinį pasirengimą. Pagal J. Anderson — Rebellion Rattles the Army's Ranks, šiuo metu, kas trečias kareivis nusistatęs anarchiškai, karinę tarnybą skaito laiko ir pinigų eikvojimu ir visai nereikalinga, nes ji vykdo agresinius veiksmus. Šiandien amerikiečių kareiviui duodami įsakymai turi būti aiškinami, kodėl jie yra vienoki ar kitoki. Jei kareiviui jie atrodo neprasmingi, jis jų nevykdo. Rezultate to, sudaroma procedūra, leidžiamasi į diskusijas, ginčus, vadai turi aiškintis, teisintis prieš kareivio jiems primestą skirtingą nuomonę. Jei kareiviui nepatinka jo viršininkas, ar jo įsakymai ir tvarka, tai galima tikėtis bombų vadų būstinėse, vadovietėse, pirmos pagalbos punktuose. Tokia nuotaika, jau antri metai, reiškiasi Vietname. Daugelyje pėstininkų dalinių dažna matyti apaugusių plaukais ir uniformas apsikarsčiusių "peace'nykų" medalionais. Kareiviai, pasisamdę advokatus, traukia teisman vadus — dėl kurių nors sugalvotų nepasitenkinimų. Kaikuriuose daliniuose yra sudarytos kareivių tarybos, kurių reikalavimai siekia net divizijų vadus (Ft. Hood, Texas; Ft. Lewis, Wash.). Narkotikai paplitę taip, kaip ir civilių tarpe. Paraleliai

(nukelta į viršelių 3 psl.)

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.
Racine, Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

SOFIJA IR ALEKSANDRAS MANTAUTAI

Vyr. sktn. PETRAS MOLIS

Šiandien, tolimame krašte nuo Tėvynės, daugelis iš mūsų girdime trimto balsą iš Lietuvos. Jis mums primena, kad kova dėl Tėvynės nepasibaigė pralaimėjus nelygų mūšį, kad ji tęsiasi ir eis tol, kol vėl visi Lietuvos vaikai bus laisvi.

Šis garsas mūsų vyresniosios kartos lietuvių buvo išgirstas jau labai seniai, kada Lietuva po ilgos rusų priespaudos kėlėsi iš vergijos ir kovojo su nelygiais priešais dėl laisvės, kurią laimėjo, nors ir teko padėti daug aukų ant laisvės aukuro. Šioje kovoje labai didelį vaidmenį suvaidino šauliai. Jie ne tik aktyviai dalyvavo fronte, bet ypatingai užfrontėje tramdė atsikuriančios valstybės priešus ir palaikė tvarką, o taip pat, aktyviai dalyvavo Klaipėdos krašto atvadavime. Vėliau, taikos metu jie atliko didelį jaunimo auklėjimo darbą. Sportas, vaidinimai, minėjimai, paskaitos, koncertai prisidėjo prie jaunų lietuvių gilesnio tautinio subrendimo. Jie ruošė jaunimą mylėti savo kraštą ir, reikalui esant, jį ginti, nes pilnai suprato to svarbą ir žinojo, kad tauta mylinti savo žemę negali būti nugalėta.

Skautai, kurie nuo pat vaikystės dienų mūsų jaunuosius moko tėvynės meilės, pasiaukojimo ir lavinimosi, visuomet turėjo nuoširdžią šaulių paramą. Šiandien salėje matyti skautų ir Šaulių sąjungos vadovų, kurie bendrai dirbo Lietuvoje. Ir šiame krašte jie ryšių nėra nutraukę. Matome LSS Pirmijos pirmininką v.s. A. Saulaitį, kuris gal daugiausia yra dirbęs su Šaulių s-gos nariais. Gal ir šio gražaus bendradarbiavimo išdavoje man ir šiandien, kaip Skautų Vyriausiam Skautininkui, tenka trumpai jums pristatyti buvusią Lietuvos Šaulių Moterų vadę ir ėjusią kitas svarbias pareigas, o šiandien švenčiančią 70 metų sukaktį Sofiją Mantautienę ir taip pat nepailstamą Šaulių s-gos veikėją, tremtyje jos atkūrėją ir pirmininką ir šiuo metu garbės narį, Klaipėdos krašto atvadavime aktyvų organizatorių ir dalyvį Aleksandrą Mantautą, švenčiantį 75 m. sukaktį.

Mantautienė, trečioji Šaulių s-gos įkūrėjo Vlado Pūtvio duktė, gimė Pavėžupio dvare, Šiaulių aps. Mokėsi Liepojoje, Maskvoje ir Šiauliuose, kur 1919 m. baigė gimnaziją. Ją baigus dirbo Eltoje, o nuo 1920 m. aktyviai įsijungė į šaulių darbą. Buvo sporto vadove, Kauno šaulių būrio švietimo ir tautinio auklėjimo vadove, o Klaipėdos sukilimui prasidėjus, organizavo sukilimui remti komitetą ir dirbo Mažosios Lietuvos Gelbėjimo komitete Klaipėdoje.

Pradėjus steigti moterų šaulių vienetus, 1927 m. buvo organizacinės komisijos sekretore, vėliau Šaulių Centro komiteto vicepirmininke, Tarybos pirmininke ir 1938 m. šaulių moterų vade.

Iš pat mažens tėvelių pripratinta prie darbo ir veiklos, aktyviai įsijungė į fizinio lavinimo darbą, skaitė paskaitas organizaciniais ir tautiniais bei šaulių ideologijos klausimais šaulių rinktinėse, įvairuiose moterų kursuose ir stovyklose. Šaulių reikalais lankėsi Suomijoje, Estijoje, Latvijoje ir Čekoslovakijoje. Taip pat, ji veikė Lietuvos Vaiko draugijoje ir buvo Lietuvos prieglaudų inspektorė.

Pasitraukusi į Vokietiją, Miuncheno stovykloje buvo UNROS tarptautinių amatų kursų sekretore ir lietuviškos gimnazijos organizatore bei dalyvavo Pabaltijo Moterų Tarybos darbuose.

Nuo 1952 m. Amerikoje Šaulių s-gos Tremtyje steigėjų ratelio narė, o nuo 1954 m. laikinosios LŠST centro valdybos ir darbo prezidiumo narė bei šaulių moterų skyriaus vedėja. 1962 m. sausio mėn. 13 d. išrinkta LŠST garbės nare.

Be šauliško darbo, taip pat aktyviai dalyvavo Balfo, LB ir Moterų s-gos veikloje. Dabar, nors ir būdama su viena koja, kiek tik sąlygos leidžia, prisideda prie lietuviškos veiklos.

Aleksandras Mantautas, gimęs Paukščių kaime, Žąslių vls., Trakų aps., savo vaikystę praleido rytų Lietuvoje. Baigęs Žąslių pradžios mokyklą ir privačiai pasiruošęs, išlaikė egzaminus į Trakų gimnazijos IV klasę. Gimnazijoje dvasia buvo lietuviška ir ten jis įstojo į slaptą lietuvių-

lenkų organizaciją, kurios dėka gimnazijoje buvo įvestas religijos dėstymas lietuvių ir lenkų kalbomis. Lietuvių ir lenkų santykiai nebuvo geri. Pasitaikydavo muštynių, nes lenkai mėgdavo lietuvius pravardžiuoti. 1910 m., Aleksandro pastangomis lietuviai atsiskyrė ir įsteigė atskirą, vien lietuvių grupelę. Taip pačiais metais įsteigė Aušrinės kuopelę, kurios nariai skaitė ir platino lietuvišką spaudą. 1912 m. jau Vilniuje tęsė mokslą toliau ir gimnazijoje aktyviai dalyvavo Aušrinės kuopelėje. Tėvų norą, kad būtų kunigas, atidėjo vėlesniam laikui, iki baigs mokslus ir turės akademinį išsilavinmą. Toliau mokslą tęsė Mariampolėje, kurioje suorganizavo blaivybės ratelį ir jaunų rašytojų bei žurnalistų kuopą. Atgaivino ranka rašomą laikraštėlį "Mintis", už kurio platinimą rusų valdžia buvo areštavusi keletą mokinių. Po šios veiklos Lietuvoje toliau mokytis nebebuvo galimybės ir jis įstojo į Biežicos gimnaziją, prie Briansko. Lėšoms pasibaigus ir I Pas. karui einant į pabaigą, iš VIII klasės įstojo į kariuomenę. 1916 m. baigė Tifliso karo mokyklą ir buvo pasiųstas į frontą prieš turkus. Pripratęs dirbti su moksleiviais ir kaimo žmonėmis, greitai pritapo prie neišsilavinusių kareivių ir jų buvo išrinktas divizijos, korpo komisijos pirmininku ir armijos suvažiavime Tiflise pateko į krašto tarybos prezidiumą.

Kaukazo lietuvių suvažiavime buvo išrinktas į Kaukazo lietuvių Tarybą vicepirmininku. Buvo lietuvių karių komiteto ir Tifliso nukentėjusių nuo karo lietuvių komiteto pirmininku. 1918 m. Tiflise pasiskelbus Užkaukazio respublikai, Kaukazo lietuvių taryba pasiskelbė Lietuvos konsulatu, besirūpinančiu Lietuvos piliečių reikalais. Konsulatas buvo Lietuvos vyriausybės patvirtintas. Al. Mantautas 1918 m. pabaigoje buvo paskirtas konsulato pirmuoju sekretorium ir Tifliso konsularinio skyriaus vedėju. Čia jo didžiausias darbas buvo rūpintis lietuvių grąžinimu į Lietuvą. 1920 m. jis grįžo į Lietuvą ir pradėjo dirbti Užsienių Reikalų ministerijoje kaip sekretorius Rytų skyriui.

1922 m. perėjo dirbti į Šaulių s-gos propagandos ir tautinio auklėjimo skyrių jo viršininku. Iki 1936 m. Šaulių s-goje ėjo įvairias pareigas: Centro valdybos sekretoriaus, iždininko bei tautinio auklėjimo ir kultūros darbo prižiūrėtojo. 1929-30 m. jis vyriausias "Trimito" redaktorius. Redagavo Šaulių s-gos leidinius: Vasario 16-toji 1927, 1928, 1929 ir 1930 m., Neužmirš Lietuvos (1927) ir Vlado Putvinsko-Pūtvio raštų II tomą 1933 m. ir III tomą 1934 m. Be to, su žmona Sofija parašė Vlado Pūtvio biografiją, kuri turėjo sudaryti I raštų tomą. Parašė "Klaipėdos sukilimas", kurį nespėtą išspausdinti sunaikino Lietuvą okupavę bolševikai.

Buvo vienas iš Klaipėdos krašto atvadavimo iniciatorių, organizatorių ir dalyvių. Buvo sukilėlių propagandos viršininkas ir parašė sukilėlių manifesto projektą. Dalyvavo Bajorų, Kretingalės ir Klaipėdos užėmime. Šilutės seime surašė Šilutės deklaraciją apie Klaipėdos krašto prijungimą prie Lietuvos. Po sukilimo Klaipėdos krašte, organizavo šaulių vienetus ir sušaukė Klaipėdos krašto šaulių rinktinės suvažiavimą.

Atvykęs į Ameriką brandino mintį atkurti Šaulių s-gą tremtyje. Buvo atkūrėjų būrelio pirmininku. 1954 m. Šaulių s-ga buvo atkurta šiaurės Amerikoje. Jos laikinosios Centro valdybos pirmininku buvo išrinktas Al. Mantautas. 1958 m. jis buvo išrinktas LŠST Centro valdybos pirmininku ir sąjungos garbės nariu.

Sofijos ir Aleksandro Mantautų nueitas gyvenimo kelias yra ilgas ir atlikti darbai labai dideli. Juodu jaunystėje pradėtą lietuvybės platinimo ir palaikymo darbą tęsė ir tebetęsia. Mes lenkiame galvas ir dėkojame jiems už jų atliktus darbus mūsų Tėvynei Lietuvai.

Nors jų jėgos ir mažėja, ilgiau užtrunka ką atlikti, bet lietuviškas užsispyrimas ir noras dirbti Lietuvai juose nesustos iki sustos jiems plakusi širdis.

Red. Ši paskaita skaityta S. ir Al. Mantautų pagerbimo metu, Bostone, 1970 m. rugsėjo mėn. 27 d.

HAMILTONO LIETUVIŲ KOLONIJOS ŽINIAI

Pranešame, kad Hamiltono DLK Algirdo šaulių kuopa, 1971 m. kovo 6 dieną, 6 v. vakaro, sukvietė visuotinį šaulių kuopos narių susirinkimą ir išsirinko naujai kadencijai valdybą. Prieš tai buvusį šaulių kuopos pirmininką Povilą Kanopą susirinkimas patvirtino vienbalsiai, rankų paplojimu naujai kadencijai.

Į valdybą išrinkti šauliai: K. Deksnys, A. Šukaitis, P. Enskaitis, A. Povilauskas, V. Saulis, A. Patamsis ir Sakalauskas. Į revizijos komisiją darinktas trečias narys — J. Petraitis, o St. Žioba ir St. Senkus patvirtinti, rankų paplojimu, sekančiai kadencijai. Įstojo nauji nariai į šaulių kuopą (trys jaunuoliai): K. Deksnys, Sakalauskas ir Blekaitis.

Šaulių kuopos valdyba

APDOVANOJIMAI

Už nuopelnus Lietuvai ir LŠST apdovanoti **šaulių žvaigždės ordinu**: j.š. Mykolas Vitkus, Švyturio j.š.kp.; š. Kazys Keturakis, Vytauto Didžiojo š. kp.; š. Gediminas Rugienius, DLK Gedimino š.kp.; Juozas Kasputis, Kenosha, Wis. ir Juozas Grimskis, Racine, Wis.

Šaulių žvaigždės medaliu: š. Jonas Butkus, St. Butkaus š.kp.; š. Feliksas Blauzdys, St. Butkaus š.kp.; j.š. Steponas Lungys, Švyturio j.š.kp.; j.š. Antanas Krisčiūnas, Švyturio j.š.kp.; š. Pranas Beinoras, Vytauto Didžiojo š.kp.; š. Elena Dambrauskienė, Vl. Pūtvio š.kp.; š. Vladas Rušas, Vl. Pūtvio š.kp.; š. Stasys Paltus, Juozo

Daumanto š.kp.; š. Marija Banionienė, Juozo Daumanto š.kp.; š. Juozas Stankus, Juozo Daumanto š.kp. ir š. Bronius Čeika, DLK Gedimino š.kp.

ŠAULIAI ČIKAGOJE

Vytauto Didžiojo šaulių kuopos visuotinas narių susirinkimas įvyko vasario 28 d., Vyčių salėje. Įnešus vėliavą į salę, kuopos pirm. Vladas Išganaitis ją perdavė sueigos prezidiumo pirm. Algirdui Budreckui. Tai simboliškai reiškė, kad kuopos pirmininko kadencija yra pasibaigus.

Patiekta susirinkimo darbotvarkė visų narių buvo vienbalsiai priimta.

Tylos minute buvo pagerbti mirusieji kuopos nariai. Vytauto Didžiojo šaulių kuopa, per visą gyvenimą, jau yra netekusi 16 narių. Į kuopą įstojo 16 naujų narių, kurie susirinkime buvo prisaikdinti. Šiuo metu kuopoje yra 252 nariai.

Apdovanotiems šauliams Š. Ž. žymenius prisegė Vladas Išganaitis, o pažymėjimus įteikė Algirdas Budreckas. Š. Ž. žymenius gavo: Vytautas Bilitavičius ir Večislovas Brazas — Š. Ž. ordinus, o Pranas Beinoras ir Juozas Pranaitis — Š. Ž. medalius.

Vėliau sekė Algirdo Budrecko žodis apie Lietuvos Nepriklausomybės Akto paskelbimą. Tuo būdu buvo prisiminta Vasario 16 Diena.

Kuopos vadovai padarė pranešimus ir apyskaitas, kurie visuotino narių susirinkimo buvo patvirtinti. Susirinkime buvo renkama nauja vadovybė. Visi nariai vienbalsiai pasisakė už palikimą senosios.

Kadangi garbės teismo sąstatas buvo nepilnas, todėl garbės teismo nariai buvo iš naujo renkami. Į garbės teismą išrinko: pirm. Algirdą Budrecką ir nariais — kun. Kazimierą Kuzminską ir Alfą Valatkaitį; kandidatais — Eleną Tamošaitienę ir dr. Joną Paukštelį.

Vytauto Didžiojo šaulių kuopai ir toliau vadovauja Vladas Išganaitis. Stasė Cecevičienė yra šaulių moterų vadovė.

Valdybai pasiūlius ir visiems nariams pritarus, Vytauto Didžiojo šaulių kuopos garbės šauliais buvo išrinkti: Sergiejus Radzivickas, Olga Vyšniauskienė ir Alfas Valatkaitis. Išrinktųjų vardu žodį tarė Alfas Valatkaitis. Po to sekė įvairūs, su organizaciniais reikalais susijusieji paklausimai.

Sugiedojus Lietuvos himną ir išnešus vėliavą susirinkimas buvo uždarytas. Susirinkimui vadovavo Algirdas Budreckas ir sekretoriavo Alfas Valatkaitis.

Karininko Juozapavičiaus š.kp. surengtame Vlado Pūtvio minėjime Clevelande. Centro v-bos nariai — iš k.: s. Cecevičienė, garb. narys V. Išganaitis, kalba A. Budreckas ir kp. pirm. dr. K. Pautienis. Nuotr. V. Bacevičiaus

Prie sesių šaulių skaniai pagamintų valgių buvo pasivaišinta ir pasidalinta mintimis. al bud

ŠAULIŲ KULTŪRINĖ SAVAITĖ

LŠST CV savo posėdyje, įvykusiame 1970 m. rugsėjo mėn. 5-6 dienomis, Dainavos stovykloje, nutarė suruošti Kultūrinę savaitę šauliams, jų šeimoms ir prijaučiantiems. Ji ruošiama 1971 m. Joninių proga, Dainavos stovykloje, 1971 m. birželio mėn. 13-20 dienomis. Taip pat bus bandoma suruošti panašią savaitę Atlanto pakraščio šauliams pas tėvus prancūzkonus, Kennebunkporte, Maine valstijoje.

Stovyklavimo metu birželio mėn. 15 d. šaukiamas S-gos centro valdybos posėdis.

Kultūros sekcijos vadovas kun. J. Borevičius, SJ, rūpinsis stovyklautojų dvasiniais reikalais ir suras paskaitininkus.

Sporto ir šaudymo rungtynes praves S-gos sporto vadovas š. Vytautas Keturakis.

Stasio Butkaus ir Švyturio šaulių kuopos rūpinsis nakvynėmis, maistu, vėliavų pakėlimu bei nuleidimu ir menine programa. Suorganizuos Joninių laužą ir pristatys tremtinės rašytojos, šaulės Stefanijos Rūkienės knygą "Grįžimas į laisvę".

Iki 1971 m. gegužės mėn. 1 d. šaulių kuopos prašomos pranešti kiek šaulių iš jų kuopos dalyvaus stovykloje.

LŠST CV II vicepirm. K. Milkovaitis (k.) ir Tremties Trimito redaktorius P. Petrušaitis

Redaguoja S. KAUNELIENĖ, 531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216

TRUMPAS ŽVILGSNIS Į VLADĄ PŪTVĮ

"Lietuva, tėvynė mūsų, Tu didvyrių žemė!"

Ištikrųjų, lietuvių tauta amžių bėgyje išugdė daug didžių vyrų: garsių kunigaikščių, narsių karžygių, didžių valstybininkų, kilnių asmenybių. Jų tarpe žymią vietą užima šaulių tėvas Vladas Pūtvis.

Pirmą kartą aplankiau jį prieš keturiasdešimts dvejus metus, jau mirusį. Kadangi nebuvo nei giminė, nei bičiulis, nei pažįstamas — supratau, kad turi būti didis žmogus, jei mama vedasi atiduoti jam paskutinę pagarbą. Prisimenu — gulėjo jis didžiulio kambario vidury uniformuotas, ramus ir išblyškęs. Netoli sėdėjo šeimos nariai — taip pat uniformuoti, gilaus liūdesio prislėgti. Lankytojai suklupę atsisveikindavo su juo ir giliai paveikti, užleisdavo vietą kitiems. Daugelio skruostais riedėjo gailios ašaros, nes tautos didžiavyris, vadas, kovotojas ir be galo kilnus žmogus, pačiame amžiaus tvirtume, vos 56-rių metų tesulaukęs, paliko šį pasaulį. Paliko savo ištikimą gyvenimo draugę, du sūnu, tris dukras ir savo dvasios kūdikį — Šaulių s-gą, taip giliai ir plačiai šaknis į Lietuvos gyvenimą įleidusią, nespėjęs net pasidžiaugti jos žydėjimu.

Pūtvio šeima buvo lietuviška, šeimos šaknys giliai į lietuvių tautos dirvoną įaugusios. Tačiau, būdinga to meto Lietuvos dvarininkijai liga — sulenkėjimas buvo ir juos palietusi. Vedęs Emiliją Gruzdytę, vysk. Motiejaus Valančiaus seserėčią, paveiktas Vlado Kalniečio ir ypač Povilo Višinskio, pasuka lietuviškuoju keliu. Nutaria savo šeimoj kalbėti tik lietuviškai. Nors pradžioj ir sunkiai sekasi, tačiau nori, kad pirmgimis sūnus girdėtų tik gražią, savą, lietuvių kalbą. Nebodamas nei kaimynų pajuokos, nei rusų valdžios persekiojimo, susipažinęs su pirma lietuviška knyga, tampa knygnešiu, uoliu lietuviškos draudžiamos spaudos platintoju. Tartum stengiasi atidirbti už senolių klaidą. Dažnai ne tik knygas gabena, bet perveda per sieną rusų žandarų medžiojamą kovotoją. Už tai suimamas, kalinamas ir ištremiamas į Krymą. Grįžęs tęsia savo šventą lietuvišką darbą.

Suliepsnojus I Pasauliniam karui, kaip nepatikimas, vėl ištremiamas į Rusijos gilumą. Dirba įvairius fizinius darbus, dažnai iki nualpimo. Nesigėdijo jokio darbo, nes suprato, kad sąžiningas darbas, koks jis bebūtų, žmogaus nežemina.

Vertino kiekvieną žmogų. Norėdamas atpratinti kaimiečius nuo vergiško įpročio — ponui rankų bučiavimo — pats jiems atgal bučiuodavo. Savo kumečiams buvo ne ponas, bet bičiulis, patarėjas, su jais prie vieno stalo valgęs.

Grįžęs į laisvą, bet priešų teriojamą Lietuvą, organizuoja vyrų būrius, supirkinėja ginklus, kad galėtų apvalyti kraštą nuo siaučiančių gaujų, nes kovingumo dvasia buvo jam įgimta ir paveldėta. Savo dvaruose pravedė reformą, kuria stebėjosi to meto Lietuvos vadai ir veikėjai.

Persikėlęs į Kauną įsijungia į šaulių organizavimą. Ne tik organizuoja, su jais mankštinasi, bet ir rašo įstatus, duoda sąjungai ideologinį pagrindą.

Pūtvis buvo kilnus ir labai gailestingas. Pats kalėjęs, atjautė kalinius, su jais susirašinėjo, juos rėmė. Globojo nelaimėn pakliuvusias mergaites. Domėjosi ir rūpinosi kiekvienu sutiktu šauliu: aprūpindavo apranga, patardavo, gabesniuosius įtraukdavo į vadovų eiles.

Savo gilias mintis sugebėjo išreikšti sparnuotu žodžiu. Jis rašė šauliams: "Kiekvienas sąžiningai ir tvarkingai atliktas mažas darbelis žiba kaip deimantas tautos darbų visatoje ir palieka istorijoje... Mokykimės būti tvarkingi ir teisingi savo žodžiuose, savo pažaduose, pedantiški doros atžvilgiu. Tauta žūsta, jei joje yra daug nevykusių didvyrių, kurie niekina mažus darbelius, o gaudo didelius ir gadina juos". Ar netinka šie jo žodžiai ir mums?

42 metai kaip šis kilnus, garbingas vyras ilsisi tėvynės žemėj. Tačiau jo idejos gyvos ir šiandien. Jo pradėtą darbą: "Visa Nepriklausomai Lietuvai", tęsia jo dar gyvi likę šeimos nariai, tęsia išeivijoj atgimusi Šaulių sąjunga.

BALYS SRUOGA — ŠAULYS

"Šaulė Tremtyje" bendradarbė, mieloji sesė Janina Narūnė, ne tik aktyvi visuomeniniame darbe, bendradarbiauja spaudoj, bet ir šiuo metu rašo savo atsiminimus apie keturius žymius lietuvius rašytojus: Gabrielę Petkevičaitę, Balį Sruogą, Jurgį Savicką ir Juozą Švaistą.

Sesė Janina yra panevežietė, gimnazistinį amžių praleidusi drauge su Baliu Sruoga, Juozu Švaistu ir kitais. Savo laiške ji rašo:

"Berašydama savo atsiminimus, užtikau papildomų, naujų žinių. Mūsų žymusis rašytojas ir poetas Balys Sruoga savo jaunystėje 1918-1919 m. buvo vienas iš pirmųjų besiorganizuojančios šaulių sąjungos narių. Tik atsidėjęs pamiltam plunksnos darbui ir studijoms atitolo nuo organizacijos."

Laukiam sesės atsiminimų. Jei būtų daugiau tokių darbščių sesių, mūsų kultūrinių darbų aruodai būtų sklidini.

— — —

Čikagoj gyvenantis, Detroito Stasio Butkaus kp. šaulys, rašytojas Anatolijus Kairys, parašė, o Alvudo teatras pastatė, trijų veiksmų pasaką vaikams "Du Broliukai". Pasaką perskaičiusi šių metų abiturientė, jauna šaulė Irena Sventickaitė supažindina su ja šio skyrelio skaitytojas. Sveikinu jaunąją bendradarbę ir linkiu nepadėti plunksnos, bet ir ateity parašyti į "Šaulę Tremtyje".

"Du Broliukai"

Kaip smagu skaityti knygą, kuri tikrai pritaikyta vaikams! Sveikinu autorių Anatolijų Kairį už šią trijų veiksmų pasaką — Du Broliukai. Be jokių žudynių, muštynių ar baisių vaiduoklių, iš tolimų planetų, galima pasidžiaugti šia knyga.

Veiksmas prasideda lietuviškoje trobelėje. Voveraitė pasakoja apie du tinginius broliukus Vytuką ir Algirduką, kurie neklauso tėvelių ir sesutės. Jie kalba angliškai ir tingi mokytis skaityti lietuviškai. Jie sudrasko jiems duotą perskaityti lietuvišką knygelę ir išbėga į mišką. Miške broliukai paklysta. Susitinka įvairių žvėrelių, bet, kalbėdami angliškai, negali su jais susikalbėti. Antro veiksmo gale neklaužados pamato Gedimino pilį iš kurios išeina Vaidila. Vaidila reikalauja, kad jie padainuotų lietuvišką dainą. Žinoma, berniukai nemoka. Vaidila ir meškinukai nuveda juos giliau į mišką. Ten meškiukai sukiša juodu į maišus ir pakabina ant didžiulio ąžuolo šakos, o patys su paukšteliais šoka ir dainuoja. Jiems bežaidžiant ateina sesutė su voveraite ir bando išlaisvinti broliukus. Vaidila neleidžia, kol jie nepasirašo pasižadėjimo, kad mokysis kalbėti, skaityti ir rašyti lietuviškai. Linksmi vaikai grįžta pas tėvelius.

Valio p-nui Kairiui už tokią įdomią knygelę, kuri taip vaizdžiai iškėlė lietuvių kalbos svarbą mums jauniesiems.

Irena Sventickaitė

J. Narūnė

VELYKOS

Koks iškilmingas mums Velykų Rytas!
Džiaugsmų brilijantais širdys nusagstytos.
Galvas iškėlusios lelijos baltos
Velykas puošia rasotos, šaltos . . .
Linksmo Aleliuja garsai skamba rytą,
Juokiasi margutis rausvai nudažytas!
Rodos išbėgtum į žalią vejelę
Ir taip sušuktum linksmam vėjeliui:
Nešk Aleliuja į mano Tėvynę,
Kur sesių, brolių veidai nusiminę . . .

Vasario 16 gimnazijos mokinių rankų darbų parodėlė

Kas išmoksta lietuviškas juostas austi: ar mūsų vaikai šiame laisvių krašte, ar tie lietuviukai, kurie mokosi Vokietijoj Vasario 16 gimnazijoj?

Kas tobuliau išmoksta lietuvių kalbą: mūsų prieauglis šeštadieninėse mokyklose (dažnai varu į jas suvaryti), ar anie savoje lietuviškoje gimnazijoje?

Sesės šaulės, neužmirškime tų jaunuolių, kurie kartais šaltuose kambariuose turi ruošti. Kurių maistas dažnai menkas, kai tuo tarpu, mes čia viskuo pertekusios. Skurdas ir nedatekliai naikina jų sveikatą. Padėkime jiems, nes jiems padėti mūsų šventa pareiga. Juk jie mūsų tautos ateitis.

Janė Narūnė

Ar nebūtų gražu, jei atskiros kuopos sukeltų lėšų naujojo Vasario 16 gimnazijos bendrabučio statybai, bei užprenumeruotų gimnazijai "Karį", nes jiems trūksta taip pat ir dvasinio peno. **Red.**

Čikagos Vytauto Didžiojo kuopos moterų sekcijos vadovė, sesė St. Cecevičienė rašo: Kovo 14 d. penkiese, visi gražiomis, tvarkingomis uniformomis pasipuošę, dalyvavome Clevelando kar. Juozapavičiaus šaulių kuopos suruoštame Vl. Pūtvio minėjime. Po šventų mišių bažnyčioje virš šimto žmonių susirinko į salę. Kadangi Clevelando kuopa dabar turi apie 35 narius, didžiuma buvo ne šauliai. Kuopos p-kas dr. Pautienis tiki, kad netrukus jų kuopa padidės nariais. Mūsų p-kas Vl. Išganaitis pasakė labai gražią ir turiningą kalbą. Visi jo

← **Vasario 16 gimnazijos mokinių rankdarbių parodėlė I abiturientų laidos išleistuvių proga, Diepholze, 1952-VII-3 d. Stovi V kl. mokinė Birutė Janušaitytė.**

kalba buvo sužavėti. Brolis Algirdas Budreckis paskaitė eilėraštį, kuris taip pat labai patiko. Grįžome gražiausių įspūdžių kupini. Vasario 28 d. įvykusiame metiniame kuopos susirinkime perrinkta ta pati kuopos valdyba, bei papildyta naujais nariais. Susirinkime nustatytos tolesnės veiklos gairės, bei užplanuoti nauji darbai.

Kovo 21 d. buvo valdybos posėdis. Užtvirtinti naujai priimti nariai. Dabar kuopa turi 252 narius, iš jų 98 moterys.

Kovo 28 dieną Jaunimo Centre kuopos meno sekcija stato veikalą "Čia mūsų žemė". Po vaidinimo meno kuopelės vadovo Juozo Petrausko ir kitų Juzių bei Juozų pagerbimas—kavutė.

Balandžio 24 d. pavasarinis žibuoklių vakaras — vakarienė.

Ruošiamės Kultūrinei savaitei Dainavoje. Manau, kad tokia savaitė yra puikiausia proga idejiniai atsinaujinti, užmegsti draugystes ir pabendrauti su kitų vietovių sesėmis.

JONO VANAGAIČIO ŠAULIŲ KUOPA BOSTONE

Metiniame susirinkime, sausio 24 dieną, svarstyta Montrealio ir Brocktono kuopų siūlymas 1972 m. suruošti šaulių Kultūrinę savaitę pas Tėvus Pranciškonus Kennebunkport, Maine. Nutarta kreiptis į Centro valdybą, kad tokia visos sąjungos Kultūrinė savaitė būtų suruošta Kennebunkporte.

Sausio 31 d. šaulės, Elena Valiukonienė ir Birutė Šakenienė, bei šauliai, Jonas Valiukonis, Stasys Urbonas ir Juozas Stašaitis, aplankė Putname serganti profesorių Igną Končių ir įteikė jam knygą "Nepriklausoma Lietuva". Profesorius sulaukęs svečių buvo linksmas, šnekus ir dėkingas už dovaną.

Ta proga buvo aplankytas Alkos muzėjus ir seselių vienuolynas. Prelatas Juras ir seselės iškylautojus nuoširdžiai priėmė. Prelatas prižadėjo brangių eksponatų šaulių ruošiamai Bostono Home Savings Bank patalpose birželio 5 - 18 dienomis parodėlei.

Vasario 14 d. šauliai ir šaulės, su kuopos vėliava, dalyvavo pamaldose ir Lietuvos Nepriklausomybės šventės minėjime. Šaulės Elena Valiukonienė ir Birutė Šakenienė, pasipuošusios tautiniais drabužiais, palydėjo vėliavą, atnešė prie altoriaus aukas ir minėjimo metu salėje asistavo kuopos pirmininkui Juozui Stašaičiui kai pastarasis įteikė Šaulių s-gos Žvaigždės ordiną Robert Briezei.

Bostono Alto pirm. inž. E. Cibas pareiškė šauliams ypatingą padėką už pagelbą ruošiant minėjimą ir vakarienę.

Sibiro Kankinė, pedagogė, rašytoja, šaulė Stefa Rūkienė. Nuotrauka iš 1939 m., kai buvo Imbrado šaulių moterų vadovė. Šią nuotrauką, tremiama į Sibirą, kančioj ir varge, išsaugojo ir parsivežė į Ameriką.
Nuotrauka Botviniko, Zarasuose

Vasario 15 d., kuopai minint Vasario 16-tąją, š. Birutė Šakenienė ir š. Stasys Urbonas už darbštumą buvo apdovanoti Lietuvių Fondo jubilėjiniais medaliais. P-nui Stasiui Venckui ir poniai už nuolatinį šaulių rėmimą įteikta knyga "Nepriklausomai Lietuvai".

Vasario 16 d. 12 val. šauliai gausiai dalyvavo keliant Lietuvos Trispalvę prie Bostono rotušės. Ta vėliava buvo įsigyta š. Stasio Urbono pastangomis ir yra 12'x20' dydžio. Ją iškėlė Lietuvos garbės konsulas adv. A. Šalna ir Alto p-kas inž. E. Cibas. Vėliavą keliant sugiedotas Lietuvos Himnas.

Vasario 15 d. iškilmingą šaulio pasižadėjimą davė ir buvo į kuopą priimtas kpt. Algirdas B. Makaitis. Jis vos grįžęs iš JAV kariuomenės jau spėjo gražiai pasireikšti lietuvių visuomeniniam darbe. Jo pastangomis buvo suruoštos demonstracijos ir adm. Ellis įstaigos pikietavimas.

Bostono š. J. Valiukonis, drauge su kitais šauliais, šiltai sutiko grįžusį malūnsparnių pilotą Kęstutį Stašaitį ir įteikė jam prasmingą dovaną.

ŽINIOS IŠ BOSTONO "TRIMITUKO"

Detroito Stasio Butkaus kuopos metiniame susirinkime, įvykusiame vasario 28 d., šaulėms ir šauliams gausiai dalyvaujant, buvo išrinkta nauja moterų sekcijos vadovė — sesė Bronė Žiaužytė - Selenienė. Kadangi kuopoj yra 40 moterų, nuo vadovės pareina ir kiek aktyvi bus moterų sekcija.

Naujoji vadovė Bronė Selenienė, kretingiškė, Kretingoj praleido vaikystę, ten baigė viduriniąją mokyklą. Iš ten išvažiavo Klaipėdon Vytauto Didžiojo gimnazijon. Deja, nacistinei Vokietijai užėmus Klaipėdą, turėjo nutraukti mokslą ir palikti Klaipėdą. Mokykloj buvo aktyvi skautė. Dainavo chore. Trumpai dirbo įstaigoje. Ištekėjo už šaulio Vlado Selenio ir, raudoniesiems užimant kraštą, kartu su vyru ir tūkstančiais kitų, skaudančia širdimi, paliko savo kraštą ir iškeliavo į nežinią. Išeivijoje nesėdėjo rankų sudėjusi: lankė įvairius kursus, dainavo chore, buvo su-

(nukelta į viršelių 3 psl.)

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

— Kpt. **Kazys Gustaitis** tarnauja P. Vietname, armijos reikmenų kontrolės centre. Būdamas pagelbiniuose kariuomenės daliniuose, gavo medalį už ypatingus nuopelnus, teikiant pagelbą fronte sužeistiems.

— Pfc. **Steponas Kipnis** baigė 2 mėnesių specialius armijos kursus, Ft. Lewis.

— **Vaidotas Šimaitis**, kuris dirba Argone atominės energijos laboratorijoje, sukūrė šeimos židinį su Birute Končiute, Čikagoje. Jo brolis **Eugenijus**, aviacijos majoras, iš Dallas, Tex. buvo atvykęs į vestuves.

— Plk. **Jonas Andrašūnas**, gyv. Los Angeles, atšventė 75-tąjį gimtadienį.

— **Dovydas Zilius**, kurio tėvai gyvena Čikagos apylinkėje, buvo parvykęs 30 dienų atostogų iš kariuomenės, po to vėl išvyko į Vietnamą.

— Kpt. **Ignas Adamkevičius**, gyv. Čikagoje, gavo žinią iš Lietuvos, kad ten mirė jo motina sulaukusi 99 m. amžiaus.

— Iš V. Vokietijos praneša, kad Rorbacho sanatorijoj mirė **Justas Neverauskas**, ilgus metus tarnavęs JAV darbo kuopoje. Memmingene, Vok. mirė II Pas. karo invalidas **Vaclovas Januška**, sulaukęs 52 metų.

— **Kęstutis Maldėnas**, iš Čikagos, dabar tarnauja P. Vietname.

— Argentinos kariuomenės mjr. **Faustinas Švenčionis** įstojo į Augštąją Karo mokyklą, kurią baigs po trejų metų.

— **Vacys R. Garbonkus**, dabar tarnauja Europoje ir dirba Amerikos kariuomenės vyr. būstinėj. Balandžio pradžioje jis buvo pakeltas į seržanto laipsnį.

— **J. Grincevičius**, 15 metų ištarnavęs svetimšalių legione. praleidęs ilgą laiką sanatorijoje, dabar įsikūrė Paryžiuje.

— Sav.-kūrėjas **Vincas Avižius**, gyv. Čikagoje, buvo susirgęs širdies liga, gydėsi ligoninėje, o dabar grįžo į namus.

— Argentinos lietuviai paminėjo 10 metų sukaktį nuo gen. **Teodoro Daukanto** mirties. "Laikas" davė apžvalgą iš jo gyvenimo.

— **Don Varno** Amerikos lietuvių legiono postas, balandžio 24 d. atšventė savo 25 metų veiklos sukaktį. Buvo surengtas iškilmingas banketas Trade Winds salėje, kuriame buvo pagerbtas ir Don Varno tėvas. Postas turi savo būstinę Marquette Parke.

— Čikagoje pradėtos bylos prieš 17 vyrų, kurie nestojo į kariuomenę. Ruošiamos bylos kitiems trims tūkstančiams. Jų tarpe yra ir kelios lietuviškos pavardės. Nežinia, kokios bausmės jų laukia.

— Kanados kariuomenės ltn. **Rimas Navikėnas** išvyko į Norvegiją, kur vyksta Kanados karinių dalinių pratimai.

— Toronto Kūrėjų-Savanorių skyr. valdybon išrinkti: pirm. **Paciūnas**, sekr. **St. Banelis**, ižd. **V. Štreitas**.

— S. Sgt. **Algirdas Paškevičius**, pasižymėjo kovose Pietų Vietname ir buvo atžymėtas, tarp kitų ženklų, Bronzos Žvaigžde. Jis jau anrtą kartą grįžta iš P. Vietnamo ir buvo paskirtas į Vašingtoną instruktoriumi. Jau 13 metų kaip Algirdas tarnauja JAV armijoje.

— **Don Varnas** Postas, Čikagoje, balandžio 24 d. rengiasi švęsti savo 25 m. gyvavimo sukaktį. Jo vadas yra Adams.

Baigusieji Liktinių Viršilų ir Puskarininkių 6 mėn. pirmosios laidos (1936-1937 metų) kursus, III pėst. divizijoje, Šiauliuose, prašomi atsiliepti šiuo adresu: P. GULBINAS, 72 Parkway Ave. Toronto 3, Ont. Canada. (Turiu kursų prisiminimui nuotrauką. Atsiliepusiems atsiųsčiau — atnaujintume pažintis).

Seržantas Stanley Balzekas III-sis, Culver (Indiana) Military Academy gabus kadetas — artilerininkas. Jis ten kartu studijuoja visuomenės mokslus, prancūzų ir rusų kalbas. Dalyvauja akademijos sporto klube, akademijos leidinyje rašo apie savo lietuvišką kilmę, pabrėždamas lietuvių tautos heroiškumą iš praeities ir reiškiasi visuomeninėje veikloje.

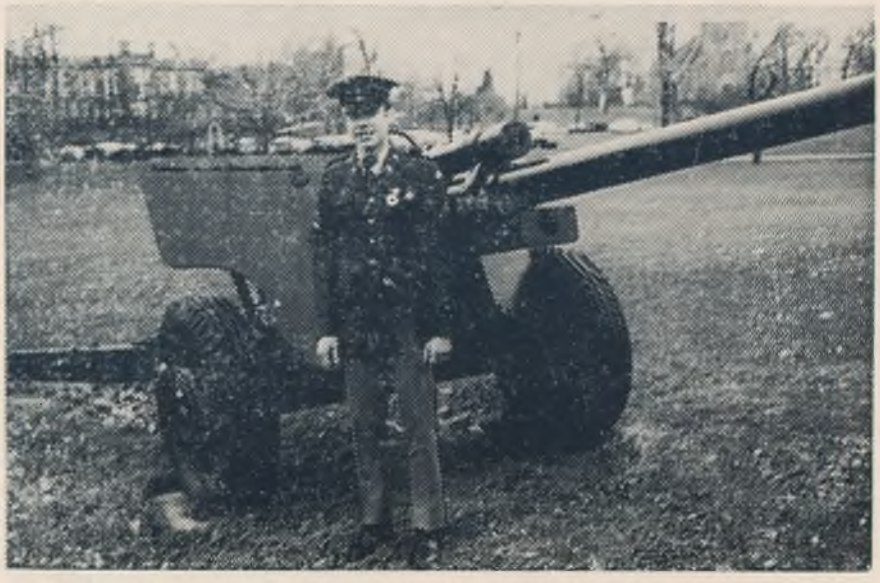

— 1971 m., amerikiečiai aprūpins žydus 180-čia **M-60** ir **M-48 Paton tankų** ir papildys **F-4 naikintojus** iki 74. Priedui — 24 vikšriniais vežimais 109 mm gaubicas.

— Japonai pradės gamintis **F-4 Phantom** tipo naikintojus.

— Amerikiečiai bando naujus **25 tonų kėlimo galios helikopterius**. Jie bus dvigubai didesnio pajėgumo už turimus. Taip pat yra išbandytas ir numatomas gaminti šarvuotas, 6800 svarų **helikopteris**, kurio nepramuša rankinių ginklų kulkos ir priešlėktuvinių sviedinių skeveldros. Šeši, 35 pėdų skersmens propeleriniai sparnai yra pagaminti iš specialaus metalo, kuris yra atsparus prieš kulkas ir sviedinių skeveldras. Šarvuoto helikopterio greitis — apie 150 mazgų, lubos — 4,000 pėdų, be kuro pasipildymo gali skristi 3 valandas. Šis helikopteris bus pigesnis už kitus, nes šarvai sudaro liemens konstrukcinę dalį ir turės mažiau atskirų dalių. Šarvuotas helikopteris yra numatomas vartoti žvalgymui, tiesioginiam ryšyje su žemės jėgom.

— Amerikiečiai gamina **7,62 mm šaudmenis**, Europos kraštuose vartojamiems pėstininkų ginklams; taip pat ir rusų AK 47 šautuvui.

— Amerikiečiai Vietname turi apie **5,000 liemenių**, kurios apsaugo nuo mažo kalibro (7.62 mm) kulkų. Liemenės sveria apie 16 svarų ir yra apie 1 colio storio, todėl nėra praktiškos. Daugiausiai jos vartojamos helikopterių tarnybų. Yra visa eilė atvejų, kai tiesioginiu pataikymu liemenė liko nepramušta

— Virš 400 **Pershing 1-A raketų** (400 mylių tolinašos), vežiojamų ant motorizuotų platformų, yra išskirstyta Vakarų Vokietijoje esantiems amerikiečių daliniams. Ankstyvesnės Pershing raketos buvo vežiojamos ant vikšrinių vilkikų, kurie buvo nepaslankūs. Platformos turi ratus su padangom, lengviau valdomos, didesnio greičio ir su naujai pritaikyta raketų laidymo sistema.

— Britai paskelbė, kad po 1971 metų, **Tolimuose Rytuose** laikys tik 4,000 vyrų ginkluotų jėgų (Šiuo metu priskaitoma apie 40,000). Pagrindinis jų dėmesys bus NATO, kur britai telks karines jėgas. 1971 m. 43,000 tonų lėktuvnešį Ark Royal ir keturias eskadriles Jaguar — artimos paramos lėktuvų-naikintojų, skirs išimtinai NATO reikalams.

— 1970 m. spalių mėn. Vakarų Vokietijoje amerikiečiai vykdė **karinius manevrus**, pagal 1967 m. sutartį. 1 pėstininkų divizijos dvi brigados (virš 11,000 vyrų), buvo perskraidintos lėktuvais C-133 ir C-141 iš JAV į Rhein Main, Ramstein ir Echterdingen. Prie jų prisijungė trečioji, tos pačios divizijos brigada, kuri nuolatos stovi Augsburge. Priešingoje, užpuolėjo pusėje, buvo trečioji amerikiečių pėstininkų divizija ir 35 Panzergrenadier brigada. Manevrai buvo vykdomi, tikslu išbandyti transporto

Šarvuotas helikopteris (be propelerinių sparnų)

— **Gintautas Rapšys**, atlikęs karinę prievolę amerikiečių bombonešių eskadrilėje, grįžo kovo pradžioje į Čikagą, kur tęs, pertrauktą karinės tarnybos, mokslą universitete. Atlikdamas karinę prievolę, baigė specialią skraidančiajam personalui mokyklą ir, atlikęs reikalingą stažą, buvo pakeltas į vyr. seržanto (staff sergeant) laipsnį. Tarnybos metu buvo išsiųstas su savo daliniu ir į Okinavą (Japonijoje, bet bombarduoti Šiaurės Vietnamo jam neteko. Tarnybą baigė aviacijos bazėje Texas valstybėje.

— **Algirdas Norkūnas**, kuris tarnauja JAV kariuomenės dalinyje, Vokietijoje, buvo grįžęs į namus, Detroite. Savo tarnyba Algirdas yra labai patenkintas.

— JAV Karo aviacijos Strateginių junginių kpt. **Povilas P. Nakrošis**, sekmingai atlikęs antrą kartą karinius uždavinius pietryčių Azijoje, sugrįžo į savo bazę, New Yorko valstijoje.

— Azorų salose, prie Lajes Field, JAV bazės, molai sauganti vamzdžius, kurie tiekia alyvą ir kurą karo laivams, okeano bangų, 1970 m. kovo mėn. audroms siaučiant, buvo smarkiai apdaužyti. Kilo pavojus jog tiekimas nutruks, jei greitai nebus imtasi gelbėti padėtį.

Vietos civiliniai inžinieriai nebepajėgė tos problemos išspręsti greitai ir gerai. Buvo šauktasi JAV karių pagalbos.

Buvo skubiai sudaryta speciali komanda tam darbui atlikti. Jai vadovauti buvo paskirtas lietuvis, plk. ltn. **Antanas M. Vaitekunas** iš 436th Civil Engineering Squadron (Dover, Delaware).

Oro laivynas atskraidino reikalingas priemones. Į vandenį buvo nuleidžiami specialūs betoniniai tetrapodai (35,000 svarų betoniniai "keturpirščiai"), kurie sukibę savo "pirštais", pajėgė atlaikyti okeano bangų smūgius. Molai buvo pataisyti skubiai ir tiekimo vamzdžiai apsaugoti. Už gerai atliktą darbą, komanda ir plk. ltn. A. M. Vaitekunas buvo vadovybės pagirti.

(Iš The Airlifter, Dover Delaware, 1971 m. sausio 8 d.)

ir jėgų formavimo tikslumus. Buvo plačiai pavartotos Chaparral raketų motorizuotos baterijos priešlėktuvinei apsaugai, keliantis per tiltus.

— Britų-prancūzų jungtinėm pastangom pagamintas **naikintuvas "Jaguar"** buvo sėkmingai išbandytas ant lėktuvnešio "Clemenceau". Atlikta 12 kilimų ir nusileidimų.

— Pakistanas perka iš amerikiečių šešis **F-104 naikintojus** ir septynis **B-57 bombonešius**; priedui — 300 šarvuotų vežimų vežioti pėstininkus. Nuo 1965 metų Pakistaną aprūpina ginklais rusai ir kiniečiai.

— Rytų Vokietijoje, Dresdene, 1959 m. Engelso vardo įkurtoje Karo akademijoje ruošiami pulkų, brigadų ir divizijų vadai. Instruktoriai — iš rusų akademijos. Generolo laipsniui įgyti žemės ir oro jėgų karininkai, normaliai, būdavo siunčiami Maskvon, dviem - trims metams į Frunze Karo akademiją; laivyno — į Leningrade, arba Karaliaučiuje, paskutiniu metu, įkurtą akademiją. Tarp 1961 ir 1968 m., apie 1000 Rytų Vokietijos karininkų perėjo rusiškas karo akademijas.

— Vengrai patys pasigamino ir aprūpino pėstininkus **šarvuotais vežimais**.

— 1971 m. sausio 8 d. amerikiečių moderniškiausias lėktuvas-**naikintojas F-111**, su paskutiniausiais išradimų įrengimais ir instrumentais, 11:24 val. sudaręs paskutinį sąlytį su Houstono kontrolės stotim, iš kur gavo leidimą pakilti augščiau debesų virš 18,000 pėdų (apie 6 km.), daugiau neatsiliepė ir — dingo. Pilotas buvo plk. ltn. B. D. Stoeks, 38 metų amžiaus iš Ohio, išskraidęs virš 200 valandų ore su F-111, navigatorius — mjr. B. C. Gantry. Abu išskrido bandymams su pilnais kuro tankais. Po virš 3,000 valandų jieškojimo, apie pusės milijono kvadratinių mylių plote, aviacijos štabo viršininkas gen. J. D. Ryan pareiškė, kad lėktuvas galėjo atsidurti komunistų rankose: "nes jie mokėtų milžiniškas sumas už paskutinius išradimus ir pritaikymus navigacijoje, ginklų taikymo ir valdymo sistemoje, kurią turi F-111 naikintojas".

— Iš Vidužemio jūroje esančios 7-tos laivyno grupės, 2 naikintojus ir 2 povandeninius laivus, kuriuos amerikiečiai buvo numatę išimti iš apyvartos, **paskolino turkams**. Kelių metų laikotarpyje numatoma pakeisti 10 povandeninių turkų laivų amerikietiškais, kurie šiuo metu laikomi Juodojoje jūroje. Panašiomis sąlygomis, amerikiečiai numato perleisti laivų ir graikams.

— Nuo 1968 iki 1971 m. amerikiečiai išėmė iš apyvartos **235 karo laivus**. 1971 m. pradžioje tarnyboje turėta apie 700 laivų.

— Amerikiečių sunkieji transporto lėktuvai **C-5**, iš bazių Kalifornijoje, aptarnauja Ramiojo vandenyno sritį; iš bazių esančių S. Karolinoje, atlieka nuolatinius transporto skridimus į Europą ir Ramiojo vandenyno šiaurinę dalį, per šiaurės polių.

— "Politika yra karas be kraujo praliejimo; karas yra politika su kraujo praliejimu". (Mao-Tse-tung)

— Amerikiečių žvalgybos lėktuvai **U-2**, su moderniškais sekimo įrengimais, iš Okinava salos Kadena aviacijos bazės, 2,000 mylių per valandą greičiu, iki šiol sėkmingai kas dieną skraido virš Kinijos, 80,000 pėdų augštyje, sekdami ir fotografuodami labai įvairų žemės paviršių. Vienos valandos bėgyje, jie padaro 60,000 kv. mylių žemės ploto nuotraukas. Kiekvieną rytą, Kadena aerodromo artumoje, kai tik U-2 kyla misijoms, kažkoki asmenys, dideliu kruopštumu, filmuoja kylančius lėktuvus ir radio šifru siunčia pranešimus Pekingui. Kiniečiai iki šiol dar neturi raketų kuriomis galėtų pasiekti lėktuvus tokiame augštyje ir skrendančius tokiu greičiu.

— Dėl sutarties, ar dėl nepraktiškumo, rusai sustabdė raketų **SS-9** šulinių statybą. Iš planuotų 1970 metams 18, pastatė tik 12; likusių ir pradėtų, nebaigė. SS-9 raketas laidyti ir joms šulinių statybą rusai pradėjo 1964 m. ir iki 1970 m. pastatė 276, kuriuose laikomos raketos parengtyje. 1970 m. pastatytuose 12-koje, baigiami įrengimai ir įstatomos SS-9 raketos.

— Amerikiečių sekimo satelitai orbitoje perduoda gana tikslias informacijas apie bet kokius pasikeitimus ar naujus įrengimus. Pav., žinoma, kur ir kiek yra su vienagalviais ir trigalviais užtaisais raketų; raketų užtaisai yra apie 5 megatonų galingumo. Trigalvės raketos turi taip pat po 5 mto. galingumo užtaisus. Iššautos į tam tikrą taikinį drauge, iš ten atsipalaiduoja ir skrenda savystoviai, skirtingomis kryptimis, link atskirų taikinių.

KONKURSAS

Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovė" New Yorko skyrius skelbia RAŠINIO KONKURSĄ tikslu rasti konkrečius ir veiksmingus būdus, bei priemones, šio laiko dvasioje ir raidoje, Lietuvių Tautos Laisvei ir Nepriklausomybei atgauti.

KONKURSO SĄLYGOS

- *Tema: Nauji keliai ir būdai kovoje už Nepriklausomos Lietuvos atstatymą.*
- *Konkurse gali dalyvauti asmenys ne senesni 35 metų amžiaus.*
- *Rašinys ne trumpesnis kaip 1500 žodžių, parašytas mašinėle, dvigubais tarpais, prisiunčiamas ne vėliau 1971 metų spalio mėn. 15 d.*

Rašinys, pasirašytas slapyvardžiu, siunčiamas paštu šiuo adresu: Mr. J. Klivečka, 76-13 85th Road, Woodhaven, N.Y. 11421. Tame pačiame voke su rašiniu turi būti įdėtas kitas mažesnis užlipdytas vokas su tikrąja autoriaus pavarde ir adresu. Už įvertinimo komisijos pripažintą geriausią rašinį, bus įteiktas konkurso laimėjimo pažymėjimas ir $150 dolerių piniginė premija.

Premijos įteikimas įvyks 1971 metų Lapkričio 23 Dienos minėjimo metu, New Yorke.

Konkurso įvertinimo komisijos sąstatas bus paskelbtas vėliau.

Visi konkursui atsiųsti rašiniai gali būti spausdinami Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovė" New Yorko Skyriaus nuožiūra, be atskiro leidimo ir honoraro.

L.V.S. "Ramovė"
New Yorko Skyriaus
Valdyba

Dalis Waterburio "Ramovės" skyriaus narių, metinio susirinkimo metu. I eilė iš k.: Juozas Valkauskas, Vladas Vaškelis — sekr., Antanas Balsys — senosios valdybos pirm., Kazys Urbšaitis — ilgametis sekr., ir naujos valdybos pirm., Vladas Varneckas — ilgametis iždininkas, Vilius Bražėnas; II eilė iš k.: Mykolas Lisauskas, Ildefonsas Jankauskas, Juozas Muraška, Antanas Šatkauskas, Liudvikas Bazėnas, Benediktas Krisiūnas,, Antanas Malakauskas — keletą metų buvęs v-bos pirm., Martynas Kleinaitis.

WATERBURIO SKYRIAUS SUSIRINKIMAS

LVS Waterburio skyriaus metinis narių susirinkimas įvyko vasario 28 d., Lietuvių klubo "Nemunas" patalpose.

Per du dešimtmečius skyrius, išgyvenęs įvairius veiklos svyravimus, jau kelinti metai iš eilės, rodo vis didesnę ir didesnę veiklą. Apart veiklos savo uždarame ratelyje, skyrius stengiasi iškelti opius lietuvių tautai reikalus taip pat ir amerikiečių tarpe. Jau kelinti metai iš eilės skyrius dalyvauja amerikiečių ruošiamuose lojalumo paraduose. Šiais metais Connecticut valstijoj toks paradas įvyks Wallingford, Conn.

Skyrius nemano pasiduoti apatijos ligai, kuri jau kai kur yra įkėlusi koją į lietuviškos visuomenės tarpą.

K. U.

DARBINGAS ČIKAGOS SKYRIAUS SUSIRINKIMAS

Š.m. kovo 14 d. 12 val., Jaunimo Centre, įvyko Čikagos skyriaus narių susirinkimas. Susirinkimą atidarė, Pavergtos Tėvynės prisiminimą perskaitė, paprašė atsistojimu ir vienos minutės susikaupimu pagerbti prieš mėnesį mirusį, skyriaus narį, a. a. Vincą Gudaitį, ir pakvietė susirinkimui vesti A. Rūkštelę, sekretoriauti St. Jurą, skyriaus v-bos pirm. A. Juškevičius. Susirinkimui buvo patiekta sekanti dienotvarkė:

Praėjusio susirinkimo protokolo skaitymas; Naujos skyriaus valdybos pristatymas; Skyriaus veiklos plano 1971 m. priėmimas; Garbės Teismo sprendimo skaitymas; Centro valdybos aplinkraščių nr. nr. 100 ir 101 skaitymas; K. Ališausko rašto skaitymas, liečiantis knygos išleidimą "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės 1918-1920 m. I tomas"; Klausimai ir sumanymai.

Praeito susirinkimo protokolą perskaitė, jį surašęs V. Garbenis. Pirmininkaujančiam užklausus dėl jo priėmimo ir pataisų, M. Rėklaitis paklausė, kodėl praleistas Baleišio įžeidžiantis K. Ališauską išsireiškimas, kuris buvo prašytas užprotokoluoti. K. Ambraziejus, norėdamas švelninti padėtį, pareiškė, kad kol. Baleišis yra po dviejų operacijų ir todėl jo išsireiškimą reikėtų priimti be užsigavimo. Kadangi kol. Baleišis, dėl ligos, susirinkime nedalyvavo, šis klausimas liko atviras.

Naują skyriaus valdybą pristatė šio sąstato: pirmininkas — A. Juškevičius, pirm. pavaduotojas — Kulikauskas, kultūr. reik. — K. Leknickas, sekretorius — V. Senda, iždininkas — J. Litvinas.

Skyriaus veiklos planą 1971 m. perskaitė A. Juškevičius. Planas paruoštas gerai, išmąstytas ir realus, kurio pagrindinės ir suglaustos mintys yra šios:

1. Pagrindiniai skyriaus veiklos uždaviniai:

a) įtraukti į skyriaus veiklą Čikagoje ir apylinkėje gyvenančius ramovėnus;

b) suaktyvinti skyr. narių veiklą;

c) rengti kultūrines popietes, ruošti simpoziumus, išvažiavimus į gamtą, ekskursijas;

d) išlaikyti ir ugdyti lietuvių tautinį ir valstybinį atsparumą, kilnias bei gražias tradicijas, papročius;

e) gaivinti, stiprinti, ugdyti tėvynės Lietuvos ir lietuvių tautos meilę, jai pasiaukavimą;

f) bendradarbiauti ir palaikyti glaudžius ryšius su tomis organizacijomis ir veiksniais, kurie siekia ir

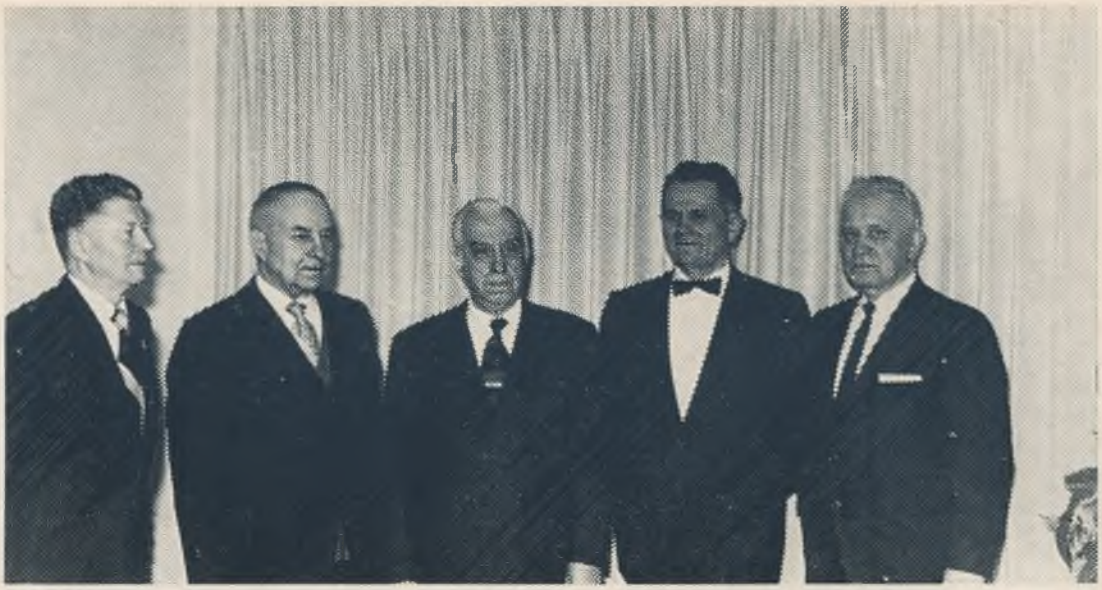

Naujoji Čikagos sk. v-ba; iš k.: K. Leknickas — pareng. vad., V. Senda — sekr., J. Kulikauskas — vicepirm., A. Juškevičius — pirm., J. Litvinas — iždininkas.

remia Lietuvai ir lietuvių tautai laisvės ir nepriklausomybės atgavimą;

g) rinkti Lietuvos Laisvės kovų medžiagą ir dokumentus;

h) kelti aikštėn ir skelbti rusų komunistų padarytas ir daromas Lietuvai, lietuvių tautai ir visai žmonijai skriaudas ir žalą.

Numatyta 1971 m. atlikti šiuos svarbesnius darbus:

2. **Skyriaus narių susirinkimai:**

1971 m. sausio 24 d., kovo 14 d., balandžio 25 d., birželio 6 d., rugsėjo 12 d., lapkričio 7 d., 1972 m. sausio 7 d. (visi susirinkimai 12 val. Jaunimo Centre).

3. **Skyriaus v-bos posėdžiai.** Jie numatyti kas mėnuo, pirmą mėnesio sekmadienį ir esant reikalui — pirmininko nuožiūra.

4. **Vasario 16-tosios minėjimas.**

5. **Paskaitos.**

6. **Kultūrinės popietės.**

7. **Mirusiųjų ramovėnų kapų lankymas.**

8. **Birželio 13-14-15 dienų liūdnosios sukakties minėjimas.**

9. **Išvažiavimas į gamtą kartu su D. Liet. K. Birutės d-jos narėmis.**

10. **Lietuvių Fondas ir jo rėmimas.**

11. **Pavergtųjų Tautų minėjimas.**

12. **Dariaus ir Girėno minėjimas.**

13. **Žurnalo "Karys" remti pobūvio rengimas.**

14. **Vėlinių Dienos su lietuviškomis tradicijomis minėjimas.**

15. **Lietuvos Kariuomenės atkūrimo minėjimas.**

Skyriaus pirmininkas, perskaitęs veiklos planą, prašė visų ramovėnų prisidėti prie jo įgyvendinimo.

Tik suglaudintom gretom, nepalaužiamu ryžtu ir gerų norų vedini, mes atsieksim tą, ką iš mūsų kiekvieno reikalauja gyvenamasis lietuvių tautos momentas. Pirmininkui užklausus, kas norėtų pasisakyti dėl šio plano, M. Reklaitis pareiškė, jog veiklos planas labai kruopščiai paruoštas, todėl jo įgyvendinimą, yra mūsų šventa pareiga, v-bai padėti.

Sekė Garbės Teismo sprendimo, dėl kilusio ginčo tarp LVS "Ramovės" Centro valdybos ir K. Ališausko, skaitymas.

LVS "Ramovė" Centro v-bos aplinkraščių Nr. 100 ir 101 skaitymas.

Centro v-bos aplinkraštį Nr. 100, liečiantį CV atsistatydinimą ir priežastis, perskaičius, M. Rėklaitis, kaip buv. Lietuvos Karo Istorijos komisijos pirm. ir K. Ališauskas, kaip tos k-sijos sekretorius, prašė leisti ir kitai pusei, t.y. C. v-bos kaltinamajai, pasisakyti veikalo leidimo reikalu. Kadangi šis klausimas jau buvo keltas ankstesniuose skyriaus narių susirinkimuose ir nuodugniai išsiaiškintas, todėl pirmininkaujantis prašė antrajai pusei, paduoti pareiškimą raštu, kuris būtų perskaitytas susirinkime ir raštas prijungtas prie bylos.

Aplinkraštis Nr. 101, liečia rinkimų tvarką naujos Centro v-bos ir pristato kandidatus. St. Juras, išgirdęs ten ir savo pavardę, prašė jį išbraukti iš kandidatų sąrašo, nes niekas konkrečiai jo kandidatauti neprašė. Beto, jis tik pirmą sykį, šiame susirinkime, išgirdo, kad C. v-ba, neišbuvusi pilno laiko, iš prisiimtų pareigų pasitraukė. Kol. Grigaravičius, nustebęs klausia, jeigu jau C. v-ba rado reikalą pasitraukti iš pareigų, kokią teisę ji turėjo pavesti Kontrolės komisijai eiti Nominacijų ir Rinkimų komisijų pareigas? Juk tai ne pagal statutą. Šis klausimas buvo prašomas skyriaus v-bos išsiaiškinti su C. v-ba ir apie tai painformuoti sekančiame susirinkime. Taip pat, M. Rėklaitis iškėlė mintį, kodėl pasitraukusioji C. v-ba ir vėl kandidatuoja, nes juk taip reikalo, t.y. veikalo leidimo, nepagerins ir Garbės Teismo sprendimo nepakeis. Siūlo, jog gal būtų vertinga, Centro valdybą sudaryti kitame JAV mieste, kur yra Ramovės skyrius.

K. Leknickas pareiškė, jog jis yra senas skyriaus v-bos narys ir prisimena, jog daugel sykių buvo svarstyta, sudaryti C. v-bos kitur ir tas buvo nagrinėta visų skyrių atstovų suvažiavime, bet prieita vieningos nuomonės, kad Čikagos skyrius yra vienas iš skaitlingiausių ir ten turi būti šiuo metu Centro valdyba.

Kol. Siliūnas pareiškė, jog nėra pagrindo šiuo metu besiginčyti, nes turime paklusti Garbės Teismo sprendimui ir C. v-bos išleistiems potvarkiams, jeigu jie neprasilenkia su statutu; priešingai, prieisime prie netvarkos. Pirmininkaujantis, dėl klausimų: kodėl senosios v-bos nariai vėl kandidatuoja, pareiškė, kad niekas jiems negali drausti, jeigu tai atitinka statuto reikalavimams, o juk rinkėjams yra paliekama pilna teisė už ką atiduoti balsą.

Skaitomas K. Ališausko laiškas, kuriuo jis kreipiasi į skyriaus narius, prašydamas pasisakyti, ar skyrius pritaria jam leisti knygą, "Kovos dėl

Lietuvos Nepriklausomybės", vienam, negavus iš C. v-bos sutikimo, nors jis daug kartų jieškojęs būdų bendradarbiauti veikalo išleidime su C. v-ba, bet ten neradęs pritarimo. Šį klausimą pastačius balsavimui, 14 pasisakė, jog baigti jį spausdinti, prieš balsų nebuvo, o likusieji susilaikė, nes turimas Garbės Teismo sprendimas.

Svarstant klausimus ir sumanymus, A. Juškevičius prašė skyriaus pasisakyti, ar skyrius sutinka prisidėti prie Liet. D. K. Birutės d-jos ruošiamo veiklos dvidešimtmečio sukakties minėjimo. Skyrius pareiškė savo sutikimą. Kol. Žygas, klausia, ar skyriaus v-ba yra kontakte su tais veiksniais, kurie rūpinasi Brazinskų gelbėjimo reikalu. Skyriaus v-bos pirm. A. Juškevičius pareiškė, jog valdyba seka ir aktyviai prisideda prie lietuvių, siekusių laisvės, gelbėjimo.

Susirinkimas, užtrukęs virš trijų valandų, buvo baigtas. Jis praėjo gana įtemptoje nuotaikoje, ypač dėl knygos "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės". Kilęs nuomonių skirtumas, neesminiuose dalykuose, bet formos ir vargiai yra pateisinamas jo išleidimo vilkinimas, nes juk surinktoji istorinė medžiaga yra krauju rašyta tūkstančių gyvųjų ir mirusiųjų nuosavybė, o ne vieno ar grupės asmenų. Kuo ji greičiau pasieks skaitančiąją visuomenę, tuo ji geriau pasieks savo tikslą, nes Nepriklausomybės kovų dalyvių skaičius kasdien mažėja, o jie dar galėtų įnešti nemaža patikslinimų, kaip brangiai perkama laisvė. Gyvenkime mūsų tautos giesmės-himno dvasia: "... Vardan tos Lietuvos vienybė težydi."

St. J-ras

DETROITO SKYRIUS PAMINĖJO DVIDEŠIMTS METŲ VEIKLOS SUKAKTĮ

Kovo 21 d. Detroito ramovėnai susaukė Lietuvių Namuose skyriaus susirinkimą ir kartu paminėjo savo veiklos 20 metų sukaktį. Skyrius savo sąrašuose turi 25 narius. Į susirinkimą atvyko ir jame dalyvavo daugiau kaip pusė skyriaus narių. Susirinkimą atidarė skyriaus pirmininkas Jonas Šepetys ir taręs žodį, pakvietė, atsistojimu ir tylos minute, pagerbti mirusius skyriaus narius. Susirinkimui pravesti pakvietė: buvusį Lietuvos ministerį pirmininką gen. Joną Černių — pirmininku ir Viktorą Perminą — sekretoriumi.

Skyriaus veiklos pranešimus padarė: valdybos pirmininkas Jonas Šepetys, sekretorius Kazys Daugvydas, iždininkas Bronius Tatariūnas ir revizijos — Česys Šadeika.

Skyriaus iždininko Broniaus Tatariūno ištrauka iš kasos knygos, finansų stovis, apimantis net dvidešimts metų laikotarpį, buvo kruopščiai paruošta, atspausdinta ir nariams išdalinta. Skyrius tame laikotarpyje yra surinkęs ir išsiuntinėjęs $4,120.50. Didžiausia suma buvo pasiųsta L. K. Invalidų draugijai — $1,846.00; LVS "Ramovė" nariams ir jų šeimoms mirus užuojautoms, gėlėms ir įamžinimui L. Fondan — $284.00; KARIO žurnalui paremti — $260.00; Lapkričio 23 ir Vasario 16 d. paminėjimams — $255.00; Vasario 16 d. minėjimuose duotos aukos — $166.00; Jaunimo kongr. sportui, išvykoms ir kitų organizacijų rėmimui — $150.00; Mišioms už Žuvusius dėl Lietuvos laisvės — $175.00; LVS Centro valdybai — $225.50; LVS Spaudos fondui — $242.00; Nežinomą Karį įamžinti L. Fondui per Centro valdybą — $57.00; Vasario 16 gimnazijai — $92.00; L. Fondui — $200.00; Detroito Lietuvių Namų draugijai — $100.00; Detroito Liet. Organizacijų centrui ir Lietuvių Bendruomenei — $64.00; Maironio minėjimui išlaidos — $138.00.

Sudaryta piniginė apyskaita rodė, kad skyrius metų bėgyje turėjo: $144.00 pajamų, $86.00 išlaidų ir saldo 1971 m. sausio 1 d. turi $58.00.

Susirinkime buvo perskaitytas LVS "Ramovė" Garbės Teismo nutarimas ir išsiaiškinimas, kas liečia ramovėną K. Ališauską dėl jo parašytos "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės" knygos; nutarimas priimtas dėmesin.

Nutarta 1971 m. bendromis jėgomis su LKK savanoriais, birutininkė-

LVS Ramovės Detroito skyriaus visuotinis susirinkimas, įvykęs š.m. kovo 21 d. Sėdi iš k.: Mykolas Vitkus, Vincas Tamašiūnas, gen. J. Černius, J. Šepetys, K. Daugvydas, Stasys Šimoliūnas; II eilėje stovi: Antanas Grinius, Stasys Malinauskas, Antanas Petrauskas, Bronius Tatarūnas, Viktoras Perminas, Česys Šadeika, Mar. Šnapštys, Leonas Kalvėnas, Vincas Šonka.

mis ir šauliais surengti Lietuvos Kariuomenės atkūrimo paminėjimą su programa ir dovanomis (loterija) ir gautą pelną pasiųsti žurnalui **Kariui** paremti.

1971 m. skyriaus valdyba buvo perrinkta ta pati ir ją sudaro: pirmininkas Jonas Šepetys, sekretorius Kazys Daugvydas ir iždininkas Bronius Tatariūnas. Revizijos komisiją sudaro: pirmininkas Česys Šadeika ir narys Antanas Petrauskas.

Susirinkime buvo atlikti balsavimai ir į Centro valdybą. Daugiausia balsų surinko šie kandidatai: S. Dirmantas, K. Dabulevičius, J. Gaižutis, M. Naujokas, A. Repšys, P. Dirkis ir E. Vengianskis. Balsavimus pravedė išrinkta komisija: Leonas Kalvėnas, Juozas Leščinskas ir Jurgis Rekašius.

Susirinkimo pradžioje buvo padarytos skyriaus ir valdybos narių nuotraukos, kurios bus pasiųstos ir tilps leidžiamoje LVS "Ramovė" II dešimtmečio veiklos knygoje.

Susirinkimui pasibaigus, skyriaus dvidešimts metų sukakties proga, buvo suruošti užkandžiai ir kavutė. Dalyvavo dvidešimts žmonių. Gražus supuolimas. Dvidešimts metų sukaktis — dvidešimts žmonių skyriaus narių ir svečių. Užkandžius paruošė ir šeimininkavo: Juozas ir Marija Kinčiai ir Vera Kulbokienė.

Detroito ramovėnų skyrius vėl gyvas ir veiklus, nors dvidešimts metų laikotorpyje yra pergyvenęs krizę ir buvo net kurį laiką sustojęs veikti.

A. Grinius

ŽUVUSIŲJŲ PAMINKLINĖ LENTA MELBOURNE

Vasario 14 d. Melbourne įvyko dvasinė šventė, kai Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo 53-čiųjų metinių minėjimo metu, buvo iškilmingai pašventinta Lietuvių Karių Veteranų s-gos "Ramovė", Melbourne, pastangomis ir visuomenės aukomis, Lietuvių Namų koncertų salėje įruošta paminklinė lenta Žuvusiems dėl Lietuvos laisvės pagerbti.

Paminklo šventinimo iškilmės buvo pradėtos ramovėnų pirmininko V. Šalkūno išsamia ir prasminga kalba. Kalbėtojas, nurodęs mūsų tautos kančių istoriją, pastebėjo, kad toji kančia atvaizduota ir šitame paminkle kur prie Gedimino Stulpų fone esančio Rūpintojėlio, sielvarte suklupusi motina verkia žuvusiųjų dėl Lietuvos laisvės.

Daug tūkstančių motinų verkė savo sūnų ir vyrų, kurie nebegrįžo nuo Vorkslos ir Žalgirio, iš sukilimų ir kovų su maskoliais. Kiek daug nebegrįžo iš Nepriklausomybės kovų prie Dauguvos, Radviliškio, Augustavo, Vilniaus ir Klaipėdos. Kiek daug motinų išverkė akis kai nebesulaukė savo vienturčio sūnaus grįžtant iš partizaninių kovų, iš Vokietijos ir Rusijos kacetų ar Sibiro tremties.

LVS Ramovės Melbourno sk. įrengtas paminklas Žuvusiems dėl Laisvės.

Paminklas — tai kūrinys jauno lietuvio skulptoriaus Rimgaudo Baleišio.

Paminklą atidengti buvo pakviesti Vyčio Kryžiaus kavalieriai, savanoriai-kūrėjai plk. Bronius Paškevičius, Andrius Tamulevičius ir Jonas Giedraitis.

Šventinimo apeigas atliko kun. Pr. Vaseris, vėliau savo žodyje pasveikinęs Melbourno ramovėnus už tokio puikaus sumanymo įgyvendinimą ir pakvietė visus, panašiai kaip Kaune, prie Než. Kareivio kapo, susikaupus maldoje, pagerbti žuvusius dėl Lietuvos laisvės.

Kariai-ramovėnai, skautai, sportininkai ir tautinių šokių grupė Gintaras, palydėti mažyčių mergaičių su degančiomis žvakutėmis, prie paminklo padėjo vainikus. Šis momentas ne vienam suvilgė skruostus gailia ašara, prisiminus savo kovos draugus.

Paminklo iniciatorius, ramovėnus, sveikino Melbourno lietuvių kapelionas kun. Pranas Vaseris, Liet. Kat. Federacijos pirm. J. Petraitis ir Lietuvių Namų Tarybos pirm. A. Bladzevičius, o skulptoriui R. Baleišiui buvo įteikta gėlių. Šventei pritaikytą gražią ir tikrai turiningą paskaitą skaitė jaunosios kartos atstovas Rimas Šarkis. Paskaita buvo įdomi, taikli ir verčianti susimastyti mūsų jaunimo ir lietuvybės išlaikymo reikalais.

Oficialiai paminklo šventinimo apeigų daliai baigiantis, ramovėnų valdybos sekretorius Alb. Pocius perskaitė paminklo šventinimo aktą, o pirm. Vyt. Šalkūnas — paminklui aukojusių valios pareiškimą. Po himno, išnešus vėliavas, turtingą ir gerai paruoštą meninę dalį atliko jaunimas vadovaujamas E. Šilienės ir H. Statkuvienės. Visa paminklo pašventini-

mo programa ir meninė dalis buvo labai įspūdinga ir giliai prasminga, o tiek daug jaunimo dar niekada nebuvo taip aktyviai dalyvavę minėjime. Taip gi, Melbourno lietuviškoji visuomenė gausiai atsilankė į šią nepaprastą šventę. Tai parodo, kad mūsų visuomenė tebėra ištikima kovojančiai tautai ir tebetiki į Lietuvos prisikėlimą. Tai akivaizdus nurodymas kuriuo keliu reikia visiems eiti.

Visų padėka priklauso ramovėnų pirm. Vytautui Šalkūnui kuris tiek daug darbo ir širdies įdėjo statant šį paminklą. Taip pat, padėka skulptoriui Rimgaudui Baleišiui, kuris suprato ko mūsų širdys trokšta. Padėka ir Lietuvių Namų Tarybai kuri maloniai leido šį paminklą pastatyti koncertų salėje. **Alb. Pocius**

ŠAULIO JONO KALNĖNO FONDĄ PASITINKANT

Vladas Mingėla

LŠST 1971 m. pradžioje paskelbė Spaudos Informacijoms reikalams š. J. Kalnėno fondą. Fondo atidarymo aplinkraštyje Nr. 2 yra nusakyti ir apibrėžti to Fondo ateities veiklos keliai bei tikslai, būtent:

Kad šauliškoji veikla, išsibarsčiusi Kanados ir JAV žemės plotuose, nedingtų ateities Lietuvai be istorinių pėdsakų, tuo rūpinasi uolūs ir pasišventę šauliškos spaudos laikraštininkai, tos organizacijos korespondentai.

Toliau bylojama:

Nemokant šauliškos spaudos bendradarbiams jokių honorarų, tačiau norint paremti ir juos paskatinti, ir tuo pačiu, pagyvinti šauliškąją periodinę spaudą, sutelkti draugėn daugiau žymių laikraštininkų-šaulių, kad tie laikraščiai, kurie remia Šaulių s-gos veiklą turėtų daugiau nuolatinių bendradarbių-korespondentų, bet taip pat, kad jų straipsniai keltų ir rodytų šauliškosios ideologijos prasmingumą, pavaizduotų Šiaurės Amerikos šaulių veiklą ir ją propaguotų, skatintų jaunesniuosius jungtis į Šaulių sąjungos žygiuojančias eiles, nutarta atitinkamai labiau uolių ir pasišventusių šaulių laikraštininkų darbą iškelti ir juos pagerbti. Šiam tikslui pasiekti, kad atrinktų labiau pasižymėjusius šaulius laikraštininkus, LŠST C.v. paskyrė Premijoms skirti komisiją: 1. Stepas Jakubickas, 2. Karolis Milkovaitis, 3. Petras Petrušaitis ir 4. Vincas Tamošiūnas — kandidatas ir pavaduotojas (LŠST C.v. pirm.).

Premijoms skirstyti komisijos veiklos kadencija bus trumpa (jeigu LŠ ST C.v. ras reikalo ją gali prailginti dar vieneriems metams), tik vienų metų; kitais metais galės būti sudaryta kitoje vietovėje ir iš kitų šaulių.

Pirmasis dovanų ir atitinkamų pažymėjimų įteikimas bus pravestas 1971 m. Šauliškosios Ideologinės - Kultūrinės savaitės metu, birželio 13-20 d. laikotarpiu, Dainavoje, Manchesteryje, Michigane.

1971 m. iš redaktoriaus š. Jono Kalnėno fondo, numatyta paskirti tris dovanas: I — 100, II — 75 ir III — 50 dolerių. Be to, pasižymėję Šaulių sąjungos darbų kėlėjai bei propaguotojai bus apdovanoti atitinkamais garbės pažymėjimais. "Trimito" red. Jono Kalnėno Fondui sustiprėjus, numatytos dovanų sumos galės būti padidintos. Visi šauliai (ir ne šauliai), kviečiami tapti šio naujo šauliškojo Jono Kalnėno Fondo mecenatais.

Truputis žinių apie buvusį "Trimito" redaktorių J. Kalnėną

Šaulys Jonas Kalnėnas g. 1901 m., Antalgės kaime, Rimšės v., Zarasų aps. Jis šaulys — karys savanoris — Klaipėdos krašto vadavimo dalyvis. Lietuvos Universitete Kaune studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. Iškilus žurnalistas-publicistas. 1932-1940 m. taisė Lietuviškosios Enciklopedijos, Kaune leidžiamos, kalbą. Tas parodo jį buvus neeiliniu kalbininku-lituanistu. Ypač buvo aktyvus ir didelis idealistas Šaulių sąjungos veikloje, Lietuvos kariuomenės Kūrėjų - Savanorių sąjungoje, Draugijoje Užsienio Lietuviams Remti, Vilniui Vaduoti sąjungoje, Lietuvos Žurnalistų sąjungoje, Lietuvių Kalbos draugijoje ir kitose organizacijose. Bendradarbiavo: "Kariškių Žodyje", "Karyje", gi nuo 1922 m. buvo nuolatinis "Trimito" bendradarbis. Nuo 1931 m. kovo 1 d., iki 1940 m. birželio 15 d. — vyr. "Trimito" redaktorius. Jo nuveikti Tėvynei Lietuvai pasiaukojimo kupini darbai, rodo š. Joną Kalnėną buvus dideliu lietuvių tautos veikėju ir Lietuvos patriotu. 1940 m. liepos mėn. maskvinės NKVD kalintas, kankintas, vėliau buvo išvežtas į sovietinę koncentracijos stovyklą šaltame Sibire, kur ir mirė kankinio mirtimi 1942 metais.

Savo laiku "Trimite" jis rašė: **"Nėra didesnės meilės savo tautai, savam kraštui ir saviems žmonėms, kaip sudėti ant savo tėvynės aukuro gyvybės auką. Tokia meilė yra nemari — amžina."**

Tikiu, jog kiekvienas šaulys supras bei įvertins Spaudos Informacijos fondo reikšmę ir prisidės savo auka prie fondo išugdymo. Kai šis J. Kalnėno fondas sustiprės, galėsime remti ne tik šaulius laikraštininkus, pasižymėjusius šauliškųjų darbų propagandos darbe, bet, taip pat, šauliškųjų knygų leidimą, sportuojantį jaunimą ir daug kitų panašių kultūrinių darbų. Be to, reikėtų pagalvot ir apie pastovią "Kario" paramą.

ANYSŲ "ŽYMIOS LIETUVĖS MOTERYS"

Kiek žymių savų moterų žino lietuviai? Kuo jos garsios, pagarbios? Kuo jos prisidėjo prie lietuvių tautos didžių laimėjimų, ar karo žygiuose?

Per maža raštų, per maža duomenų turėta apie žymias istorines lietuves moteris. Čia didelėn talkon atėjo dr. Martynas Anysas ir Valerija Anysienė, vyras ir žmona, parengę knygą, 1970 m. išleistą Lietuvos Skautų Sąjungos, Kanados rajono.

Paminklo dedikacijos metu kalba Melbourno sk. pirm. Vyt. šalkūnas.

Kur dainos apie karinius lietuvių tautos įvykius?

Įvadą autoriai pradeda:

"Mums, senosios ir galingosios lietuvių tautos ainiams, krinta į akis faktas, kad dabartinėse lietuvių tautinėse dainose, nors jų skaičiuojama tūkstančiais, beveik nėra girdėti apie lietuvių tautos istorinius, politinius bei militarinius įvykius. Tokių pasakojimų būtų galima laukti apie didelį senovės lietuvių tautos išsiplėtimą Europos rytuose ir pietuose, po didelių karinių žygių į Maskvą, Did. Naugardą ir prie Juodųjų jūrų. Ir žinomas Karaliaučiaus universiteto profesoius L. Rėza sako neradęs lietuvių dainose istorinių įvykių, nors spėja, kad tokių dainų turėję būti."

Vertingas paklausimas, kurį lai bando panagrinėti mūsų dainų tyrinėtojai.

Ir tuoj skaitome toliau:

"Reikia manyti, kad tokioje karingoje tautoje, kaip buvo senovės lietuviai, turėtų būti atsiminimų dainose apie didžiuosius karinius įvykius, karvedžus ir jų laimėjimus. Galima manyti, kad dainas mėgstančioji lietuvių tauta seniau apie tai dainuodavo".

Čia autoriai pasitalkina kitos tautos žmogų:

"Lenkų rašytojas K. M. Bogusz savo knygoje "Apie lietuvių tautos kalbą ir pradžią", atspausdintoje 1j10 m., reiškia nuomonę, kad augštas lietuvių kalbos išsivystymas leidžiąs prielaidą, jog senovėje lietuvių kalba buvusi sukurta gausi literatūra ir net mokslas. Visi dalykai betgi dingę vėlesnių didžiųjų perversmų audrose ir verpetuose, dažnai neužrašyti". (vii pusl.).

O kur lietuvių kariški šokiai?

Anysų klausimai įdomūs bei svarbūs. Dėl jų vertėtų knistis po senuosius raštus, bandyti aiškinti paslaptį.

Greta dainų, tačiau, nepamirštini ir tautiniai lietuvių šokiai. 1956 m. birželio 23 d. "Naujienų" priede "Literatūra", nr. 319, paskelbtas Algirdo Gustaičio rašinys "Kur dingo lietuvių tautos kariški šokiai?" Tenai, be kitko, skaitome:

"Nesinori tikėti, kad taip karinga buvusi lietuvių tauta neturėjo savo karišku šokių. Mūšiai, žygiai, grobiai, šventės ir džiaugsmai, po viena kitą sekusių pergalių, turėjo būti palydimi šokiu.

Neįtikėtina, kad lietuvių šokiai buvo vien gamtos motyvų. Jeigu karišKai nuotaikai sukelti buvo dainų (tokių ir dabar žinome), tai turėjo būti ir karišKų šokių."

"Galimas dalykas, per šimtus okupacijos metų priešai mirtinai užgniaužė mūsų karišKuosius šokius. Jie, kaip dabartiniai sovietai, leido šokti tiktai pasinguosius šokius, atitraukančius ryžto mintį. KarišKieji lietuvių šokiai, manau, buvo nesuderinami su okupanto politika, kas visai suprantama. Šitaip galvojant, "Blezdingėlė", "Kepurinė", "Rugučiai", "Lenciūgėlis", "Kalvelis" ir kiti šokiai padėjo sužlugdyti lietuvių karišką nuotaiką."

Praėjo keliolika metų nuo tų minčių iškėlimo, bet dar, berods, niekas jų pilniau nepanagrinėjo.

Kas buvo Agluona ir Mirga?

Anysų knygoje aprašyta trylika žymių lietuvių moterų, apie kai kurias iš jų visai nedaug ar nieko nežinoma.

Gerai, čia jums mažutis klausimėlis: Kam ir kada taip galėjo būti kalbėta:

"Dar tą pačią naktį prie pilaitės vartų kunigaikštienė išgirdo triukšmą. Vėl suskambėjo sidabrinis varpelio balsas.

— Šviesiausia kunigaikštiene, — jai pranešė tarnaitė, — prie pilies vartų laukia bajoras Mongirdas su savo palydovais. Nusilpęs nuo kovose gautų žaizdų, jis prašo sau ir savo palydovams nakvynės ir kelioms dienoms poilsio.

— Tuojau įleiskite juos, o bajorą Mongirdą įveskite į menę, noriu su juo pasikalbėti, — ilepė Agluona". (110 psl.).

Ne egzaminavimui rašomos šios eilutės, tik paskatinimui daugiau ir geraiu žinoti lietuvių tautos istoriją.

Knygoje aprašomi: Jūratė ir Kastytis, Neringa, Žemaitė (Žemaičių karalienė), Aldona Gediminaitė, Birutė, Mirga, Agluona, Ona (Didž. Lietuvos kunigaikštienė), Sofija Vytautienė, Barbora Radvilaitė, Klara-Skaistutė, Emilija Platerytė.

Naudodamiesi įvairia senąja literatūra, autoriai davė vertingą knygą, pilną įdomių duomenų, pasiskaitymų, nuotykių, karo epizodų aprašymų. Veikalas rekomenduotinas įsigyti ir skaityti.

Dr. Martynas ir Valerija Anysai: "Žymios lietuvės moterys". Spaudė "Žiburių" spaustuvė, 941 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada. 288 psl. Kaina 7.50 dol. Galima įsigyti ir pas autorius adresu: 292 Indian Rd., Toronto 3, Ont., Canada. Kietu viršeliu, aukso spalvos įrašais.

Algirdas Gustaitis

GERB. REDAKTORIAU.

Šių metų vasario mėn. **Kario** numeryje tilpo ponios S. Knystautienės atsiminimai apie Šaulių s-gos aviaciją ir jos pačios mokymasi skraidyti. Kadangi aš pats priklausiau Šaulių aviacijos būriui ir su aviacijos veikla esu susipažinęs, norėčiau atitaisyti keletą mažų netikslumų.

Pirmiausiai, aš manau kad visiems aviatoriams yra žinoma, kad Amerikos lietuvių padovanotą lėktuvą atvežė lakūnas Šaltenis, o ne Vaitkus (Vaitkus perskrido Atlantą, po Dariaus ir Girėno) kaip autorė rašo. Perdavęs lėktuvą paaiškino esantiems ir būsimiems lakūnams, kad lėktuvas yra skirtas pradiniam apmokymui ir su juo jokios akrobatikos negalima daryti, išskyrus apversti paprastą kilpą, nes jo (lėktuvo) konstrukcija yra persilpna; todėl p. Knystautienės aprašymas, kad lakūnas Kuosaitis išdarinėjo visokias išdaigas su tuo lėktuvu ore, negali atitikti tikrenybei, nes jei jis tai būtų daręs, tai lėktuvas būtų tik gabalais išsiskirstęs, tačiau, jeigu jis taip darė, tai buvo labai pramuštgalviškas žingsnis, kuris negalėjo būti toleruojamas.

Jei būrio vadas sakydavo, kad lėktuvui svarbiau prisipilti vandens kaip benzino, tai manau labai įdomu su kokiais lėktuvais pats vadas skraidė? Aviacijos būrio turimi lėktuvai, kaip tas "Cub" arba "Klem", turėjo motorus oru aušinamus, ir todėl sakyti kad neturint vandens šaldymui sugadinsi motorą, būtų labai netikslu. Karo aviacijos keletas lėktuvų buvo motorais aušinamais vandeniu, bet jie šaulių aviacijos būriui buvo neprieinami.

Toliau, norisi pastebėti, kad autorės aprašytas lėktuvo greičio nustojimas irgi nėra tikslus. Nustojęs greičio lėktuvas nėra mėtomas, bet jo nosis sminga žemyn ir smigdamas jis eina į suktuką ir jei lakūnas neturi reikiamo augščio išvesti lėktuvui iš suktuko, skridimas baigiasi avarija. Jei autorei pavyko iš to "mėtymo" išeiti gana lengvai, tai greičiausiai ir būta tik labai neramaus oro.

Labai malonu sužinoti, kad išeivijoje yra buvusių šaulių aviacijos būrio narių, ir dar maloniau, yra paskaityti tokių įdomių atsiminimų, kaip p. Knystautienės, kurie primena mums visiems skraidžiusiems "kryžiaus kelius". Ir šiuo metu, raižant Amerikos padangę moderniais lėktuvais, ir po daugelio valandų ore, ta praeitis atrodo buvęs gražus sapnas.

Lakūnas Antanas Balsys
Naugatuck, Connecticut

A.A. GEN. ŠT. MJR. ANTANAS JONAITIS

1971 m. kovo 25 d. 3 v. po pietų, ligoninėje, mirė gen. št. mjr. Antanas Jonaitis, palikdamas giliam nuliūdime žmoną Izabelę, dukrą Rimgailę - Reginą Nasvytienę su vyru Donatu ir anūkėmis, seseris — Antaniną Jonynienę su vyru Detroite ir Oną, Eleną ir Agotą Lietuvoje.

Antanas gimė 1899 m. lapkričio 19 d. Norvaišių kaime, Būblelių valsč. Šakių apsk., ūkininkų šeimoje. Baigęs pradžios mokyklą įstojo į gimnaziją Vilkaviškyje. Gimnazijoje mokydamasis įsitraukia į Liet. šaulių sąjungos darbą ir skautus. Tie darbai ir nulėmė jo gyvenimo eigos kelią: jis įstoja į Lietuvos Karo mokyklos V laidą, ją sėkmingai baigia 1923 m. ir pakeliamas į leitenanto laipsnį. Buvo paskirtas į 9 pėst. pulką. Dalyvauja Klaipėdos sukilimo vykdyme. 1926.I.1 perkeliamas į 4 pėst. pulką.

Būdamas Marijampolės ir Panevėžio įgulose, liuoslaikį naudoja mokslinių žinių pagilinimui. 1928 m. jis siunčiamas į Augšt. Karo Technikos kursus, kuriuos sėkmingai baigęs, perkeliamas į Ryšių batalioną. 1934 m. baigė Vytauto Didžiojo Augštąją Karo mokyklą ir buvo pervestas į gen. štabo karininkų korpą. Perkeltas į kariuomenės štabo II skyrių, 1935 m. buvo pakeltas į gen. štabo majoro laipsnį. Buvo atžymėtas Gedimino ordinu ir Lietuvos Neprikl. medaliu. Komun. Rusijai okupavus Lietuvą, 1940 m. rugpjūčio 4 d. jis buvo atleistas į atsargą.

1944 metais bolševikams artėjant į Lietuvos teritoriją, Antanas su šeima pasitraukė į Vokietiją. Karui baigiantis Antanas apsigyveno Regensburge ir vėliau Schoenfeldo lietuvių stovykloje. Čia jis įsitraukė į stovyklos administracinį darbą skautų ir visuomeninę veiklą. Susidarius galimybei emigruoti į JAV, jis su šeima, 1949 m. atvyko į Clevelandą, Ohio, gavo darbą Twist Drill Co., kur ir dirbo iki buvo atleistas į pensiją.

Kaip Lietuvoje, Vokietijoje, taip ir atvykęs į Clevelandą, tuoj įsitraukė į skautų veiklą. Jis veikė ir Lietuvių Bendruomenėje.

Kai 1950 m. liepos 22 d. įsikūrė LVS Ramovės Clevelando skyrius, A. Jonaitis judriai prisidėjo prie ramovėnų organizavimo ir vadovavimo: 1952 m. buvo skyriaus iždininkas, 1953 m. — skyriaus vicepirmininkas, 1958 m. ir 1960 m. — skyriaus pirmininkas. 1958 m. A. Jonaičiui pirmininkaujant skyrius įsigijo vėliavą. Ją išsiuvinėjo ponia Izabelė Jonaitienė. Be to, A. Jonaitis buvo ir Vasario 16-sios gimnazijos rėmėjų būrelio vadovas; dalyvavo Radio Klubo darbe, kurį rėmė pinigais. A. Jonaitis rėmė sportininkus, dalyvavo jų sudarytuose komitetuose, organizavo sporto šventes. Kur tik būdavo įsipareigojęs — pareigas sąžiningai ir stropiai atlikdavo.

A.a. gen. št. mjr. Antano Jonaičio kūnas buvo pašarvotas Della E. Jakubs & Son laidojimo įstaigoje, Clevelande. Atsisveikinimas įvyko kovo 28 d., 7-9 val. vakare; lietuvių visuomenė užpildė laidojimo įstaigą. Atsisveikinimui vadovavo Juozas Stempužis. Karstas buvo pridengtas tautine Trispalve. Prie karsto stovėjo garbės sargyba, pamainomis po 2 ramovėnu ir po 2 skautu. Stempužis šiltais žodžiais palygino Antano veiklą su plačiašakiais ąžuolais, kurie atlaiko audras.

Kalbas pasakė: Vl. Knystautas — LVS Ramovės Clevelando skyriaus ramovėnų vardu, A. Mikoliūnas — karininkų vardu ir Vasario 16 gimnazijos būrelių vardu, F. Eidimtas — Liet. Bendruomenės ir LF vardu, dr. K. Pautienius — Clevelando šaulių kp. vardu, Karalius — Clevelando skautų tunto, N. Kersnauskaitė — Clevelando skaučių tunto, V. Nagevičienė — sesių birutininkių, Malcanas — bičiulių ir prof A. Augustinavičienė — giminių vardu. Kun. K. Žemaitis kalbėjo maldą, padedant skautams. Minėjimas pradėtas "Lietuva brangi" ir baigtas "Marija, Marija" giesme.

Kovo 29 d. 9 v. ryto, iš laidotuvių įstaigos, velionis buvo nulydėtas į Šv. Jurgio bažnyčią, kurioje kun. K. Žemaitis atnašavo šventas Mišias už jo sielą, ir nulydėjo į Clevelando Visų Sielų kapines. Kapinėse atsisveikinimo kalbas pasakė Gediminas iš Čikagos ir dr. K. Pautienius. Clevelando ramovėnų sk. pirm. Vl. Knystautas tautinę vėliavą, nuimtą nuo karsto, įteikė velionio našlei Izabelei Jonaitienei.

Sesės birutininkės surengė naujosios parapijos salėje pusryčius ir pavaišino visus, kurie palydėjo velionį Antaną į kapines.

Teis. mjr. L. Leknickas

A. A. LTN. KLEMENSAS BALTOKAS

Sekmadienio vakare, rugsėjo 30 d. atsiskyrė nuo mūsų amžinai Klemas Baltokas.

Gimęs 1916 m. lapkričio 23 dieną, Vaidmenių kaime, Žagarės valsčiuj, Šiaulių apskrity, ūkininko šeimoje. Mokslus ėjo Žagarėje ir Joniškio gimnazijoje. Baigė Šiaulių mokytojų seminariją. Karo mokyklą baigė aspirantu ir kurį laiką mokytojavęs, grįžo į karinę tarnybą į D. L. Kunigaikščio Gedimino pėstininkų pulką Ukmergėje. Širdimi visą savo gyvenimą išliko lietuvybės ir tėvynės laisvės karys. Priklausė Melbourno Karių Veteranų "Ramovei" nuo įsikūrimo dienos ir ilgą laiką jai vadovavo.

Karui pasibaigus, dirbo prie amerikiečių kariuomenės dalinių. Rusams uždarius kelią į Berlyną, Klemas dirbo prie Oro tilto (Airlift Rhein-Main-Berlin). Amerikiečių kariuomenės vadovybei norint atžymėti daugiausia pasidarbavusius prie oro tilto, Klemas paruošė ženklo projektą su įžodžiu: "Work for better peace and justice", kurs buvo priimtas.

Darbas geresnei taikai ir teisingumui tapo ir Klemo gyvenimo obalsiu. Visa širdimi buvo atsidavęs lietuvybei ir jokio darbo nesigailėjo. Kuriantis Melbourne, Australijoje, lietuvių bendruomenei, Klemas stoja į darbininkų eilę. Jaunai Bendruomenei neturint lėšų veiklai Klemas

grojo lietuviškame orkestre "Neris", Cathedral Hall šokių salėje, lėšoms telkti. Vėliau grojo B. Zabielos organizuotoje lietuvių kapeloje, pobūviuose ir kurį laiką jai vadovavo. Yra parašęs ir išvertęs dainų, mokėjo groti daugeliu instrumentų: akordeonu, smuiku ir kanklėmis. Daug dirbo Lietuvių Namams, ypač įsigijus pirmuosius Namus Thornbury. Nėra kampo ir dabartiniuose Lietuvių Namuose, kur Klemas nebūtų prisidėjęs; Moterų Sekly čioje Klemo įrengta graži indauja, Bendruomenės Menėje Klemo padarytas didžiulis stalas. Sportininkams pado vanojo šachmatų stalą ir įrengė spin tą taurėms. Jo padaryta knyg spinta bibliotekoje. Dirbo Bendruo menės valdyboje vienus metus pir mininkaudamas.

Žmogus savo gyvenime arba nutvyksta šviesiu spinduliu, ar išnyksta dienų pilkumoje; Klemas buvo amžinai rusenanti šilta liepsna. Visuomet pasiruošęs padėti, patarti. Buvo nuoširdus, pareigingas lietuvis.

Bet niekas, Klemai, Tavęs taip nepasiilgs, kaip Tavo numylėtas lietuviškas Balmatų kaimelis Philip saloje. Tu jį įkūrei. Tu jam vardą davei. Tu išėjai iš mūsų sodžiaus, mus našlaičiais palikai. Nebeateisi mūsų gatvele įrankių nešinas... Nebepagrosi mums mėnesienos vakarais — tai būtų gera sugrįžti — nebedainuosi...

A. Matulevičienė....
Mūsų Pastogė Nr. 36; 1970.9.14

A. A. PLK. LTN. JUSTINAS KUNCAITIS

Suvalkijos lygumų ūkininkų, Agotos (Račiūnaitės) ir Jono Kuncaičių sūnus Justinas, gimęs 1900 m. sausio 5 d., Žaltynų km., Bublelių valsč., Šakių apskr. mirė nuo plaučių vėžio, 1970 m. lapkričio 18 d. Melbourne, palikdamas žmoną Valeriją, sūnus Vytautą ir Jaunutį.

Iš Marijampolės gimnazijos suolo Justinas, 1918 m. gruodžio mėnl, išėjo tėvynę ginti savanoriu nuo vergiją nešančios bolševikinės raudonosios lavos.

1919 m. liepos mėn. 6 d. baigęs Karo mokyklos I laidą leitenanto laipsniu, dalyvavo kovose su 3-čiuoju pėst. pulku prieš bolševikus ir lenkus. Apdovanotas Savanorio medaliu ir Gedimino ordinu.

Pasibaigus kovoms, buvo pakeltas kapitonu ir pasiųstas į Augštųjų Karininkų kursus. Juos baigęs, buvo paskirtas 8-to pėst. pulko vado adjutantu. Vėliau, buvo perkeltas į Kauną Karo Policijos viršininku.

Pakeltas majoru, buvo paskirtas į Vyr. kariuomenės štabą. Kilus lenkų - vokiečių karui, buvo paskirtas Palangos ir Žagarės internuotų lenkų stovyklų viršininku. Čia išbuvęs iki bolševikinės okupacijos, pačiam prašant, buvo paleistas į atsargą pulkininko leitenanto laipsniu.

Plk. ltn. J. Kuncaitis

Generolui Plechavičiui organizuojant Vietinę Rinktinę, buvo paskirtas Šakių apskrities komendantu, kuriuo išbuvo iki bolševikinės okupacijos.

Karo audroje, pasitraukęs su šeima į Vokietiją, iš Hanau stovyklos, 1949 m. emigravo į Australiją, įsikurdamas Melbourne. Čia aktyviai dalyvavo lietuviškame organizaciniame gyvenime.

1953 m. buvo vienas iš iniciatorių, steigiant L.V.S. Ramovės skyrių, kuriam pirmuosius trejis metus vadovavo.

Būdamas taurus lietuvis patriotas, jaunystėje ginklu, gi senatvėje žodžiu, kovojo dėl augštųjų tautos idealų — pavergtos tautos laisvės nuo komunistinės priespaudos.

Jo troškimas išvysti laisvą - nepriklausomą Lietuvą neišsipildė. Laidotuvės, lapkričio 20 d., vyko iš lietuvių bažnyčios. Karstas buvo uždengtas tautine vėliava, o prie jo stovėjo L.V.S. Ramovės vėliava su garbės sargyba.

Kapinėse atsisveikinimo kalbas pasakė organizacijų vadovai, kurioms velionis priklausė.

V. Š.

MIRTIES SUKAKČIAI ARTINANTIS

Jurgis Krasnickas buvo nužudytas 1922 m. spalio 25 d. Jis mokėsi Marijampolėje, Voroneže, Vilniuje ir vėl Marijampolėje. Studijavo Muensteryje, Vokietijoje. Veikė ateitininkų organizacijoje, pavasarininkų sąjungoje ir krikščionių demokratų partijoje.

Jis savo sugebėjimais, išsilavinimu ir veikla buvo išskirtinųjų tarpe. Pažinusių nuomone, jis vertas, kad mirties 50 metų sukakties proga būtų tinkamai prisimintas. Dar svarbiau, kad būtų primintas jo amžiaus jaunuoliams, kad šie žinotų, kiek daug jaunystė gali padaryti gera, jei nukreiptos jėgos teigiama kryptimi.

Ruošiamas apie Jurgį Krasnicką leidinys. Renkami apie jį atsiminimai. Kiekviena žinutė labai branginama. Todėl visi, kurie su juo mokėsi, studijavo ar organizacijose veikė, prašomi parašyti atsiminimus ir nedelsiant atsiųsti šiuo adresu: Pasaulio Lietuvių Archyvas (Jurgio Krasnicko leidiniui), 5620 So. Claremont Ave., Chicago, Illinois 60636.

Vincentas Liulevičius

Kaina
2 it a

... iš "TRIMITUKO"

(atkelta iš 133 psl.)

siorganizavusios Moterų s-gos sekretorė. Įsikūrusi Detroite padėjo vyrui uždirbti kasdieninę duoną, tuo pačiu, duodama jam galimybę siekti toliau mokslo, studijuoti. Nors ir dirbdama, sugebėjo vienintelį sūnų Robertą išauginti pavyzdingu jaunuoliu, nuoširdžiu lietuviu. Naujoji vadovė priklauso Lietuvių Bendruomenei, Balfui, Radijo klubui, ir Stasio Butkaus kuopai. Savo nuoširdžia auka paremia kiekvieną lietuvišką reikalą. Numačiusi eilę darbų. Sėkmės naujajai vadovei. Tikėkim, kad jos vadovaujama sekcija atliks daugelį darbų.

Pereitais metais sekcija, ne vien išsiuntė virš 30 siuntinių į Suvalkų trikampį, ne vien kuopos šaudytojos išsikovojo pirmąją vietą, bet gražiai pasireiškė ir kitose srityse.

Su širdgėla kuopa atsisveikino su viena iš darbščių jų kuopos bitelių, su a.a. Stase Pranėniene.

Kuopos moterys talkininkavo Kultūros sekcijai pristatant rašytojo Vyt. Alanto knygą — "Nemunas teka per Atlantą".

Šaulės aktyviai dalyvavo demonstracijose, bei įvairiuose minėjimuose.

LAIŠKAI REDAKCIJAI

Nesu joks žurnalistas ar rašeiva, o tik paprastas žmogelis, buvęs 1 Husarų pulko jaun. puskarininkis ir paskutiniu laiku Kauno m. III nuovados policijos tarnautojas, vachmistro laipsnyje.

Paskaitęs š.m. **Kario** 2 numerį, neiškenčiu neparašęs Tamstai keletą žodžių iš savo pusės.

1970 m. **Karys** Nr. 9 ir Nr. 10 buvo patalpintas straipsnis parašytas p. Morkūno "Paskutinėmis Nepriklausomybės Dienomis Kybartuose".

Aš p. Morkūną sveikinu, kad jis pasiryžo paskelbti **Karyje** įvykusius faktus ir tuo parodyti lietuvių visuomenei, kokios orientacijos tada buvo mūsų kariuomenės kai-kurie augštieji pareigūnai ... atvyko į Kybartus pasigauti ir atiduoti bolševikams ir mirčiai mūsų Valstybės Prezidentą, senuką žmogų Antaną Smetoną.

... š.m. **Kario** Nr. 2 atsiliepia ir p.p. Talat-Kelpšos. Labai užsigavę ant **Kario** Redaktoriaus ir ant p. Morkūno — girdi, gerai po 30 metų "asilui spardyti negyvą liūtą". Aš galvoju, kad ši žaizda nebus užgijusi nei po šimto metų, nes čia yra istorinis faktas ir niekada nėra per vėlu šį faktą atskleisti...

Kario prenumeratorius,

P. Rumša
Čikaga

RUSŲ GINKLUOTA PERSVARA

(atkelta iš 127 psl.)

su narkotikais eina rasinė problema, dažnas reiškinys — rasinės muštynės, net iki žmogžudysčių. Vietoje atstatymo drausmės radikaliom priemonėm, jieškoma išsiaiškinimo kelių. Visa tai, be abejo, yra pasekmė civilinės valdžios tiesioginio kišimosi į karinius reikalus. Krašto gynybos viršūnėje sėdi civiliai, ne karinio mokslo ir tradicijų puoselėtojai; iš kariuomenės daroma pramonės, fabrikų unija, kuri gali betkada sustoti dirbti ir išeiti streikui. Amerikiečių karinėje spaudoje, dėl tokių nuotaikų jau senokai buvo pasisakyta, — tuo reikalu yra tilpę pasisakymai ir "Karyje".

Iš viso, kas anksčiau pasakyta, vargu ar galima daryti kurias nors galutines išvadas. Kad pirmavimas perėjo į rusų rankas, yra pagrindo patikėti, tik neturint visų duomenų, vargu ar galima spėti, kokios seks iš to išdavos. Viena aišku, kad tarptautinė padėtis ir nūdieniniai kovos būdai yra labai sudėtingi, ir staigmenos visuomet yra galimos.

Mielas Administratoriau,

Noriu atsiprašyšti ir atsilyginti tamstoms skolas. Kaip tas laikas taip greitai bėga, tai ir nepaspėjame susigaudyti.

Indedu gautą "receipt", kad jums būtų aiškiau kokia mūsų padėtis. Pridedame 1 dol. už stingamą dalį, už 1970 metus ir 8 dol. — už 1971 metus ...

Prabočykite už pasimiršimą. Stengsimės ateityje taip daugiau nebedaryti. Gerai lietuviškai nemoku, bet noriu savo, to labai "busy", vyro reikalus sutvarkyti, kai galiu, nes jis vis to laiko neturi. Prabočykite ir visas mano rašybos klaidas, bet gal bus aišku, o gal ir ne. Tikiuosiu, kad gal kaip nors suprasite.

Visuomet laukiame "Kario" ir esame juo patenkinti. Aš, pati, esu čia gimusi ir tik iš tokių lietuviškų pasiskaitymų kiek pasimokau lietuviškai skaityti ir rašyti ... ir labai dėkui, kad pranešėte ir taip ilgai laukdami nenutraukėte siuntinėti "Karį".

Viso gero.

Ona Kasperavičienė
Binghampton, N.J.

Miela p. Kasperavičiene, dėkojame už atnaujintą prenumeratą ir gražų laišką. Būtų gera, kad visi Lietuvoje gimę mokėtų taip gerai lietuviškai, kaip Jūs.

Prašome perduoti Jūsų "busy" vyrui KARIO geriausius linkėjimus.

Administracija

AUKOJO KARIUI:

$100.00
LVS "Ramovė" Boston'o skyrius

$50.00
LVS "Ramovė" Hartford'o skyrius

$30.00
LVS "Ramovė" Philadelphia skyrius

$10.00
LŠST DLK Algirdo š. kp., Hamilton, Canada
Tamošiūnas Juozas, Detroit, Mich.

$8.08
Vasiliūnas Leonas, Norwood, South Australia

$7.00
Rugys Antanas, Paterson, NJ

$6.00
Garsys Vladas, Worcester, Mass.
Janukėnas Teofilius, Dorchester, Mass.

$5.00
Kaklauskas Joseph, Cleveland, Ohio
Miliauskas Antanas, Eastlake, Ohio
Norkūnas B. Detroit, Mich.
Pečenkis Petras, Elizabeth, NJ
Pragulbickas Juozas, Elizabeth, NJ

$4.00
Mieželis Vladas, Phoenix, Ariz.

$3.00
Bakšys J., Toronto, Canada
Dambrauskas P.. Chicago, Ill.
Dautartas Vladas, Wickliffe, Ohio
Legeckis Elena, Jamaica, N.Y.
Pračkaila Leonas, Cicero, Ill.
Vedeckas Leonas, Worcester, Mass.

$2.00
Abraitis Jonas, Chicago, Ill.
Balsys Aloyzas, New York, NY
Cieminis A. M., Rochester, NY
Dapkus Benediktas, Berlin, Conn.
Griežė-Jurgelevičius Stasys, Dorchester, Mass.
Kalytis Vladas, Great Neck, NY
Kaulinis Kazys, Philadelphia, Pa.
Malinauskas St., Hamtramck, Mich.
Murinas Juozas, Detroit, Mich.
Rauba Jonas, Grand Rapids, Mich.
Stankauskas Vincas, Cleveland, Ohio
Tumas Adomas, Norwood, Mass.
Valys Justinas, Miami, Fla.
Virbickas Leonas, Brooklyn, NY
Vizbaras Jonas, Boston, Mass.

$1.00
Galeckas Mykolas, Chicago, Ill.
Mateika Albertas, Worcester, Mass.

"KARYS" nuoširdžiai dėkoja aukotojams!

Kario portreto žodžiu
KONKURSAS

Žurnalas *Karys*, puoselėdamas lietuviškąjį žodį ir norėdamas įamžinti KARIO-KOVOTOJO portretą žodžiu, skelbia literatūrinį konkursą.

Karys tiki, kad ras gausaus susidomėjimo ir daug nuoširdumo, nes portretas nepaprastas. Jis — to, kuris kovojo už Lietuvos Laisvę ir Nepriklausomybę 1918-1919 metais. Jis to, kuris vedė ir veda nelygią kovą su okupantu, o sugaudus trimitams ir vėl bus visų kovojančių gretų priešakyje.

Visa tai aiškiai išsako konkurso tematiką. Ji laisva ir nevaržoma, nei forma, nei apimtimi. Vienintėlė sąlyga: KARIO PORTRETAS žodžiu turi būti literatūriniai brandus ir meniškai vertingas.

Konkurso data: Lapkričio 23 d. 1971 metai.

Visi gautieji konkursui kūriniai gali būti spausdinami žurnalo *Karys* nuožiūra be atskiro leidimo bei honoraro.

Skiriama simbolinė premija: $100.00.

Kūrinius siųsti žurnalui *Karys* iki š.m. lapkričio 1 d. Ant pagrindinio voko, būtinai pažymint — *Konkursui*; viduje, atskirame uždarame vokelyje, tikroji autoriaus *pavardė ir adresas.*

Kviečiami visi dailiojo žodžio meistrai — rašytojai ir poetai šiame konkurse gausiai dalyvauti ir savo kūriniais įamžinti būsimosioms kartoms KARIO PORTRETĄ.

Kūriniams įvertinti komisija bus paskelbta vėliau.

Karys

P.S. Kitus laikraščius prašome persispausdinti.

Skelbimas

Jau spausdinama knyga "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės". Autorius — K. Ališauskas; redagavo Pr. Čepėnas. Spausdina dr. Morkūno spaustuvė Čikagoje.

Knyga apima laikotarpį nuo 1917 m. iki 1920 m. pradžios. Pagrindą sudaro lietuvių kovos su bolševikais ir bermontininkais. Bus atspausdinta 1971 m. balandžio mėn.

Iki šiam laikui istorijos apie kovas dėl Lietuvos nepriklausomybės mes neturėjome, tad ši knyga bus vienintėlis liudininkas apie mūsų kovas dėl Laisvės. Joje bus santrauka anglų kalba.

Veikalą paruošti ir išleisti reikalingos lėšos. Ši aplinkybė verčia kreiptis į lietuviškąją visuomenę ir prašyti paramos.

Kviečiu į talką būti knygos mecenatais, rėmėjais ar prenumeratoriais. Iš anksto užsisakiusiems ir pinigus sumokėjusiems kainuos $12.00.

Veikalo mecenatais bus įmokėjusieji nemažiau $200.00. Veikalo rėmėjais bus įmokėjusieji nemažiau $25.00. Mecenatų ir rėmėjų sąrašai bus paskelbti knygos pabaigoje.

Čekius ar perlaidas siųsti: (1) K. Ališauskas, 7312 So. Washtenaw Ave., Chicago, Ill. 60629; arba (2) M. Rėklaitis, 6643 So. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629.

Reiškiu gilią pagarbą ir dėkoju

K. Ališauskas

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.